

זה השער לה' צדיקים יבואו בו

ספר

עמרת שלמה

והוא ביאורים ופירושים לחג הפסח הקדוש. ולחג פורים חג
הנס והפורקן הגדול. ולחג תשרי עם עשרת ימי תשובה האדירים.
הן בפסוקים, והן במסרות, והן במדרשים, וגם בדרושים של הספדא
לעילוי נשמות אנשים ונשים כשרים. שהיה דורש במקלות עם
דך פרד"ם אשר חידש ופירש בדבריו המאירים, הרב הגדול
הדיין המלויין מופלא בענוה וביראה כמהר"ר **שלמה סוכרי**
זוק"ל וזיע"א לדורי דורים. וליקט אותם
ליקוט'י בחר ליקוט'י מתוך ניירות קרועים ממש בנו הגדול בן חכם
מעלת הרב ח"ר **יעקב סוכרי** נר"ו יאיר ויזהיר כאור הצהיר
לפני מלך אדיר אדירים, והרב הגדול הדיין
הנז' זקן ויושב בישיבה ושמו נודע בשערים לזעירא ורברבא והיה
ראב"ד בעי"ת ק"ק **דמשק** יע"א ובסוף ימיו חייתה נפשו לעלות
ולזכות בארץ הקדושה ויעל שלמה בית ה' והיתה מ"ך שם בעי"ת ק
טבריא תוצב"א. יה"ר שזכותו וזכות קדושתו יהיה תמיד למגן
ולנה, ויעמוד בחפלה עלינו ויחפלה **שלמה**.

ירושלים

בשנת יושב בסת"ר עליון

בדפוס מערכת ה"השקפה"

ללא

ללא

ללא

וי

נתן

לכמה

לשלמה

כאשר

דבר

לו

שלמה

המלך

הנז'

עשה

הדין

הקדמה

ידיד ה'לח והנורא הוא אלד'ים חיים ומלך עולם. הוא מלכנו אשר נגלה לאדוננו משה רבינו מהימנא בצחירתו בנו מכל באי עולם. ונתן לנו את תורתו החמודה והגנוזה אשר בה היה משתעשע שני אלפים דרא. ואמר עליה כי לקח טוב נתתי לכם מרגלית טובה ויקרה. ומאותו היום והלאה כל אחד החושק בה משענת וקסת הסופר בידו וכותב ומחדש מה שקיבלה נשמתו בקדושה ובטהרה. כל אחד בחר לו דרך יש צהשויות וצפוסקים. ולפי דעתו יאמר קים. ויש בדרשה דריש ופרשן דת"א והנביאים והכתובים וגם המלות והחוקים. ויש אשר מזה וגם מזה אוחז וגירסא לא פסיק מפומיה וכותב כל הבא בידו עד עת זקנתו ויהיה זקן ואיש שיבה. ואשריו האוחז בשמים דעליו מכריזין אשהי מי שבא ותלמודו בידו שפיהם בחטיבה. וזוכה להיות נקרא בן לה' ואהוב וידיד. משרי הנלצים אשר

עת לדבר בשבח. ואדע כי בזכותו ה' ישלח לנו ברכה והללחה כי לדיקים במיתתם קרויים חיים. ובזכותם וזכות תורתם אנו חיים.

ואף דמיום שמת רבי לבי למוא'צ ואבל לפני, ובזכרי אוחז פלגי מים יורדים עיני. כי חד בדרא היה ממעשה ששמעתי עליו וזה תוארה אשר ספרו לי אנשים יראים את ה' יראה עבודה. והוא כי קודם נסיעתו ולכתו מעיר זמשק יע"ה כמו שנה ושנים לילה אחד היה ליל הששי היה הולך קודם חלות לחקן חלות כמנהגו כי ממש כמו ארבעים וחמשים שנה לא ציפל בכל לילה והיה קם או קודם חלות או בחלות והיה דורש לעם את חוקי האלודים ואת תורתיו כידוע זה לכל באי עיר עירו ובליל ששי היה מהעורר כל הלילה ומקבץ אנשים מן השוק ללמדם ספר, וזה דרכו חמיד בקיבור נודע הוא בזה לכל ויש פעמים שהולך לשני מקומות לבית הקדוש שבחוק קהל הישראל הר"ם ובחלות הלילה היה הולך לבית המדרש של הרב הקדוש המקובל האלדי' מו"ר רבינו מוהר"ח זיע"ה ואוחז הלילה הגז"ל היה הולך לבדו לבית המדרש של הרב הגז' זלוק"ל והיה עובר ברשות הרבים שכמה בתים יש בהם חלונות על רשות הרבים והיה זקן אחד כמעט בן שמונים שנה דר במקום אחד מן הבתים שיש להם חלונות ואירע שלילה אחד היה חוס הרבה ואוחז זקן היה יושב סמוך לחלון כדי לשאוף אויר מעט ובישיבתו ראה כי ממש אור גדול עבר ונכנס בחלון כמו רגע והלך, וסכף קרב לראות מה זה האור המבהיק וראה איש אחד הולך ועמוד אש מן השמים יורד על ראשו ממש מגיע וגרעש זה הזקן מראותו זה המראה ומיד זעק בקול מי אתה ההולך בדרך לבדך וסכף כששמע עט"ר ול"ת אבא מארי זלוק"ל הזעקה והקול בחוזק חזר אללו של הזקן ואמ"ל מה תרלה, אני הוא ההולך בדרך לבדי ושמי כך וכך מה תרלה כי הוא לא ידע למה לו עקים השיב לו הזקן איני רולה שום דבר לך וה' בזכותך יגן עלינו. ע"כ מה ששמעתי. וידוע דברי הגמ' דלא הכל זוכים לעמודא דמורא אלא אחד בדרא או לתרי

דוקא

הקדמה

דוקא ועיין במס' כתובות. ועל כן כשאני זוכרו מתאנח ממש ר"צ אנחה. עם כל זה ואתפלל לה' כי זכותו יגן עלינו אנחנו וכל יולא חלנינו בכלל ישראל אחינו ותמיד נהיה בששון ובשמחה כי עליך השלכתי לעת זקנה **שלמה**.

בת ליון לעקת במרה. עד אנה לא תרחם את ירושלים עניה לווערה. וגויים מקרקרין בהיכלך. ועוצת בניך והיכלך. הביטה וראה ממעון קדשך וזבולך. השב"י ישראל הם אשר בחרת באבותם הם בלערא ודוחקא. ומוכים ומעונים בידי אכזרים זה רודה וזה מרדה כלאן לבצח ייבלו ואין חונן ומרחם מרוב לרה ולוקה. אנה ה' תשמע לעקתינו וחוסה נא ורחם עלינו, ושלח השלח משיחנו במהרה בימינו ונשמח ונשיר לפניו שיר השירים אשר ל**ישלמה**.

קדוש הוא לאלד"ו קדש קדשים. הוא עטרת ראשנו היה יושב בקהל קדושים. קדש וזכה בחלקו שקבלה נשמתו. זהר סיני האמורה מפי האל יתברך בתורתו. והאלך שלמה שלם היה בחכמה ובתורה ובדעת ובכל מדות טובות שמו חכמים ומעוטר בענוה וביראה. מאיר לארץ ולדריס ריש מתא וריש מתיבתא והכל באים לפניו בחדא מחתא, לשמוע מפיו דברי חכמים. ויחכם שלמה מכל, שמו ידוע בכל מידי ויהי להם למושיע בעיר רבה ונאה. דורש טוב תמיד לעמו בכל ד' דרכים שבתורה בפרד"ם היה בקי וה' עמו. וסופו הוכיח על תחילתו זכה בארץ זבת. היא עיה"ק עבריא טובב"א. ושם מנוחתו כבוד יום שנים עשר בחודש מתן תורה הוא חדש סיון. כי תמיד חשקו בתורה שהיא נפש משיבת. וגם בארץ הקדושה המקודשת בעשר קדושות. והניח הגדולה והרצנות והלך לראות ביקו יתב' ובתי מדרשות. הוא אבינו הוא רועינו המלך **שלמה**.

כה דברי בנו הלעיר

יעקב סוכרי יל"ו

הרצה שלמה לדרוש שבת הגדול

ויספר לו שבעת ימים למזרתו וכבם בגדיו וכבם בגדיו ורחץ כשרו במים חיים ושהר.
איתא במדרש בזכות ארבעה דברים נגאלו אבותינו ממלכים שלא שינו את
 שם, בני ישראל עאלו בני ישראל נפקו. ולא שינו את לשונם. ולא היה
 בהם דלטורין אלא היו כולם באחדות אחת ולא היה שגאה ביניהם כלל. והיו
 גדירים מן העריות וכמו שהעידה התורה עליהם הראובני השמעוני שם יב
 מעיד עליהם ואין ישראל נגאלים אלא בזכות השלום ואין אליהו בא אלא בזכות
 השלום שנאמר הנה אנכי שולח לכם את אליה הנביא והשיב לב אבות על בנים
 ולב בנים על אבותם עכ"ל.

גדול היום אשר גדלו המלך גדול שמו בישראל. דזקיף ליה זקיפא. לקובל
 אלפא. גדול על כל קדישא רבא יתקרי וישימהו על הגם תשועה בישראל
 מאי גדול שגדלו בשם לכבוד ולהפארת וכוונתה יד ה' אין כאל. שבת ראשונה זה היום
 עשה ה' היא היתה למשמרת לבני ישראל. מלמד שהיו קושרים את פסחיהם. להקריב
 את קרבניהם. לפני כל לוחיהם ודוחקיהם. בטחו בה' מושיעם מושיע לישראל
 בני נטורי. בארץ מגורי. לעיני כל מלכים את אלדיהם כמותי מכתת שיעוריה.
 ללי אש צשרא אנימרי. שה הנעבד ומלכים מקברים מצחר עלמים ועלם ל'ו ניתן
 לקבורה ויחרקו שן ואלדינו מרחם ה' שומר ישראל. מאז והלאה כל המרבה
 לספר מפלאות תמים דעים כי נעים המודה בנסו עושין לו גם אחר וזאת
 לפני ישראל. כנוף כולי עלמא ואחו לבתי כנסיות ולבתי מדרשות שמשם
 תורה יאה לעיני כל ישראל. קבעוה חובה. לא זו מחבבה. אשר ישא את
 שמו בישראל **שבת הגדול**.

גדול ה' ומסולל מאוד מרן דבשמייא ר'צ חסד'א חסדאין מילוי זיך לריו
 אחר כל המלך לישראל. איתגאו בזכירה. זקוקין דנורא. שכל דור ודור
 עומדים עלינו לאכול את ישראל. לאו וראו מאי דקצן כאשר בא יעקב מלרים זו ביה
 ראשונה בכור השב' ישראל. שגשבה לבין הגויים ויחני בחדרה. זו ירידה
 וגם אף עלה בישראל. עבדים היינו לפרעה התנין הגדול נחש עקלתון עבד כי
 ימלך עוכר ישראל. הוא התחיל בעבודה תחילה ארורים הרשעים. מלרים הרעים
 נמשכו אחריו ויקולו מפני בני ישראל. וימררו את חיייהם בעבודה קשה. כולה
 מקשה. דין רישיה תביר ודין מוחיה פליע. ואין מושיע. אומה שפילה עם אכזרי
 פחות ונבזה. בזוי ובוזי דבוזי. פחות שבכרין גוי עו פנים הפח"ת **הגדול**.

גדול שכולם אבותם במעלם עמלינו אלו הבנים. ואת מתכונת הלבנים.
 וירעו אותנו המלריים ויענונו ענייתא לישראל. רמה כשורה אקרקהפתא
 דגברי. יביב לה מעפריה. ואמר לבנו"ה וכך היה מונה ואת מתכונת הלבנים
 הער העיד בנו עדות לישראל. וישימה לחוק לא תגרעו מלבניכם. כלו מעשיכם.
 ואשר

ואשר לא לדה ומטה ידו את בנו יתן קטני ישראל. ויבן ערי מסכנות את פיתום
ואת בנותיה. וחפול החומה תחתיה. ואת רעמסס. ראשון ראשון מתרוסס. החליפו
את מלאכתן מלאכת אשה לאיש. ואיש לא ידעה כל איש ישראל. וכי ימוך ומגרעות
נתן כמעשה לבנות שחל להיות בחשבונן חובטו במקלו. וגשמע קולו על שיחורהו
הכתוב לכללו. לזוהין כדרכייה. אוי מה יהיה. ותצל שופתם אחד חכם ואחד חס
הולך בלערום קול המלך לישראל בני ולרום. בלער הגבוה **הצער הגדול**.

גדול המעביר לבש בגדי עברה וזעם ויך בעם וילו פרעה לכל עמו כל הבו
הילוד היאורה תזליכוהו כל זכר בישראל. האי כלבא עבדא דמאריה
שכתחדשו גזירותיו להעביר על דת ויאנחו בני ישראל. ותעל שופתם. בעת לרמס.
ויזכור אלדים את בריתו זכרון לבני ישראל. וימת מלך מלרים מלמד שנלטרע
ויוסף לחטוא והכבד את לבו. נבלה עשה בישראל. שלח ידו לטבח עבד כללון
עבחה. אין להם מנוחה. לרחוק מלרעתו הילדים קטנים בן קטין ילדי ישראל.
שוחט ק"ץ ילדים בכל יום משפט מרוך עשה ומשפטיו עם ישראל. באף ובחמיה
ובקוף **גדול**.

גדול ארונינו אבינו רועינו רופה ישראל. אבא לגבי צריה. שפנדויה משעבד
נפשיה קוב"ה תבע ביקריה. גאול יגאל הן גואל לישראל. וזעם את
אוייביו עמד וימודד מידה כנגד מידה והקול נשמע קול צרמ"ה בשמי מרומים
דאפיק לצריה. שארי ליה מאריה. האי בר ישראל. הבן יקיר לי עד חימת לילטער
וליזיל אין לך פדיון שבויים גדול מזה הבא נא אבא לאמר לאסורים לאו וראו
וגשלי' לכל עדת ישראל. והקול נשמע דיו לאבל שיצמוד באבלו. ובא גואלו. נשען
על מקלו. הוא משה רע"ה. חד מבינייה. ההוא אמר ופרקת עולו ויך במטהו
עשר מכות בשבע אנשים ובנגעי. ועשה אותם ריקועי. שזיינהו לדמיינהו לתרי
מיני. עשה בהם שפטים. מעשרה שליטים. אל האלילים ואל האעים. וידעו
מלרים כי גדול ה' מכל האלדים ואת יקר תפארת גדולתו כי הוא אל **גדול**.

גדול ה' מכל האלדים תהלתו בקהל חסידים. יבשו' רוח נגידים. גאון ישראל.
בני בכורי חיבה יתירה נודעת להם חביבין ישראל. ראשון למעשה
בראשית עם זו ירתי לי העם בחר לנחלה נחלו אל. הוא יסוד המעלה. לשם
ולתהילה. אהוב למעלה. וגם דל'ו דל'ה הפארת ישראל. פקד ה' את עמו. וילו
את שלומ'ו. ותחל רוח ה' לפעמו. כי לא יטוש ה' את עמו. והיתה הרוחה
רווחת בישראל. ויוליא עמו בששון צרינה את בחיריו יגל יעקב ישמת ישראל.
בכסף מלא מיהב יהבי ליה. כאשר יוכלון שאת גברא לפוס חיליה. מעלכ'א אית
ליה. ילאו כל לבאות ה' יחד שבטי ישראל. באותות ובמופתים עליהם ועל זרעם
כל אשר. נעשה על ידי משה רע"ה מהימנא ראש גולת אריאל. עד זיבולא
בתרייתא. עדיפא היא מקמייתא. 'היתה צם יד ה' להומס ולאבדס ויך כל בכור
הגדול לפי גדלו. גדול הבית שקליה למטרפסיה. שיתין פולסי. ברוך ה' אשר
הליל בכחו **הגדול**.

גדול העלה ורב העלילה. הוליאנו ממלרים ציד חזקה ובזרוע כעויה. לעיני
כל העמים ויאר את הלילה היה אור לכל בני ישראל. כרעה עדרו ירעה
וינעלס

עשרת

שרמה

זינגטלס וינשאס יולאס זיך רמה ו' עליהם יראה ונהורא עמיה שיהו מלכי
לזכות משרתיו עושי רצונו הגם ככל המון ישראל. ילאו כל לזכות ה' חד מיין
כי סליק טעון ברכת שיפה דדינרי וכל טוב ארץ מלרים ויגללו את מלרים
משופרי שופרי וגבר ישראל. עשאוה כבולש'ת נפיקו שיפורי חייחא דכתרי'.
עשאוה כמלוגה מלרים כולה אפי רברבי ואפי זוטרי. יחד כולם קטון **וגדול**.

גדול הגם האחרון הגם אלה רשעים פרעה וחילו מלך הפכפך היה ויהפך
לבב פרעה ועבדיו ויאמרו מה זאת עשינו כי שלחנו את ישראל. עם
ה' אלה מארצו ילאו בששון ושמחה על הגאולה גאל ישראל. יולאס זיך רמה
לעיני כל העמים והמוסים עלו בני ישראל. ויקח שש מאות רכב בחור וירדפו
מלרים אחריהם כל שזביהם אחר ישבו בני ישראל. וירא העם ויגעו וייראו מאוד
וילעקו אל ה' ויאמר משה אל תיראו ה' ילחם לכם ואתם תחרישון הסכת ושמע
ישראל. ויושע ה' ביום ההוא את ישראל ויצקעו המים לי"ב קרעים הים ראה
וינום נבקעו כל מעיינות ויהי באשמות הבוקר ויבואו בני ישראל. בהוך הים
ביבשה נכנסו כל זרע ישראל. והמים להם חומה נשגבה כיפין על גבי כיפין
ראו הרי ישראל. אחייא רדיפה רדיפה עיילו אבתרייהו אינהו ואבזירייהו כל
סוס רכב פרעה ופרשיו כל קדושו ויהו כלא היו כפרה לישראל. ויד ה' הייתה
בם להומס ולאבדם זרע הבמה וזרע האדם רמו רמו לים אהדרינהו לקרע.
לללו כעופרת עד התהום הנהו בלועי. לא נשאר בהם עד אחד משנה למלך **וגדול**.

גדול העונה ויענו כל העם יחדיו שיר ושצחה אז ישיר משה ובני ישראל.
זמרן גברי ועניין גשי חינוק יונק מר' יוקא עובר ירך אמו מ"ר
זומר"א יחדיו ירננו בגרוגס רוממות אל. יהללו שמו במחול יולאס בשיר
ונמשכים בשיר אז ושיר ישראל. כעל כל אשר גמלנו ה' ורב טוב לבית ישראל.
תוקפו של כם מגדיל ישועות מלכו. וחין ערכו. יפתח ה' את אולרו הטוב שערי
גאולה מידי שנה בשנה עת לחננה בניסן נגאלו ובניסן יגאלו ייתי ונחמיניה
ובא לליון גואל. מאז והלאה זה היום עשה ה' דגפיש נהוריה נכבד היום
אשריכם ישראל. כנוף כולי עלמא ואהי לבתי כנסיות כנסיה שהיא לשם שמים כנסת
ישראל. כולם נקבלו ובאו רב פעלים מקבצאל. כמה וכמה טובה כפולה הדרשה
חדרש איש לפי מהללו לפי שכלו יהלל איש כי נעים מפלאות חמים דעים ותהי
חוק בישראל. ועם ה' השרידים. באים לשמוע בלימודים אל מקדשי אל. והודות
לה' על הנסים ועל הפורקן. והכל מחוקן. הן הו"ד היום **גדול**.

גדול הרועה שמלילנו מידם לא נשא חרפה על ישראל. כל הקמים עלינו
לרעה, תקיפי ארעא. פגיעתן רעה. וכל בכריעה נופלים לפני בני ישראל
בושו ויכלמו וישראל עושה חיל עם נושע בה' תשועת עולמים והיה ה' מבטחו
חפץ חסד רלה הקב"ה לזכות את ישראל. כי את אשר יאהב ה' יוכיח וכאז את
בן ירלה לא לנח יריב כי רגע באפו חיים ברצונו ימים רבים לישראל. ועלינו
לשבח לאדון הכל להודות ולהלל לגד עילאה ימלל. יאמר נא ישראל. על קדושת
היום כי קדוש הוא וקורין ליה **שבת הגדול** כל קהל עדת ישראל זה
היום **הגדול**

גדול

עמרת

שלמה

גדול המלוכה מלזה וחובה עלי להביא מן ההדיוט מילי מילי קטיני שלא בשורת דרך ארץ קודם רצון ותלמידהון חכמי ישראל. החכמים השלמים הדיינים המלויינים הרבנים המובהקים מלאים זיו ומפיקים רבני אלפין ראשי אלפי ישראל. וידענא בכפשי מייעוט ערכי עלי האחד בא לגור וישפוט שפוט להיות כדורש לכל שואל. ומה גם לפני מע' מו"ר כל הקהל הקדוש הזה מחנה אלדים זה כולם קדושים מן הגזע ומן השרשים ומחוכם כעין החשמל הרוזנים והסגנים הגבירים הרמים מבחר עלמים יקרים מפנינים אראלים ותרשישים שרים וגדולים מנייהו מלכי מנייהו אפרכי כל גדולי ישראל. אכן ההכרח לא ישובח וגם לא יגנה כי חובתי היא ועלי דידי רמיא לעשותה לתוך השלום החיים והשלום עושה שלום במרומיו הוא יעשה שלום לנו ולכל ישראל. חי לזאת בהורמותיהו דמו"ר כל כנופייא קדישא הדין אשר ישנס פה קדש ישראל יחד כולם אחת ה' תשמרם וכלינה רלון תעטרים וה' עליהם יראה יחיו דגן ויפרחו ישישו וישמחו בכל מידי דמיטב יבא טוב לישראל. ואל עילום יתן לכם החיים והשלום שלום על ישראל. גם בניהם עדי עד זרע ברכ ה' יחד כולם אורם יאיר שבעתים ויתן לנו ולכם אורך ימים ושנות חיים ברוב עוז ושלום ימים רבים לישראל. ואפתח את פי במילי דדרשא ליקבה"ז וה' אלדים יעזור לי ויהי עם פי בעבור **הגדול** . שמו

ספר

עטרת שלמה

איתה במדרש על פסוק הנאמר צפ' בא דבר נא באזני וכו' אמר הקב"ה למשה בצקשה ממך דבר וכו' כדי שלא יאמר אותו לדיק ועבדוס וענו אותם קיים בהם ואחרי כן ילאו ברכוש גדול לא קיים וכו' ע"כ. וכל המפ' ז"ל ביארו בזה עיין בד"ק ולעד"ן לפ' זה עפ"י מ"ש מוהר"ם גאלנטי צפ' דברי מרדכי וז"ל: ג"ל ענין גזירת בין הכהנים הליא באשלי רבדבי והם הרשב"א ומר"ן בענין שני יוסף בן שמעון שהיו בעיר וילא שט"ח על אחד וכתיב בשטר אני יוסף בן שמעון נר"ו לויטי מפלוני מנה גם ילא שטר אחר וכו' והאחד מהם כבר אביו מה היה בשעת ההלוואה והשני אביו חי הוא וכתיב הרב דהאי נר"ו סימן הוי וזודאי על אביו שהיה חי שטר זה עכ"ל הרשב"א ז"ל. ומרן בבית יוסף כתב עליו ולי נראה דלא הוי סימן דהאי נר"ו לא קאי אלא ליוסף ולא לאביו.

והנה בגזירה בין הכתרים נאמר כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם ועבדוס וענו אותם ה' שנה וכו' האי ה' שנה לסדרת הרשב"א אדסמך ליה קאי ובעינן עבדות וענוי ה' שנה במשלים. אבל לסדרת מר"ן ז"ל הני ה' שנה קאי אלפני פניו הכי גר יהיה זרעך וכו' דגרות יהיה ה' שנה ובזמן הזה בעינן קלה עבדות ועיוי. אבל לא בעינן ה' שנה שלמים של עבדות ועיוי עכ"ל הרב מוהר"ם גאלנטי.

ועפ"י זה יובן מאמר הגו"ל אמר הקב"ה למשה דבר נא באזני העם וכו' כדי שלא יאמר אותו לדיק וכו'. והודיעו כי בשלמא לדידי קים לי כהרשב"א ז"ל דהת"ש קאי אעבדוס ועינו אותם ואחרי כן ילאו ברכוש גדול וכו' ר"ל אחר תשלום הת' שנה. אבל אני חושש לאותו לדיק שמה יאמר קים ליה כמר"ן בית יוסף. ז"ל דהת"ש קאי אכי גר יהיה ומזמן ילחק תחילת הגלות ועתה נשלמו. וז"ל כדי שלא יאמר אותו לדיק וכו' ועבדוס ועינו אותם קיים וכו' ולענין רכוש לא קיים בהם כלל עד סוף הת' שנה ידוק.

ובהאי ענינא ראיטי להר' הגדול מר ברביה להר"מ הגו"ל צפ' קולו של משה ז"ל וזה לשונו: שם בסוף הספר של מר אביו ז"ל אנכי הד"ל אחר נסיקות וכו' דהרשב"א ז"ל חוות קשה יש לי מהש"ס דמס' יומא דף יו"ד אקרא דכתיב ואת רסן בין נינוה ובין כלח היא העיר הגדולה וכו' איני יודע אם נינוה היא העיר הגדולה או רסן העיר הגדולה כשהוא אומר ונינוה היתה עיר גדולה לאלד"ים הוי אומר נינוה גדולה עכ"ל הש"ס. א"כ הרי הש"ס עלמו קא מספקא ליה

ליה אי אמרינן דהעיר הגדולה קאי ארסן דעיקר קרא עליה משתעי או נימא
אנינו קאי דסמך ליה וא"כ הכא נמי הו"ל להרב ז"ל לספוקי אי נר"ו קאי
איוסף דעיקר שטרא עליה קאי או על שמעון דסמך ליה קאי והיכי פסיק יתני
דאשמעון קאי ומוליאין ממון מיד המוחזק . וגם על מר"ן ז"ל יש להרהר אמאי
לא פריך וכו' עכט"ד של מר ברבי יעו"ש בד"ק בד' ר"ז ע"ב .

ואנבי הדר אחרי ניו"ק לא הבנתי ד"ק וקושינו של הרב הגו' במאי
דקא מקשה על הרשב"א ז"ל דהנה כתבו התוס' התם בסוגיא
הגו' וז"ל איני יודע אם נינו העיר הגדולה וכו' תימא אמאי לא קאמרה הגמ'
איני יודע אם כלל העיר הגדולה וכו' כיון דמספקא לה בין רסן ובין נינו הו"ל
אדרבא לספוקי בכלל דמינה קא סליק ויש לומר אדרבא משום דמינה קא סליק
אי תימא דעלה קאי לא הו"ל לומר היא העיר הגדולה אלא העיר הגדולה עכ"ל
התוס' ז"ל יע"ש . א"כ מדברי התוס' משמע דשאי התם דכתיב היא העיר
וכו' דין גרמא דאיכא לספוקי אי קאי אלפני פניו ולא אלפניו אבל בעלמא יתיר
סברא לומר דקאי אלפניו מלומר דקאי אלפני פניו ולא אלפניו וכמו שכתב הוא
עלמו ג"כ לקמן אחרי שהביא דברי הרה"ג מוהרא"ח ז"ל .

והרב מוהרא"ח ז"ל עיקר תירולו הוא מדברי התוס' אלו וא"כ יש לדעת
מה נתחדש להרב ז"ל אחר שהביא דברי הרב מוהרא"ח ז"ל וכתב
ועפ"י זה תשיב קושינו אהרשב"א ז"ל .

גם מה שפירש הרב ז"ל על קושינו אהרשב"א ז"ל איברא דאשכחן בש"ס
פלוגתא אי מקרא נדרש אלפניו או גם אלפניו ולפני פניו עיקרא במס'
מליעא ד' ל"ה וז"ל אומר פשיעה בצעלים פליגי בה רב אחא ורבינא חד אמר
חייב וחד אמר פטור ועיקר פלוגתייהו בהאי ענינא מאן דמחייב סבר מקרא נדרש
לפניו דוקא וקרא דאם בעליו עמו וכו' לא קאי אלא אשומר שכר ואשוכר
דסמך ליה ובהנהו לא כתיב בהו חיוב פשיעה רק חיובא דגניבה ואזדה ואוגס
דשאל אעליהו דוקא קאי פטורא דבעליו עמו אבל פשיעה בצעלים לא אשכחן
כלל פטורא . ומאן דסובר פטור סבר מקרא נדרש גם אלפני פניו וקאי בעליו
עמו גם אשומר חנם דכתיב ביה חיובא דפשיעה ועליה קאי נמי דאם
בעליו עמו יעו"ש .

ומעתה מליין למימר הרשב"א הכירא ליה במאן דמחייב דמקרא נדרש אלפניו
דוקא אך מה שיש לנו לגמגם בזה דאם כן דהרשב"א סובר בההיא
דפשיעה בצעלים לחיובא קשה דהרי רבני הפוסקים ז"ל הם פסקו הלכתא לפיטורא
וכמ"ש מרן זצ"ל סי' שמ"ו וסי' רל"ה והו"ל הרשב"א תנא פלגאה עם הפוסקים ז"ל .
אך אפשר לומר דהרשב"א ס"ל דלשון תורה לחוד ולשון בני אדם לחוד ואע"ג
דבלשון תורה מליין תיבה חוזרת אלפני פניה ולא אלפניה כההיא דרסן
ונינו עכ"ז בלשון בני אדם אמרינן אלפניו לחוד קאי .

אבל מדברי מוהרא"ח ז"ל בח"א סי' כ"ח משמע דגם בלשון השער שהוא
לשון בני אדם סובר דיינין ליה כלשון תורה יע"ש . זט"ד הרב ז"ל .

הנה גם בזה לעד"ן אחרי ניו"ק דלא קשה מידי דאפילו נימא דסבר הרשב"א
בגדון דידיה דנקרא נדרש לפניו דוקא עכ"ז יכול לסבור בעלמא כמ"ד
דמקרא נדרש גם אלפני פניו וכמו שכתב הרב עלמו לקמן דשאי כדון הרשב"א
ז"ל

ז"ל דהתם לא מלי קאי אלא אחדא מינייה ולא אתרויכו ולהכי קאמר הרשב"א ז"ל דלא קאי אלא אלפני דוקא אבל בעלמא דמלי קאי אתרויכו ודאי ס"ל דקאי אלפני ואלפני פניו באופן דברי הרב הם קשים אללי ודו"ק.

עוד

הביא הרב ז"ל תשו' מוהרא"ח ז"ל שנשאל על שטר מכירה שכתוב ביה לא שיירתי לבימי צבתיס האמלטיס והתחתייס הנו' ולא בשום תשמיס מכל תשמיסי הנלוים אליהם אשר בחוק המלרים הנו' מעמק הארץ ועד שטח הצתיס העליונים שום שויר של זכות ונשאל הרב הנו' ל אם יכול הקונה לקנות ולהגביה בנינו בחלל החלר למעלה מכנגד שטח הצית אם לאו ונשפיק הרב ז"ל בלשון השטר כמה שכתוב בזה מטומק הארץ ועד שטח הצתיס העליונים אי קאי אלפני פניו דהיינו הצתיס ועלייהו קאמר נגד שטח הצתיס העליונים והוי עד השטח ממש או קאי את התשמיסיס הנלוים אליהם דהיינו החלר ועד שטח הצתיס הגבי החלר דהינו כל שכנגד שטח הצתיס למעלה.

והרב

הנו' ההשה עליו וז"ל ומה כל החדה שהחריד אלינו והרי שניא נדון דידיה מן הרשב"א ודרסן וגיטו דהתם לא מלי קאי אלא אחדא מינייהו ולא אתרויכו דהא כתיב העיר הגדולה אחת היתה וכמו כן בתיבת נר"ו אין כותבים אותה אלא על אחד דוקא אבל לא על עלי תרי ולהכי קא מספקא לן אי קאי אלפני או גם אלפני פניו משא"כ בכדון דידיה דמלי קאי אתרויכו אלפניו וגם אלפני פניו על החלר והצתיס והתשמיסיס פשיטא דקאי אלפניו והוא החלר והתשמיסיס והיא פלוגתא דאמוראי אי קאי אלפניו או גם וכו' עכ"ד ז"ל.

והנה

גם בזה לעדן אחרי ניו"ק דלא קשה מידי דגם נדון מוהרא"ח ז"ל לא מלי קאי אתרויכו אלא אחדא מינייהו וכמ"ש הרב מוהרא"ח ז"ל דאי קאי על הצתיס ועלייהו קאמר עד שטח הצתיס העליונים הוי עד שטח ממש דוקא אבל אי קאי התשמיסיס דהינו החלר ג"כ עד שטח הצתיס לגבי החלר היינו כל שכנגד שטח הצתיס עד למעלה וא"כ לא מלי קאי אתרויכו דדברי השטר הוי סתראי נינהו אי קאי אתרויכו ורלה הרב לדמותו לפלוגתא דאמוראי אי מקרא נדרש לפניו או אלפני פניו וכו' וכתב דלא דמי דלא נחלקו אלא אי נדרש דוקא אלפניו או גם אלפני פניו אבל שיהיה נדרש אלפני פניו ולא אלפניו זה לא שמענו מעולם.

מדברי

קדשו משמע דמדונו לא מלי קאי אתרויכו אלא אי אמרינן הצתיס לא מלי קאי התשמיסיס שהוא החלר וסוף דבר הוכרח להביא הרב ז"ל דומיא לדונו מההיא דיאושוע בן יהולדק הכהן הגדול קאי דוקא תיבת כהן גדול על יאושוע ולא על יהולדק דלא מלינו יהולדק אקרי כהן גדול וכו' ומזאת הוי סיעתא למר"ן בית יוסף דתיבת וכו' קאי על יוסף עין שם בד"ק בארוכה ודוק. **מדרש** תמוה על פסוק נודע ה' משפט עשה צדין שעשה צמלרים שנאמר כי אני ה' צפועל כפיו נוקש רשע זה פרעה ואין מה עלינו לומר הגיון סלה אז ישיר משה ובני ישראל עכ"ל.

ואפשר

לע"ד שיוזן בהקדים מ"ש הרב בני יחזק על פסוק הזה נתחכמה לו וכו' ודרשו רז"ל נתחכם למושיען של ישראל נדון אותם באש אי אפשר שכבר כתוב כי באש ה' נשפט. נדון אותם בחרב כתיב וחרבו על כל צער אלא נדונם במים שכבר נשבע הקב"ה שלא יביא מצול לעולם מיד וישימו עליו שרי

שרי מסים וכו' ככתוב בתורה דהיינו גזירת הבנין כמו שסיים ויבן ערי מסכנות וכו' ועוד גזירת המילדות. ואח"כ גזר כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו והקושי"א מבוארת לעין כל דלמה לא דנו אותם מיד במים וכתב הרב הגו"ל שמעתי פירוש נכון לזה כי פרעה נסתפק בשבועת הקב"ה שנשבע במים כנו' דאפשר לכל העולם אינו מביא אבל מביא על אומה אחת וכמו שאמרז"ל במה שאירע ליה אח"כ וכדי לברר הספק הזה אמר בדעתו הקב"ה יש לו שבועה אחרת שנשבע ג"כ לאברהם אביהם להרבות זרעו כחול היס לכן עכשיו אני מענה אותם עד שיכלו בצנין ואין אני גוזר על כולם כי אם על מקלחתם כמארז"ל ששבע לוי לא נשתעבד וא"כ אם אני רואה שהקב"ה מניח לשבטים אלו שאני מענה אותם שיכלו אז בודאי מוכח דאף שהקב"ה נשבע לאברהם להרבות זרעו מ"מ כיון שיכול לקיים שבועתו בשבט לוי הוא פטור מן השבועה וא"כ אף אני איני יכול לדון אותם במים דאף שנשבע הקב"ה שלא להביא מבול אינו אלא לכל העולם אבל לקחתם יביא כמו שעושה בשבועה שנשבע לאברהם שהוא מקימה במקלחת אבל אם מרבה אף לאלו ולא יכלו בעיניו זה אז מוכח שהקב"ה שבועתו אינה לחלואין א"כ אף אני אביא להם גזירת כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו וארון אותם במים ולא מסתפינא דהרי נשבע שלא להביא מבול ושבועתו כוללת אפילו לאומה א' ולכן מה עשה בתחילה גזר עליהם ויבן ערי מסכנות וכו' וכאשר ראה כאשר יענו אותו כן ירבה א"כ ראה כי שבועת הקב"ה היא כוללת ואינה לחלואין דהרי היה יכול לקיים שבועתו בשבט לוי כנו' ולא היה כן אמר א"כ עכשיו יכול אני לגזור כל הבן הילוד וכו' זאת היתה התחכמות שעשה פרעה הרשע עכ"ל ודפח"ח.

ועפ"י דברי קדשו אומר בס"ד כי בזה יובן כונת מד' הג"ל כודע ה' משפט עשה בדין שעשה במלרים וכמו שאמר יתרו עתה ידעתי כי גדול ה' מכל האלהים כי וכו' בקדירה שבשלו בה נחשלו וכי תימא הרי הוא עלמו בתחילה נתיירא מזה ואמר הבה נתחכמה למושיען של ישראל והסכימה דעתו של אותו רשע לדונם במים שכבר נשבע וכו' ואיך לא עלה בדעתו לחלק ולומר שעל כל העולם אינו מביא אבל על אומה אחת מביא וכמו שהיה אח"כ לזה אמר דע כי בפועל כפיו של הקב"ה שהרבה אותם כנו"ל נוקש רשע ועשה וגזר כל הבן הילוד וכו' דגזירת כל הבן היתה אפילו על שבט לוי ראה מן משה שהושלך ליאור והיה לוי וא"כ פרעה טעה בדמיונו ואנו מה עלינו לומר הגיון סלה אז ישיר משה שהקב"ה הביא את פרעה ואת הים והטביעו שם וקיים שמים שבועות דידיה ולכן נשיר לה' על נפלאותיו ע"כ ודו"ק כי נכון.

זבזה ג"כ אפשר לבאר כונת הכתוב האמור בענין העגל וזת"ד ועתה הניחה לי ויחר אפי וכו' ויחל משה וכו' ויאמר למה ה' יחרה אפך בעמך אשר הולאת מארץ מלרים וכו'. והדקדוק מבואר דמה ראה מימי מליאתם מארץ מלרים ואולם עפ"י האמור יובן ובהקדים עוד מאי דסיס הרב הגו"ל וז"ל דע דמה שלמד פרעה משבועת האבות לשבועת המבול כנו"ל אין הכוון דומה לראיה דשאני התם דרוב השבטים היו בענוי וקיימא לן בתר רובא אזלין וא"כ אין הקב"ה יכול לקיים את שבועתו בשבט אחד והשאר יכלו ח"ו אבל שבועת המבול יכול הקב"ה להביא על אמה אחת מאחר שמקיים שבועתו ברוב האומות דבתר רובא אזלין כנו"ל עכ"ל יעו"ש. וזוה יובן דאחר דאמ"ל הקב"ה ועתה הניחה לי

וכו'

וכו' ואכלס וכו' ואם האמר מה אעשה לשבועת האבות ואעשה אותך לגוי וכו' א"כ מוכח מזה דיכול הקב"ה לקיים שבועתו במקלח לזה בא משרע"ה ואמ"ל למה ה' יחרה אפקך וכו' שהולחת מארץ מזרים ומשם מוכרח דבחר רובא אזלין ואין אחת יכול לקים שבועתך במקלח ומשום דפרעה רלה ללמוד מזה לשבועתא דמבול עשית בו נקמות בכח גדול וכי תימא משום שעתה חטאו בעגל למה יאמרו מזרים ברעה וכו' שאף בעת שהיו במזרים היו עובדים ע"ז כמארז"ל מה אלו אף אלו וכו' וכיון שטען כן מרע"ה אז השיבו הקב"ה סלחתי כדברך ע"כ ודו"ק.

טעים שילאו ישראל ממזרים קודם הזמן כידוע אימא בגמ' בשכר נשים לדקניות וכו' וקשה מה ענין זה לזה אך יבואר עפ"י מ"ש רבנו בחיי ז"ל שגלות מזרים היה על שהיו ישראל באותו זמן לר"י עי"ן גימ' ת"ל וזוה פ"י הרב חיד"א ז"ל דמטע"ז ישראל כשילאו מ"מ כרתו ברית לעשות חסד וע"ז דראה ראו הטעם שילאו ממזרים בעבור הדקה וכמ"ש בגמ' דסוטה בשכר נשים לדקניות שהיו באותו הדור נגאלו אבותינו מ"מ שבשעה שהיו יולדות לשאוב מים הקב"ה היה מזמין לכן בכדיהן דגים קטנים וכו' ומאכילות ומשקות אותן וזקקות להם בין שפתיים דכתיב אם השכבון וכו' ודקדק הרב הנו' דלמה נקט לשון לדקניות דהול"ל חסדניות דזה הדבר שהיו עושים הוא ממדת חסידות דהיו משתדלות כ"כ עם בעליהן ולהרבות לבאם לבא ה' וכו' מאי באותו הדור דקאמר וכו' יעוד הקשו המפ' ז"ל דאיך קרי מפרנסות לבעליהן בשביל דגים קטנים והלא הדגים מליאה הוא וק"ל מליאת אשה לבעלה וא"כ משלהם הוא ועוד בדגים לבד היו מתפרנסים ואם גם לחם היו מביאים עם הדגים מהיכא מ"י"ו. לכו אם ממעשה ידיהם קי"ל מעשה ידיה לבעלה וכו' הרב הנו' דאפשר דהיו עושות מלאכה כלילה בשכר ור"ע ידוע דס"ל בעדפה על ידי הדחק לעלמה ולשיעוטיה אזיל ולכך קרי מפרנסות ושעם דקרי לכו לדקניות יתבאר עפ"י מ"ש לעיל דישראל היו לריכים להשתעבד ת"ל שנים כמס' ה' פ' אלד"ים ולא היו כי אם פ"ו שנה כמנין אלד"ים פעם א' ואכתי פשו ד' וכתבנו לעיל דהרב ת"ח ז"ל כתב שד' פ' אלד"ים שנשארם לשעבוד מלכות ויש או' דד' אלד"ים נהפכו לד' שמות הוי"ה הם רחמים ונגאלו.

ועתה נתפוש רש"י כמ"ד שנהפכו לרחמים וידוע שארז"ל ע"פ השקיפה ממעון קדשך וכו' בא וראה כמה גדול כחה של לדקה שכל השקפה שבתו' לרעה וכו' חוץ מזה שהיא לטובה ללמדך שגדול וכו' שמהפכת מה"ד לרחמים.

ובכו יבוא ע"ן שישראל היו לריכים להשתעבד עוד כמס' ד' אלד"ים ובכח לדקה של נשים נהפכו שמות אלד"ים והיו שמות הוי"ה שהם רחמים ולזה דקדק לדקניות דיקא וגם שבאותו הדור כלומר שזה שאני אומר שהיו לדקניות היינו מפני שהיו באותו הדור קודם קבלת הסור' ותקנות חכמים אצל אחר התקנה אין זה לדקה אלא נכסי בעליהן דמעשה ידיה לבעלה וכו' ואין אנחנו לריכים לידחק ולומר דמיירי בהעדפה על ידי הדחק וכו'.

ובזה יתבאר מאמז"ל ע"פ ואמרו לי מה שמו וכו' וחשיב לו הקב"ה אהיה אשר אהיה ואמרו במד' אהיה אשר אהיה כשם שאהיה הווה עמי כך אני הווה עמך אם פותחים את ידיהם ללדקה אף אני אפתח את ידי שני יפתח ה' לך וכו'.

ועפ"יה יובן כי מרע"ה ידע שלריכים עוד לישיב מס' ד' אלד"ים ונסתפק אם ללודך

עשרת

שלמה

לזורך שלא יעמעו ישראל בחמשים ש"ע הוא גואלם וגשארז הד' אלד'ים בגליות אחרים או הד' אלד'ים נהפכו לרחמים ואין עוד גלות. ולזה שאל מה שמו מה אומר אליהם אם הוא שם של רחמים נגאלים או שם של דין והשיבו אהיה אשר אהיה וכו' שכתבו לעיל שגלות מל' על שהיו לר"י עי"ן גימט' ת"ל ולזה השיב לו אם פותחים יד לדקה וכו' כלומר מהפכים שם אלד'ים לרחמים.

ועתה נהפכו הד' אלד'ים ע"י נשים לדקניות ורמוז לו שאם יתמידו ישראל לעשות דקה אז לא יהיה גלות וז"ש יפתח ה' וכו'.

ובזה יובן דברו"ל שאמרו אהיה עמם בצרה אחרת כלומר שאם לא יעשו דקה אז מתעוררים ד' שמות אלד'ים ויהיו בגלות.

ובזה יובן דברי ירושלמי דאמרו דד' כוסות כנגד ד' גאולות כלו' דכוס גימט' אלד'ים וד"פ אלד'ים נהפכו לרחמים בזכות נשים לדקניות כנז' ומטע"ז נשים חייבות בד' כוסות שהם היו סיבה שכוס שהוא גימט' אלד'ים הד' אלד'ים נהפכו לרחמים בעבור הנשים.

ובזה יובן הפסוק לכן אמור לבני ישראל אני ה' והולאתי והללתי וגאלתי ולקחתי פי' אמור לבני ישראל אני ה' דשמות אלד'ים נהפכו לרחמים שם הויה והס' ד' גאולות.

והרב ש"כ ז"ל כתב אני ה' גימ' פ"ז לא פ"ו שהוא דין רמוז לו דשמות אלד'ים נמתקו ע"י אל"ף פלא העליון והיו לרחמים וזהו אני ה' אחד יתר על מס' אלד'ים.

ואפשר שזה רמוז הפ' אני ה' לא שניתי ואתם בני יעקב וכו' הכו' משהצטחת אני ה' בקבוצן גליות שהוא אחד יותר משם אלד'ים לא שניתי ולזהו אתם בני יעקב לא כליתם.

ועפי"ה לעיל אם פותחים יד לדקה וכו' בזה פי' כו' הפ' תפתח ידך ישבעון טוב ופ' ה' ללך ע"י ימיך נמשל דקגבדו.

ועפי"ה לעיל מטע"ז כשילאו ישראל מ"מ כרתו ברית לעשות חסד זע"ז וי"ל דמה מזהו זו עושה יותר משאר מלות לכרות ברית זה דיליאת מלרים וחולס המה ראו דעיקר יליאתם מ"מ בעבור דקת הנשים והיא היתה גרמה להפוך מה"ד למדה"ר ואזהרה שמעו מהקב"ה לעשות דקה כמשא"ל למשה כשם שאתה הווה עמי וכו' לכן חיש מהרה וכרתו ברית לעשות חסד זע"ז.

ואפשר לתת טעם אחר בכריתת ברית שעשו בייליאתם מ"מ עפ"י מ"ס מוהר"ה ז"ל צם' מעשה רוקח דגאולת מל' היתה ממ"ט שערז בינה וכו' כי משרע"ה לא זכה וכו' ולעת"ל תהיה הגאולה מהנו"ן.

וז"ש דרדקי בגמ' דשם אלף בינה גמול דליס דאמרו רז"ל גדול העושה דקה בסתר יותר ממרע"ה וכו' וא"כ זכה העושה דקה לשער הנ' וז"ש אלף בינה גמול דליס שער אלף דבינה זוכה ע"י גמול דליס ומאי טעמא מהדר אפיה מגימל דליתן ליה בליניעא כי היכי דלא ליכסיף ע"כ ד"ק.

ובזה אפשר כו' הפ' ולך תהיה דקה לפני ה' אלד'יך לך גמט' נו"ן תהיה לך בלדקה שתעשה לפני ה' אלד'יך בסתר.

ובזה ג"כ יובן מאמרס ז"ל אין ירושלם נפרדת אלא בלדקה שהגאולה העתידה היא בשער הנ' כנז"ל וזה לא יתכן אלא בלדקה דתקנה שהיא בסתר ומשו"ה

ומשו"ה ישראל שידעו שגאולת מלרים לא היתה כי אם ממ"ט ש"ט ולא משער
הנ' ולכן לא היתה גאולה שלמה לכן כרתו ברית לעשות חסד זע"ז כדי שיזכו
לשער הנ'.

ועפ"ה לעיל פי' דברי המד' שלח לחמד וכו' אמר רב אם בקשת לעשות
לדקה עשה עם עמלי תו' שג' הוי כל למא וכו' וי"ל דמ"ט אמר
רב יעשו עם עמלי תו' והלא הלדקה היא לכל עמי ואביון ואפש"ל בהק' מ"ש רז"ל
אמר הקב"ה בראתי יל"ר וכו' וי"ל מדוע התורה היא תכלין ליל"ר ואפשר
עפ"י מ"ש רב אשי וכו' אמר למחר ניפתח למנשה חזרין וכו' מהיכא וכו'
אמ"ל לא ידענא.

וחזי מדרכיו אפ"ל עפ"י מ"ש ז"ל במקום שבעלי תשו' עומדים וכו' ואיכא
תרי טעמי להא חדא הא דכתב הר"מ לפי שבעל תשובה טעם טעם
עבירה ופירש ועוד טעם אחר דאם בע"ת שב מאהבה זדונות נעשות לו זכויות
והלדיק יש לו רמ"ח מלות עשה ואפ"ל אם קיימם כולם אין לו שכר אלא על
רמ"ח דוקא אך הבעת"ש מלבד רמ"ח מ"ע אם עבר על השם"ה ל"ת הם נחשבות
כזכויות וא"כ קמלא כי גדלה מאוד מעלת הבעל תשובה על לדיק גמור.

ונראה דאיכא בין התרי טעמי הללו אי חסידים יכולים לעמוד
במקום בע"ת אי לא. דלטעם הרמב"ם דהבע"ת טעם ופירש יש
מקום לומר דהחסיד יכול לעמוד במקום בע"ת דגם החסיד טעם כמה דברים
המותירים לפו"ד ואח"כ אסרם ע"ע ודומה לבעל תשו' שטעם טעם העל ופירש.
ברם לטעם המפ' דזדונות נעשו לו כזכויות לבעת"ז וכו' גם חסידים לא
מלו למיקם כי חסרי להו שם"ה עבירות שהם זכויות לבע"ת ומדרב אשי
קרי ליה חזרין למנשה ש"מ דסבר כע' הר"מ והוא חסיד ויכול לעמוד עם מנשה
שהוא בע"ת ומשו"ה אחזי ליה מנשה להודיעו דהעיקר כטעם המפ' וכו' ולכן גם
חסיד אינו יכול לעמוד וכו' להוכיח זה מצד המוליא שמצרכים מהיכא דקדים
בשולה הכו' מקום שנאפה יפה. וגם בע"ת נתבשל יפה בתשובתו מאהבה וכמה
סיגופים וכו' וכל זדונותיו נעשו לו כזכויות וגדול מלדיק וחסיד והוא המשובח
וא"כ הן לו ימי רב אשי חסיד לא יתכן להיות חבר לו.

ולדרבנו יובן עפ"י מ"ש הרב יע"ד כי אין מגרש כח הנחש כי אם האש
כי אדם הנחש שרשו מיסוד העפר כדכתיב וכו' והאש תכלית
הריחוק מן העפר וידוע דבהט"א אדה"ר נתערב טוב ברע ונמשך על המאכל
ארום של נחש וכן הנשמות נפלו במלולות יש בארום ש"ן וכו' וא"כ הנשמה
הממהרת ללאת קודם חזרתה מהסט"א היא טהורה יותר ומטע"ז היו הראשונים
נשמותיהן גדולות יותר ובהירות בתורה וכמ"ש רז"ל אם ראשונים כמלאכים וכו'.
וזה הענין מוכח מצד המוליא דמכרך על מקום שמייהר ללאת מן הארץ היבא
דקדים בשולה שגלע צו האש וארם הנחש נסהלק ממנו קודם גם הנשמות
הקדושות שמייהרו ללאת מהסט"א חל עליהם יותר רוק. והוא טעם מ"ש רז"ל
אמר הקב"ה בראתי יל"ר בראתי לו תורה תכלין דהתו' נמשלה לאש והיא
נגד היל"ר הנחש שהוא עפר וירא מהאש וצורה ולכן בטול היל"ר בתו' דוקא.
ואפשר דזה טעם אם בקשת לעשות לדקה עשה וכו' שכיון שהאדם שולט
צו היל"ר ותקנתו בתו' א"כ עוב לגבר שהלדקה יעשה עם עמלי

חורה וזכות שהוא מחזיק ביד לומדי תו' התו' הגין עליו מן הילכה"ר וזהו שלה לחמך כינה הדקה ללחם וכו' כמו הלחם שאנחנו מצרכים מאתרא דקדים בשולה זאת העלה שהעבה עם לומדי תורה. ואפשר שז"ע לק"פ אשר לנו ית"ש שיהיה ללי אש דוקא כי צעת הדין שהיו לריכס ישראל להפרד מהבט"א וכו' קדשנו שנאכל מלה שהיא רומז לילה"ע כי החמך רמז לילה"ר גם הפכה היו אלא ללי כולו כאחת כדי לבטל ארס הנחש כי צעת הדין היינו לריכס להתרחק מאוד מן המוש. וזה הטעם שאמרו ז"ל אין ציעור חמך אלא שריפה כי כיון שהחמך רומז לילה"ר והוא נחש אין ציעורו אלא שריפה כי האש מגרשו ומבטלו ונלע"ד עפ"י יובן כו' המד' שאמרו ע"פ וקח לי משם שני גדיי עזים עזים עזים לך ועזים לבניך גם אמרו רז"ל שני גדיי עזים אחד לק"פ ואחד לחגיגה. וזה פי' המפ' בא אחיך במרמה ואז"ל בחכמה תורתו שהכו' שהאכילו ק"פ שהדין הוא אין מפטירין וכו' ולא יוכל לאכול עוד מלד עשו וז"ש בחכמת תו' ויקח ברכתך שעתה לא יוכל לאכול משלו גם נק' מ"ש חכמי המקו' כי רבקה היתה גלגול חוה ויעאע"ה גלגול אדה"ר ועשו הוא הנחש ורבקה אמו נשתדלה לתקן מה שקלקלה בגלגול הא' שהאכילו לאדה"ר מעץ הדעת עו"ר והנחש הוא היה גרמה בנזקין וכמו שכתבילה היה גרמה הנחש שנתקלל אדה"ר יו"ד קללות עתה נטל ממנו יעאע"ה שהוא אדה"ר יו"ד ברכות.

ובזה פי' הרב זבח פסח יובן כו' הפסוק ועת לרה היא ליעקב וממנה יושע כפי האמת מאי קאמר וממנה יושע. ואולם נקדים מ"ש רז"ל אס רואה ארס שמונותיו מלומלמים יעשה מהם לדקה עכ"ד ז"ל משמע כשיעשה לדקה בלמלום מוונותיו יזכה להרויחם משפע רב היורד מן השמים והטעם אס אפשר שהנה למלום המוונות בא מכח תגבורת הדין שיש למעלה וכשעושה מלות לדקה מתוך הדוחק אזי ירבה החסדים למעלה ויומתק כח הדין ויתרבה שפעו וירווחו מוונותיו וזוה יובן כו' הפסוק שר"ל שמהלכה עלמה יש לך אופן שצבצבו יושע הארס אשר בלרתו והוא כאמור שאס ראה מוונותיו מלומלמים יעשה מהם לדקה. ויש לרמוז וממנה אותיות הממון דע"י הדקה יתרבה שפע הממון למטה כאמור וכן יש לרמוז במלת יוש"ע גי' דוד בן ישי לרמוז דע"י הדקה ובפרט מהוך הדוחק יבא גוחל לגאול ולהושיע ישראל כולם מגלותם וז"ש יוש"ע גי' דוד בן ישי ע"כ.

ועוד פי' הרב הנו' כו' הכתוב צפ' ראה שאמר ונתת ביקר ונתת ביקר הראשונה בקמץ וסגול והב' בשני סגולות והטעם בהק' מ"ש הרב חיד"א ז"ל בנח"ק משם רבינו אפרים ז"ל ונתת אותיות לורת ע"ש. ולעכ"ד יען הרמוז הנו' ור"ל שבנין הגתינה דהיינו עניני אכילה ושתייה ומלבוש היולאים וניתנים ללורך הגוף הנגוף שהם ניתנים ויולאים לריך לעשותם בקו האמלעי שלא יקבץ ולא יפזר יוחר מדאי וז"ש ונתת בכסף צעיקר קמץ וסגולי ר"ל שיקמץ מעט ויפזר מעט דהסגול הוא רמז לחסד ר"ל שיקח חלק מזה וחלק מזה אבל צענין הלורה הרוחנית דהיינו מלות ומע"פ. וז"ש ונתת אותיות לורת, לריך הכסף צב' סגול לרמוז שלא יקמץ כלל אלא יהיה פורן גדול וכמו שאמרו רז"ל ברבינו האר"י ז"ל שהיה נותן כיסו למוכר שיקח ממנו מה שיחפון דמי המלוח שהיה קונה כדוע עכ"ד ז"ל.

ובזה יובן כונת הפסוק וכל בניך לימודי ה' וכו' באותיות אי"ק וזוה פרשתי ללע"ד

עשרת

שלמה ה

כלע"ד פיזר נתן וכו' רשע יראה בהקדים' אחי ואתם נרד וזבאו"א עפ"י
מ"ש כותנו ואינו יודע וכו'.

ע"כ הרב זבח פסח הגו' בשם הרב ברית אבות ז"ל שפירש בפסוק נתון נתון
לו וכו' וז"ל יובן במחלוקת רבן ורשב"ג בחלך שאין זה דין חלוקה ואמ"ל
טול ד' ואני ג' דרבנן סברי ששומעין לו וכתב הסמ"ע ז"ל הטעם כגון שגם הנותן
אית ליה הנאה לית ביה ושונא מתנות יחיה וז"ש נתון נתון לו ולא ירע לבדך
שהוא ירר הרע לומר לו אחת עושה לו רע בזה כי אחת יורד עמו עד לחייו
דשונא מתנות יחיה כי בגלל הדבר הזה יברכך ה"א וכל דאית ליה הנאה מניה
לית ביה ושונא מתנות יחיה עכ"ד.

ועפ"י פירש הרב זב"פ ז"ל כונת דברי הר' חיד"א ז"ל בנח"ק שהביא משם
רבינו אליעזר מגרמז"א ז"ל בפ' תוריע וזה קילור ד"ק אות ג' של
והתגלה עם ד' של דרוש דרש הם אמלעיות התורה בתיבות ורמו ג"ד גמול דלים
והיא שקולה ככל מה שלפניה וכל מה שאחריה ע"ב ד"ק ע"ש. ומבואר שהרמו הוא
שמלות ג"ח שקולה ככל התורה כולה. ובעוניי אמרתי אם אפשר בס"ד ראדעתא
דהכי בכוונה מכוונת רמזה התורה ענין ג"ח בב' אותיות ג"ד לומר שאל יפתוך
חטאים לומר שאין מעשה הלדקה טוב משום דשונא מתנות יחיה וכאמור דבמעט
ממון שאתה נותן לו לעני מקלר ימיו שאין האמת אחס אך שקר נחלו דאי משום
זה אי לאו דאית ליה הנאה מניה לא יהיב ליה וכענין החלך שאין זה חלוקה
שאומר לחבירו טול אחת ד' ואני ג' כרמו אמלעות התורה שרומזת גמול דלים
ואמרינן בחלוקת החלך דאין זה ושונא מתנות יחיה משום דאי לאו דאית ליה
הנאה מניה לא יהיב ליה ולדקה הנאה ידועה כמה פעמים בתורה.

ובדרך זו אלך לבאר כונת הפ' בס"ד שאמר לך לך תרדוף וכו'. וקשה א'
מ"ק למען תחיה וכי מותר לעשותה ע"מ לקבל פרס. ב' פשיטא שה'
ב"ה הוא הנותן ולמה הולך לומר אשר ה' אלהיך נותן לך. ועפ"י האמור ובלירוף
הקדמה אחרת יובן בס"ד והיא יולאת בדרכי הרב הגו' בפ' פינחס בפ' מאמר
רו"ל דהיינו שתרדוף לעשות מלות לך פה אחר פעם עפ"י הלך והכונה
וע"כ קראה בשם לך שתי פעמים וא"ת והרי איכא בזה יורד עמו עד לחייו עפ"י
הלדקה אתה מקלר ימיו של העני משום ושונא מתנות יחיה דמשמע ואם מקבלם
לא יחיה. ע"כ בא כמתרץ ואמר למען תחיה ר"ל אל תחוש לזה משום דאין
ביה ושונא מתנות מטעם האמור דאי אית ליה הנאה מיניה אין זה משום ושונא
מתנות יחיה והכא אית ליה הנאה גדולה והיא למען תחיה ר"ל ע"י הלדקה חיה
תחיה בעוה"ז זירשם את הארץ דהיינו עוה"ב כמבואר יולא מרבותיו בכמה מקו'
וא"כ אין זה משום ושונא מתנות יחיה וא"כ דגם מתנת עוה"ב ועוה"ז הוא דבר
שאין קלוב ולא משתעבד ע"כ אמר אשר ה' אלהיך נותן לך ר"ל דמה שיש מחלו'
בזה היא בין איש לרעהו אכן אם הדבר לגבי ידידי יתב' אין בזה שום מחלוקת
וכאמור וזהו בעלם אשר ה' אלהיך נותן לך.

ואמרת בעוניי לרמוז רמו קטן בס"ד והוא שאמלעיות של מלות לך לך
ד"ד והנשאר גי' ש"פ והענין שהנה בענין הלדקה אמר הכתוב יש
מפזר ומוסף עוד כענין הדד של המינקת שכל עוד שהתינוק יונק והשפע מתרבה
יותר ואם אין יונק התינוק הגידים לומקים ויבשים מחלב וז"ש אל תחשו למונכס

בענין

(ב)

עשרת

שלמה

בענין הדקה אלא לרק אחר לרק תרדוף משום דבזה אחס מרבים עליכס שפע יותר וכמ"ש יש מפזר ונוסף עוד כדמיון הדד שגרמו במלת לרק לרק וכמו במלת ש"פ שהיא מספר ב' מלות לרק עפ"י מ"ש הרב שיחוד שם הוי"ה ז"ה בשם אדני" כזה יאהדונה"י מספר הכאה שלהם כזה יפ"ה יש זה עשרה הפ"ד יש זו כ"י ופ' ל' יש בו ש' ה"פ י' יש בה י' בין כולם ס"ה ש"פ עי"ש. ובגדון דידן רמו אס אפשר שעתה הדקה להיות דמיון הד"ד משפעת והולדת הוא אס תהיה לשמה ליחד ב' שמות הקודם הנז' הוי"ה עם אדני" שמנין שלהם הוא גימ' ש"פ כאמור. **ובסגנון** זה יש לרמוז בפ' דרש דרש שהוא אמלעות התורה שר"ת ד"ד והנשאר ר"ש ר"ש ר"ל שמתנת הר"ש זה אחר זה גורם כח השפעת הד"ד.

עוד טעם אחר עפ"י מ"ש רבני אשכנז והוצא הענין בס' לב אריה דישאל היו לריכין לישב במלרים ת"ל שנה ולא היו בשעבוד קשה כי אס פ"ו שנה. והנה ה' אלהים גימ' ת"ל וגמלא דישבו פ"ו שנה כמנין אלהים פעם אחת ופשו שמ"ד שנה גימ' ד' אלהים וז"ש בפסוק זה ה' פעמים אלהים ותעל שועתם אל האלדים וישמע אלדים וכו' ויזכור אלדים וכו' וירא אלדים וכו' וידע אלדים הרי ה' פעמים אלדים שהיו לריכין לישב גימ' ת"ל שנה ולא ישבו אלא פ"ו נגד אלהים פעם אחת וזכות מרע"ה שהיה לו אות אחת יתר על שמ"ד והיה מסערא דקדושה נגאלו ובס' תו"ח בחו' דל"א כתב דשמד הנותרים השלמנו בד' גלויות כי הוא ית' יודע חליפי שמ"ד שגם מקושי השעבוד כמה שנים יעלו וכו'.

ובזה יובן כונת הכתוב שאמר יעקב אע"ה ליוסף הנה אנכי מת והיה אלהים עמכם והשיב אחכס וכו' אין והיה אלא לשון שמחה כלומר והיה שמחה לכם לפי שלא תהיו בגלות אלא כמנין אלדים א' וכביכול יהיה עמכם ע"ד אהי"ה בשעבוד זה ומאז תקף תגאלו והשיב אחכס אל ארץ אבותיכם.

ועפ"י דרכנו שכתבנו בשם רבני אשכנז ז"ל כי השמ"ד שגם שנשאר מהגלות בחי' ד' אלהים וכו' אפשר שיותר להם הקב"ה שלא שנו שמש ולשונם והיו גדורים בעריות ולא היה בהם דלטורין ובשכר ד' דברים אלו מחל להם הקב"ה הד' אלהים ונהפכו להוי"ת של רחמים גמורים.

כי ד' דברים אלו הן עיקרים גדולים לוי"מ. כי הנה כתבו גורי האר"י ז"ל דגלות מלרים הוא להוליח לאור נילולי הקדושה אשר נפולו שמה בערות הארץ ואס ח"ו היה בהם ג"ע ילא שכן בהפסדן כי כנגד היולאים נילולי הקדושה על ידי השעבוד עוד יכניסו מחדש ע"י גלוי עריות כי אין דבר המעמא ומאבד נילולי הקדושה כגלוי עריות כנודע וגמלא שלא היו מעלין כלום בשעבוד וזו רעה חולה בגלות החל הזה כי אין בן דוד בא עד שיכלו כל הנשמות שצנף והנה אלה רשעים מחדש מאבדים הנשמות ומכניסים אותם לעמקי הקלי' וכדי ציון וקלף. **וגם** המדבה לשה"ר פוגם בלשון והוי כאלו מג"ע כמשז"ל ועוד דברית הלשון וברית המעור מכוונים והפוגם ברית הלשון אי אפשר שלא יפגום ברית המעור כמשז"ל וזה אפשר שהוא רמוז הכתוב אמרתי אשמרה דרכי מחטוא בלשוני וכו' וזה שבה ישראל במלרים עד שלא קבלו התורה זו קנו שלא נחשדו על העריות ולא היה בהם דלטורין והן הן הדברים אשר הועילו מאד.

ואשר לא שינו שמש היה עיקר גדול כלפי מ"ש המפרשים דכביכול השכינה השלימה החשבון ובהיותם ישראל דשמש מורה עליהם שמות בני"ה הנה כביכול

כביכול שותף בשמים ואהני שכינה כביכול השלים החשבון כי שאל בישראל והם לא שינו את שםם אבל הם היו משנים את שםם כשמות הגויים איך השכינה משלים החשבון וכמ"ס בזה"ק בנ"י עאלו בנ"י נפקו.

עוד אפשר לומר כמשו"ל דלמך קרא שם בנו נח לאמר זה ינחמנו וכו' ולא אמר לבני הדור ששמו נח רק אמר זה ינחמנו לפי שהיו מכשפים והיה ירא שיעשו לו כשוף כי המכשף לריך שידע שמו לעשות הכישוף ולכך העלים שמו האמתי נח. וכבר נודע דארץ מצרים מלאה כשופים וכולם שונאי ישראל ועכ"ז ישראל לא שנו שםם ולא יראו מהכשפים ובטחו בה' והוא שבת גדול במעלת הבטחון.

ומה שלא שינו לשונם אפשר כמ"ס משם גלי רזיא דלהיות שלבן אמר יגר שהדומה ויעקב קרא לו גלעד ועשה הלה"ק בית יד לתרגום נחמייב זרעו גלות מצרים. ובזה פירש ארמי אובד אבי וירד מצרימה דמסיבת לשון ארמי הוא שירדו למצרים וע"כ ישראל לא שינו לשונם שראו דור דור מן השבטים ואחריהם שהיו מזהרים שלא לשנות לשונם.

ועפ"ה לעיל בבין כונת הכתו' והיה בית יעקב אש ובית יוסף להבה וכו' הכונה דכבר אמרנו לעיל משם ת"ח ז"ל דארבע גליות הם להשלים השמ"ד החסרים מת"ל וכשנשוב בתשובה בעז"ה יתקיים והיה בית יעקב אש וכו' דאש להבה עהכ"ו ג"מ שמ"ד שיהיה סוף וקץ להת"ל שנים שהם גימ' לק"ש ולכן בית עשו לק"ש גימ' ת"ל ודבקי בהם ואכלום ולא יהיה שריה לבית עשו כי פי ה' דבר והעיקר הוא לעאוק בתורת פרד"ס גימ' שמ"ד. וע"כ בגלות החל הזה וזכות התורה וזכות שע"ד ד' דברים אלו תפדת ישע גאולה כמו שהיה במצרים שהיה בהם ד' דברים אלו ובזה תקנו נפשם וילאו מהגלות כן אנוהו בעז"ה.

ולמדנו מהאמור לעיל כמה לריך להתרחק מלה"ר ואם לאו גורם לשכינה שתסתלק ת"ו וכמ"ס רז"ל על בעל לה"ר שאמר הקב"ה אין אני והוא יכולים לדור בעולם וישראל שהיו במצרים בשביל שלא היה בהם דלטורין נגאלו.

ואפשר דזה רמז הכתוב ליל שמורים הוא לה' וכו' הוא הלילה הזה שמורים לכל בנ"י וכו' וידוע דמדת לילה היא השכינה וז"ש ליל שמורים הוא להוויאם מארץ מצרים וכ"ת לא נשלם הזמן לז"א הוא הלילה הזה לה' רמז לשכינה שהיא השלימה.

ועפ"ה לעיל בזה פי הרב חיד"א ז"ל כונת הכתוב יבש חליר נבל לין וכו' כי ידוע שהקל"י חיותה מעונות ישראל וכשישראל אינם חוטאים לא יש לה חיות והיא יבשה וז"ש יבש חליר הקל"י ששמה חליר יבשה במצרים כי ישראל לא היה בהם לה"ר ועי"ז נכנעו הכלבים שעשו ע"י כישוף ולא יחרץ כלב לשונם. ועי"ז נבל לין גימ' ק"ץ שגורעו ק"ץ שנים וכו'.

וכן ראיתי להרב ש"כ ז"ל ע"פ הבאים מצרימה ז"ל בכל סדר בראשית אומר מצרימה ומפסוק ויעבדו מצרים וחילך אומר מצרים והענין הוא שקודם שהתחיל השעבו' היתה מצרים מ' פתוחה מצרימה אחר שהתחיל השעבוד מצרים ת"ס סתומה בסוף, שמי שנכנס שם נסגר שם דאין עבד יולא וכו' דע"י כשפים עשו שלא

עשרת

שרמה

שלא ילא שום אחד מה עשו היה יו"ד פתחים ועשו בכשוף ע"כ פתח לורה אחת כמו שתאמר בפתח א' עשו לורת סוס ואדם ע"ג ופתח אחר וכו' ולורת אדם על כל כרי שאם יברח איזה אדם מ"מ ילעק האדם שהוא על הלורה ותלעק הלורה שתחטיה וילעקו כל אותו המין שבתוך העיר וכו' וישראל בעת שילאו ממלרים ילאו מפתח שיש בו לורת כלב וכיון שהם נזהרו מלה"ר ושר של הכלבים יבאו אותו שהוא חליר לזה קאמר קרא ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשונו למאיש ועד בהמה למאיש שהוא לורת האדם שעשו ע"ג הכלב ועד בהמה זה הכלב שתחטיו ועי"ז ילאו בני"ז ממלרים ביד רמה.

ועפ"י

האמור לעיל יובן כונת הכתובים בהגחל עליון וכו' ילכ גבולות עמים וכו' כי חלק ה' עמו עפ"י מ"ס הרב אספקלריא המאירה ז"ל כי גבלת עמים גימ' תקל"ה בני ישראל גימ' תר"ג וכשישראל עושים רלוגו של מקום ויהיו באחדות אחד ועוסקים בתורה אז מאיר עליהם שם הוי"ה ואדנ"י שהם ח' אותיות ועם תר"ג הרי תרי"א כמלין תורה וכמנין יר"ת שמים וכמנין גמילות חסדים אז לוקמים ישראל כל השפע של הקדושה לעלמם והתמלית לאוה"ע וזוה מכניעים כח ס"מ ופלונית ואם ח"ו אינם עושים רלש"מ אז הם"ע אחרת עורפת השפע ואז מלטרפים אותיות של גבלת עמים שהם ח' אותיות עם תקל"ה שהיא גימ' שלהם ויהיה הכל מנין תר"ג כמספר בני"ז ישראל ואז מתגברת הסע"א ב"מ וישראל יהיו תחת ידם וז"א בהגחל עליון גויים אימתו יהיו אוה"ע למעלה מישראל ב"מ בהפרידו בני אדם כיון שאין בהם אחדות ולא תורה משא"כ כי חלק ה' עמו כשיהיו מיחדים שם הוי"ה ואדנ"י אזי יעקב חבל גחלתו :

וזה

רמוז דוד המע"ה שאנו לורדיך בקרב מועדיך וכו' שבאו האויבים לביהמ"ק מרוב עונותיהם של ישראל החריבו בהמ"ק ועי"ז גברה הסערה אחרת ושלטה על ישראל וז"א שמו אותותם אותם הכונה שרפו של גבלת עמים עם המספר של תקל"ה ונעשו כמנין בני"ז ישראל ושלטו עליהם. וז"א ג"כ אותיותיו לא ראינו הכונה שלא קיימו מלוותיו יתברך ועי"ז לא נתיחדו שם הוי"ה ואדנ"י ומילא נשארנו תחת ידם שמספרם שוה. וז"א ג"כ והיה מספר בני"ז ישראל כשאינם עושים רלש"מ יהיה מספר של גבלת עמים עם האותיות כמספר בני"ז ישראל אבל כשעושים רלש"מ מלטרפים אותיות בני"ז ישראל שהם ח' עם תר"ג ויהיו כמנין תורה אז אשר לא ימד ולא יספר כמו התורה שהיא ארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים וגם ר"ת ישראל יש ששים רבוא אותיות לתורה.

ביאור

מקראי קודש האמורים בפרשת וארא.. והולאתי אתכם מתחת סבלות מלרים וכו' בהק' חקירת חכם מה שחקר ה' או"ת בפרשת יתרו צפ' חכמי ה' אלדיך אשר הולאתך מ"מ וכו' וז"ל וא"ת ולמה הולאתנו ממלרים ולא הגדלת חסדך עמנו שהיה ה' ממסיל ישראל שם בארץ אויביהם ויעבדו באויביהם וישלטו בהם וכו' לזה אמר ה' כי טעם הדבר ללך שהארץ היא בית עבדים ע"ד אומרם בהגחל עליון גויים וכו' ואמרו ז"ל כי ה' חלק מאומות העולם לשרי מעלה זולת ארץ כנען אשר בחר בו לו לשמו וכו' והוא אומר מביית עבדים פרוש מקום שהוא של עבדי ה' ולא רלש הקב"ה שיהיו ישראל תחת ממשלת הסרים אלא תחת ממשלתו ית' שהיא ח"י וכו' עי"ש בד"ק ז"ל :

וראיתי

להרב עמודי החיים ז"ל ד"ב ע"ב אות ה' שהביא חקירת הר' הגז"ל וסידן

ותירץ ל"ד תירולים על זאת החקירה ונביא שנים שלשה ד' וה' תירולים מהם
הא' כתב עפ"י מ"ש רז"ל כי אס היו שוהים עוד רגע אחד במלרים היו נכנסים
בג' ש"ט כי ארץ מלרים מלאה גילולים והיו ישראל נטמעים בגילוליהם וכו'.
ב' כי בלאתם ממלרים נלחמו עם שבעה עממים מקפחים גדולתו יתב' וכמו
שאמרו ז"ל ע"פ ואמרו אל יושב הארץ הזאת מבילתי יכלת ה' להביאם וכו'.
ג' כי כל עיקר היליאה ממלרים היא לקבל את התורה על הר סיני כדכתיב
בהוליאך את העם וכו' ולא יתכן כל זה בלתי יליאה מארץ מלרים וליךך
לפני הר סיני לקבל התורה וכמו שכתבו המפ' ז"ל :

ד' עוד תירץ כיון שאמרו רז"ל כפי מערכת השמים לא היו ישראל יכולים ללאת
ממלרים ולכן נקראת מלרים מ' פתחה בתחילה ומ' סתומה בסוף כי עבד
הנכנס לשם אינו יולא משם לעולם א"כ רלה הקב"ה להראות ידו החזקה וכי
הוא מושל בכל וכו' ואלו לא הוליאנו ממלרים הגם כי היינו יולאים מעבודת
לחירות עדיין איכא למיחש כי ח"ו לא היה כח בידו להוליאנו ממלרים לכן מהאי
טעמא היה אז גם בעיקר היליאה וזה שכתב רש"י בפ' יתרו ע"פ כי הוליא ה'
את ישראל ממלרים זו גדולה על כולן יע"ש .

עוד תירץ תירץ ה' כי בחר ה' בירושלם לבנות שם ביהמ"ק ולהשרות שכינתו
שם וזיכנו להיותנו תחת ממשלתו יתב' ע"ד כל הדר בא"י דומה וכו' וזה
כונת הכתוב למען ידעו כי אני ה' אשר הוליאתי אותם מארץ מלרים לשוכני
בתוכם אני ה' אלדיכם.

ובזה יוצגו לע"ד כונת קראי הנ"ל דקאמר והוליאתי אתכם מתחת סבלות מלרים
וכו' ואס תאמר ולמה הוליאנו מ"מ ולא הגדלת חסדך עמנו ויעבדו
מלרים בעובדיהם וכו' כמו שחקר ה' הנ"ל וישארו שם במלרים לזה תי' הכתוב
א' והללתי אתכם מעבודתם כי היו ישראל נטמעים בגילולים כי אס היו שוהים
עוד רגע היו נכנסים בג' ש"ט .

זאת שנית וגאלתי אתכם בזרוע נטויה ובשפטים גדולים ואלו לא הוליאנו
ממלרים ח"ו איכא היו אומרים לא היה כח בידו להוליאנו משם כי עבד
הנכנס לשם אינו יולא משם לעולם א"כ רלה הקב"ה להראות ידו החזקה וכי
הוא מושל בכל וכו'. זאת שלישיית ולקחתי אתכם לי לעם כי כל עיקר היליאה
ממלרים היא לקבל את התורה, ולא יתכן זה בלתי יליאתם ממלרים ועי"ז כי
בחר ה' בירושלם לבנות שם ביהמ"ק ולהשרות שכינתו שם בתוכנו להיותנו תחת
ממשלתו יתברך ע"ד כל הדר בא"י דומה כמי שיש לו אלוד'. וזה אומר והייתי
לכם לאלדים. ואת רבע והבאתי אתכם אל הארץ אשר נשאתי את ידי וכו' עפ"י
מה שהי' ה' עוד כי כיון שהבטיח הקב"ה לאברהם אבינו על מתנת הארץ איך
יתכן שימליכם שם בארץ מלרים ולא יוליאם משם וז"א והבאתי אתכם אל הארץ
וכו' ונתתי אותה לכם מורשה אני ה' כמו שהבטחתים לאבותיכם ע"כ .

אירתא במדרש שוח"ט ע"פ גודע ה' משפט עשה וכו' וז"ל גודע ה' משפט
עשה בד"ק שעשה במלרים שנא' כי אני ה'. בפועל כפיו נוקש רשע זה
פרעה ואנו מה עלינו לומר הגיון סלה אז ישיר משה ובני ישראל וכו' והביא
דברי המדרש הנז"ל הרב מעטפה סהלה מזמור י"ט ע"ש בד"ק :

ונרעו"ד עפ"י משרז"ל שהקב"ה הודיע כחו וגבורתו בעולם שהכה המלריים
ועשה

ועשה בהם נקמה בעוד השר שלהם קיים ומוזה טעה פרעה ורדף אחרי בני ישראל השר רדף אחריהם וכמה שאמרו רז"ל ע"פ והנה מלרים נוסע אחריהם זה השר שהיה שמואלרים וכו'. ועפ"י פירש הרב מוהר"י אלגאזי ז"ל כונת הכתובים בשירה ויושע ה' ביום ההוא את ישראל מיד מלרים וירא ישראל את מלרים מה על שפת הים וירא ישראל את הים הגדולה אשר עשה ה' במלרים דיש בהם מהדיוק דה"ל לומר תחילה וירא ישראל את הים הגדולה אשר עשה ה' במלרים ואח"כ מה שראה את מלרים מה על ש"ה ולמה שינה הסדר. אך עפ"י האמור מוזן מעלמו דכבר מילתי אמורה דמש"ה וירא ישראל את מלרים מה זה שרו של מלרים שנקרא מלרים והכי איתא בזה"ק וכו' אומרו וירא ישראל את מלרים מה על שפת הים אז הכירו זידעו את הים הגדולה אשר עשה ה' בעודם במלרים דמעיקרא לא היה נחשב בעיניהם לנס כ"כ שהיו סבורים דמאחר שקך היא המדה יפקוד ה' על לבא המרוס תחילה ואח"כ על מ"ה מסתמא אף גם זאת הן היתה כזאת וצודאי שכבר הפיל תחילה את השר שלהם כדי לעשות נקמה בהם במכת בכורות ובחשך. אך לעת כזאת בראותם כי עודנו באצו השר שלהם אז המה ראו והבינו את הים הגדולה אשר עשה ה' בעודם במלרים שהיה עדיין השר שלהם קיים א"ד ז"ל.

ובזה יובן המדרש הנ"ל נודע ה' משפט עשה וכו' בדן שעשה במלרים שהניח השר קיים ועשה בהם נקמה כנ"ל בפועל כפיו של הקב"ה שעשה כן נוקם רשע זה פרעה שטעה ורדף אחרי בני ישראל והטביעו הקב"ה בים הוא ושרו ואנו מה עלינו לומר הגיון סלה אז ישיר משה וכו'.

ובאו"י עפ"י מ"ש הרב בני חנן ז"ל ע"פ הבה נתחכמה וכו' ורז"ל דרשו נתחכם למושיען ש"י נדונס באש כי באש ה' נשפט בחרב כתיב וחרבו על כל בשר אלו נדונים במים שכבר נשבע וכו' וי"ל דלמה לא דנו אותם במים מיד אלא ושימו עלינו וכו' ויבן ערי מסכנו גורת הבנין ועוד גורת המילדו' ולבסוף כל הבן הילוד היאורה וכו' וכתב הרב שמעתי תירון לזה כי פרעה הרשע נסתפק בשבועת הקב"ה דאפשר לכל העולם אינו מביא אבל מביא על. אומה אחת וכמ"ש רז"ל וכמו שאירע לו אח"כ. וכדי לברר הספק אמר בדעתו הקב"ה יש לו שבועה אחרת שנשבע לאאע"ה להרבות זרעו כחול הים ועכשוו אני מענה אותם בבנין עד שאני מכלה אותם והיו לוקחים בניהם ומניחים אותם סוף הבנין ואין אני עושה זאת לכל ישראל אלא לקחתם וכמ"ש רז"ל ששבע לוי לא היה בעבודת פרך וא"כ אם הקב"ה מניח לשבטים אלו שאני מענה בעיני זה שיכלו א"כ מוכח דאף שהקב"ה נשבע לאברהם להרבות את זרעו מ"מ כיון שיכול לקיים שבועתו בשבע לוי הוא פטור מן השבועה ואם כן אף אני איני יכול לדון אותם במים דאף שנשבע שלא להביא מבול אינו אלא לכל העולם אבל לקחתם יביא שהרי נשבע לאברהם להרבות זרעו ואפילו הכי כיון שיכול לקיים בקחתם מניח את השאר שיכלו סוף הבנין אבל אם מרבה אף לאלו ולא יכלו בעיני זה מוכח דשבועתו של הקב"ה אינה לחלאין א"כ אף אני אביא להם גורת היאור וארון אותם במים ולא מסתפיגא דהרי נשבע שלא להביא מבול ושבועתו כוללת אפילו לאומה אחת ולכן גזר עליהם גורת ויבן ערי מסכנות לפרעה וכאשר ראה פרעה כי כאשר יענו אותו כן ירבה וכן יפרוך א"כ יראה דשבועתו של הקב"ה היא כוללת

כוללת ואינה לתלחין דהרי היה יכול לקיים שבועתו בשבט לוי ורחובין אם כן עכשיו יכול אני לגזור כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו .

ובזה יובן כונת המדרש הגז"ל מודע ה' וכו' בדן שעשה במלריים וכמ"ש יתרו עתה ידעתי וכו' דקדרה שבשלו וכ"ת דהרי הוא בעלמו בתחילה נתיירא מזה ואמר הבה נתחכמה למושיעין וכו' והסכימה דעתו דעת של אותו רשע לדון אותם במים שכבר נשבע וכו' ואיך לא עלה בדעתו לחלק ולומר שט"כ העולם אינו מביא אבל על אומה אחת מביא וכמו שעשה לי אח"כ לז"א בפועל וכו' זכונה בפועל כפיו של הקב"ה שהרבה אותם וכו' כגז"ל בזה נוקש רשע וטעה . ולזה גזר כל הבן וכו' דגזרת כל הבן הייתה אפילו על שבט לוי וכמו שראינו במשה רבינו ע"ה שהיה משבט לוי והושלך ליאור וטעה פרעה בדמיונו ואנו מה עלינו לומר הגיון סלה אז ישיר משה וכו' שהקב"ה הביא פרעה אל תוך הים והטביעו שם וקיים הקב"ה הב' שבועות שהרבה את ישראל כמו שנשבע לאברהם אבינו עליו השלום להרבות את זרעו וכו'. ושבועה הב' של המבול שע לכל העולם אינו מביא אבל על אומה אחת מביא וטעמו יתבאר בתרויבו דאחר' רפ"ס להטות וכו' ע"כ .

ועפ"י האמור יובן לע"ד כונת המדרש בש"ר ע"פ ויבא עמלק ה"ד לא שלותי ולא שקטתי וכו' לא שלותי מגזרת וימררו את חייהם ולא שקטתי מגזר' אם כן הוא וכו' ולא נחתי מגזרת כל הבן הילוד והעמיד להם גואל מש"ר ע"ה ע"ש המים שנאמר כי מן המים וכו' ויבא רוגז זה עמלק דכתיב ויבא עמלק : **ועפ"י** יובן כונת הכתובים ויחל משה וכו' ויאמר למה ה' יחרה אפך בעמך אשר הולאת מ"מ וכו' דמה ראי' מייתי מ"מ . ואולם עפ"י יובן כשראה משה רע"ה דאמר לו הקב"ה וטעה הניחה לי ויחר אפי וכו' וא"ת מה אעשה לשבועת האבות ואעשה אותך וכו' א"כ מזה מוכח דשבועת הקב"ה אשר נשבע לאבות העולם יכול לקיימה במקלף לזה אמר מרע"ה למה ה' וכו' אשר הולאת מ"מ בכה גדול וכו' דמשם מוכח דשבועת האבות אינה מתקיימת בשבט אחד או בתיש אחד . ומשום שרלה פרעה להחלימו מזה לשבועת המבול ועשה נסיונות והיה מענה את ישראל וראה ראינו שהקב"ה נפרע מ"מ .

וכתב עוד הרב ז"ל דעדיין לריכין אנו למודעי דמה שלמד פרעה משבועת האבות לשבועת המבול אין הגדון דומה לראיה דשאי התם דרוב השבטים היו בעיניו וכו' וקי"ל דבתר רובא אזלין וא"כ אין הקב"ה יכול לקיים שבועתו בשבט אחד ורוב השבטים יכלו ח"ו אבל שבועת המבול יכול הקב"ה להביא מבול לאומה אחת מאחר שנקיים שבועתו ברוב העולם דבתר רובא אזלין וכו' .

מדרש תמוה הביא אותו הרב דר"א ז"ל בדף כ"ג ע"א וז"ל גם לא ידעת גם לא שמעת גם לא פתחת אזנך מדבר בעמלק אמר הקב"ה לאותו רשע נודוונת לפני לא ידעת נסים שעשיתי להם במלריים לא שמעת נסים שעשיתי להם בים . גם מאז לא פתחת אזנך לא שמעת שירה שאמרו בני" בים אלא ידעת ושמעת שהוא קשה עורף עכל"ה .

ובזה יובן ונקדים עוד מ"ש הרב אשר הנחלים ז"ל והביא דב"ק הרב ויגד לאברהם דכ"א וז"ל והנה ידוע מ"ש רז"ל דהים לא רנה ליקרע לפני בני" .

בנ"י הגם כי תנאי התנה עמו הקב"ה מששת ימי בראשית כדכתיב וישב הים לפנות בוקר לאיתנו מ"מ זה היה אם היו יולאים בזמנם, ברם הן עתה שילאו קודם זמנם לא וכו' ותיפוק ליה דמנין מלדת ילחק הלריך לומר דהים סבר דא"י מוחזקת ואינה נקרא אלל"ה עכ"ל.

ולפי"ה יובן דקא"ל הקב"ה לעמלק כדווגת לבניי בעלת בלעם שאמ"ל דא"י מוחזקת וכו' לא ידעת נסים שעשיתי להם במלרים והולאתי אותם קודם הזמן מטעם דמלדת ילחק מנין וכ"ת דהיא הנותנת דהיינו טעמא דילתא ללחוס עמהם דלדעתך ילאו קודם הזמן ח"ו שלא כדן ולריכוס לחזור למלרים לז"ק לו גם לא שמעת נסים שעשיתי להם בים שהוא היה בסברא זאת דא"י מוחזקת ומטע"ז לא רלה ליקרע וכשראה ארונו של יוסף ראה מעשה ונזכר הלכה דהלכה כיוסף דלא ילאו מכלל ב"ן וא"כ א"י אינה מוחזקת לנו וא"כ ילאו ישראל בזמן דמלדת ילחק מנין וכ"ת הרי ראינו דיוסף עלמו חזר מסברתו ועשה מעשה שמסר עלמו כנ"ל וא"כ מוכרחים לומר פה שראה ארונו של יוסף ונקרע הוא מי"א כמ"ש רז"ל. לז"ק לו גם מאז לא פתחת וכו' שהשירה שאמרו ויושע ה' וכו' שעושה בעמנו היתה טענתו בזה ורלה לטעון טעון עם מיכאל שר ישראל ורלה להחזירם למלרים ואני הולאתי את בני לכך אמרו ישראל ויושע ה' וכו' אלא ידעת ושמעת וכו' ומרוב השמחה עשה עלמו כאילו לא ידע לכך אמרה התורה זכור את אשר וכו'.

איתא בגמרא מסכת ברכות על פסוק דבר נא באזני וכו' אמר הקב"ה הלמשה בבקשה ממך וכו' וכל המפרשים ביארו אך יובן לע"ד בהקדים מ"ש הרב פ"ד ד"ג ע"ג שהביא פלוגתא דרב ושמואל עם רע"ק דמר אמר דבשביל קושי השעבוד וכו' לביות מלרים ומ"א בשכר נשים לדקניות וכו' דכתיב אם תשכבון וכו' בשכר אם תשכבון בין שפתים וכו' לביות מלרים וכו' נחפה בכסף ופירש הרב עם מ"ש בסנהדרין שפעם אחת באו בני מלרים וכו' לפני אלכסנדרוס וכו' ואמר להם גביהא בפירוש הכי הוא אומר ומושב וכו'. ודקדק הרב בטענה זו של גביהא איך הביא פסוק זה דמושב בני ישראל וכו' שהרי לא ישבו ישראל במלרים כי אם רד"ו שנה ומכאן זה הולרכו לשנות לתלמי המלך ולכתוב לו אשר ישבו במלרים ובשאר ארלות. ותירץ הרב ז"ל וז"ל לישב כל זה עם מ"ש המפר' ז"ל דהיכן נתקיים גזרת ה' שגזר ועבדום וכו' ת' שנה והרבה תירולים נאמרו בזה ותרי מנייהו ה"א הוא כוזב העבודה דכתיב וימררו את חייהם בעבודה וכו' שהוא קושי השעבוד כידוע. (ב) דמה שנתרבו ישראל שלא כדרך הטבע השלים המנין.

ובזה פירש הרב הגו"ל כונת הפסוק וימת מלך מלרים ויאנחו בני ישראל וכו' וכתב רש"י ז"ל מלמד שגלטרע והיה שוחט תיטוקות ישראל ורוחן בדמן עכ"ל. וכן אמרו במדרש שהיה שוחט תיטוקות וכו'. וקשה דלפ"ז איך יתיישב כו' הכתוב דהוא קאמר מן העבודה ומוזה היתה האנחה.

אך אפשר דישראל בראותם השעבוד היו מלמערים מחמת שהגזירה היתה ת' שנה ועדין היה חסר מן המנין הרבה אלא כשראו שהיו מתרבים שלא כדרך טבע היו מתנחמים וסברו דאין ספק דקב"ה ידלג על הקץ מחמת רבויים אבל הן כהיום שגלטרע והיה שוחט אותם א"כ אין כאן רבוי עוד כדי למחר את הקץ וא"כ מוכרחים להשלים העבודה ועל זה ויאנחו אז מן העבודה:

ובזה ניחא מה שחבצ גביהא ז"פ שזר העבודה של ת"ל שנים דאעפ"י שלא נשתעבדו כל זה הזמן כנו' מ"מ קושי השעבוד השלים הזמן.

וראותי להרב מ"ד ד"מ דנ"א שכתב משם ה' לקט יוסף שהק' בדברי הגמר' הגז"ל ממ"ש הטור סי' פ"ה החובצ לחבירו בשטר צסק מה ואמ"ל

הנחבצ היאך אתה תובע אותי והלא אתה לית ממני יום או יומים קודם לכן, ואם כדברין היה לך לתבוע חובך ולא ללוות ממני וכו'. וא"כ גם הכא אמרו מלריים אם אתה שאנחנו חייבים לכם לא היה לכם לשאל מאתנו דכתיב וישאלו ממלרים וכו' רק היה לכם לתבוע שזר שעבוד. ותירץ הרב ז"ל במאי דאיתא תו התם בטור דאיתא יכולים לטעון זאת אם זמן שטר שלו הגיע בזמן שלוח ממנו, ואם עדין לא הגיע זמן השט"ח לא היה יכול לומר לתבוע חובך כי עדיין לא הגיע זמנו א"כ גבי מלרים נמי ישראל ילאו קודם הזמן וכו' ואינם יכולים לתבוע שזר עבודהם שכ"כ ועבדום וענו אחתם ת' שנה וכו' וא"כ לא היו יכולים לתבוע הרכוש וכו' ולכן לזה האלי"ת שיקחו בתורת שאלה וכו' ומכאן ראה חותמה שהקץ לא נשלם עדיין וזה ממה שלוח האלי"ת שנטול בתורת שאלה דא"א שהקץ נשלם למה לא לוו להדיא שיקחו בתורת תשלומין כי אין מעיור לה' להולי'א בלעם מפייהם וליקח להם שכרם וכו'.

ועפי"ה תי' קול שמואל והרב פ"ד ז"ל מה שהקשו על פרש"י ז"ל מה שפ'

בפסוק ויהפך לבז פרעה וכו' וז"ל נהפך ממה שהיה וכו' יעו"ש ונתעקשו לרדוף אחריהם בשביל ממונם שהשאלים וכו' וזה הפך מ"ש בפסוק דקרא כתיב כי שלחנו את ישראל מעובדינו. ולהבין ד"ק יש לדקדק עוד אמאי נקט רש"י בלשונו הטור שהשאלים משמע שהקפידה היתה דוקא שלקחו ממונם בתורת שאלה וכו' :

ועפי"ה יובן הכל דמשיקרא סברו המלריים שזח הקץ ללאת זח' מן התי' שנאמרו ביזי"מ וכו' אבל עתה חזרו מסכרתם לומר שודאי לא נשלם

הקץ וזה מופת חותך ממה שלוח האלי"ת שיקחו בתורת שאלה וכו' דא"א שנשלם הקץ למה לא ליום שיקחו בתשלום שכרם וכו' אלא ודאי שעדיין לא נשלם הקץ כיון שלקחו בתורת שאלה וע"ז הכריחו לפ' בשביל ממונם אשר נעלו מהם בתו' שאלה וכו'.

באופן נחזור למ"ש לעיל דקושי השעבוד השלים המנין וכתב הרב חיד"א ז"ל דטעם זה אהניא להו לישראל להולי'אם קודם הזמן אי אית להו

דין צנים כמו שאמר ר"מ לחובו המין בבתרא ד"י והואיל ואכתי חציבותיה דאב גבי הבן וכל המטיב עמו ניחא ליה לאב א"כ אע"ג דגזר הוא ית' להעביד בישא

ת' שנה ובעם עליהם עב"ז הואיל והם בניו לא ניחא ליה שישתעבדו בהם בעבודה קשה ודינא הוא דקושי השעבוד ישלים הזמן אמנם אם חנו מכונים בשם

עבדים קושי השעבוד לא יוסף תת' כח לישועת ישראל קודם זמנם כי הרב שכופס על עבדו כל המשתעבד בו עושה כ"ר לרבו והעד שאנו נקראים צנים

שהרי הקב"ה בעלמנו גאלנו ממלרים ונעמא לישראל, מוכרח דכתיב חנו לו ואב מטמא לבנו כדאיתא בסנהדרין דע"ל דא"ל גדוקי לר"ה וכו' כי קב"ה למשה

במאי טבל וכו' וכתבו התוספות דלא קאמר ליה היאך נעמא דישר' נקראי' צנים למקום ע"כ. וכתבו רבני אשכנז ז"ל דזה מתוקף ענותנותו יתברך להחטיב עלמו

ככהן הדיוט שמ"ע לבנו לא קן בכ"ג ע"כ.

הוא המכוון במ"ש המגיד ועברתי בא"מ אני ולא מלאך וכו' בלו' ומדגטמאחי
 לכם עכ"ל דכבן אחס לי כאמור וקושי השעבוד 'הש' המ' דלא ניחא לי
 שיסתעבדו צבני שעבוד קשה ולז"א הכתוב צפר' ויגש אל תירא מרדה מלרימה
 אנכי ארד עמך וכו' לפי שהיה ירא שמה יגרום החטא ויהיה לצניו דין עבדים
 ויהיו חייבים בשעבוד קשה דניחא ליה למלך שכעס על עבדו וכחותה שאמרו ז"ל
 משל לעבד שכעס עליו רבו כו' לפיכך הבטיחו אל תירא וכו' שלא תדון כעבד
 והעד לזה כי אנכי ארד עמך וכו' ואנכי אעלך וכו' והואיל ואנכי עמהם ומטמא
 לצניך עכ"ל שהם לדיקים ודינם כדן בנים שהאב מטמא לבנו ונקר' בנים לפי
 שאין חטא בא ע"י בהיותו עמהם. וע"ד מ"ש ז"ל בשבת דכ"ו גבי דוד אפשר
 שכונה עמו וחטא בא ע"י אמנם פרעה סבר דדין עבדים אית להו לפיכך גזר
 תכבד העבודה וכו' ואל ישעו בדברי שקר לומר שנקראים בנים ולא ניחא ליה
 להקב"ה שיסתעבדו לצניו בעבודה קשה.

וראיתי להרב חיד"א ז"ל שפירש כונת הכתוב פר' שמוס גלכה דרך שלשת
 ימים וגזבה לה' אלדינו. ויש להעיר מה זו שאלה זה דרך
 שלשת ימים והיה להם לשאול כי רלוונס בלכתם ילכו הליכה בלא חזרה. אמנם
 אפשר לומר עפ"י מ"ש בכתובות דף מ"ד אמר רב נחמן שתי שטרות היולאין בזה
 אחר זה בטל שני את הראשון אי אוקיף ליה דקלא לתוספת כתביה אי בעי
 בהאי גבי אי בעי בהאי גבי דלרש"י והרי"ף אם כתב תוספת בשני דאמרינן אי
 בעי בהאי גבי וכו' לא שיהיו שניהם קיימין אלא אם רלה בשטר הראשון יגבה
 השדה בלא הדקל ואם ירלה בשטר השני יגבה בו הדקל. אמנם הרא"ש ז"ל שם
 וסיעתו סברי דלא בטל שני את הראשון אלא השני לתוספת הדקל נכתב והשטר
 הראשון קיים ויגבה הדקל בשטר השני כמבואר מחלוקתם באורך בפסקי הרא"ש
 שם. והשתא לפי האמור דמעמד בין הבתרים ולווי המילה הם בשני שטרות
 במתנת הארץ אשר במעמד בין הבתרים נתן הארץ על תנאי להשתעבד ארבע
 מאות שנה ותו לא ובשעת לווי המילה נתן הארץ לקבל אלהותו אם כן לר' רש"י
 והרי"ף בתשובה הדבר תלוי ברלון ישראל אי בעו גבו הארץ בשטר מעמד בין
 הבתרים ויקיימו תנאי עבדות ת' שנה ואי בעו גבו הארץ בשטר שעת המילה
 ויקיימו תנאי קבלת אלהותו ופסורים מהגלות. אמנם לדעת הרא"ש וסיעתו שני
 השטרות קיימין ואיתיה להא ואיתיה להא דאיתיה לגלות ואיתיה לקבלת עול
 מלכות שמים.

והנה בטעם יליאת מלרים קודם זמנם אמרו רז"ל צוכות בהוליאך את העם
 תעבדון את האלדים על ההר הזה דאף דהיו גוי מקרב גוי מה אלו אף
 אלו הי' מפני שהיו חוששים לסבול לרת השעבוד של ת' שנה אבל ראו עתה שזה
 קשה מאוד ולכן חזרו וקבלו התנאי האחר של המילה שהתנה והייתי להם לאלדים
 בלי שום שעבוד אשר הוא תנאי שטר מעמד בין הבתרים וכדעת רש"י והרי"ף
 וה' יתברך ברוב רחמיו קבל כונתם ובעל השעבוד והגלות כיון שנתללו לקבל
 תנאי שטר השני וכדעת רש"י והרי"ף. ובהא אפשר לתת טוב טעם למה שהוא ת'
 לזיה חיובא רמי לספר בי"מ ובכל יום איש ישראל מעלה בזכוריו י"מ כל הימים
 לרבות הלילות יען י"מ פנת יקרת יסוד מוסד הדת כי בלאת ישראל ממלרים
 בטולי בטלו לשטר מעמד בין הבתרים ורלו לקיים שטר קבלת אלהותו יתברך
 הנאמר

הנאמר בעת המילה. ועל זה חובת גברא לספר צילי"מ אשר ילאו ציד חזקה לפני זמנס ולזכור יליאה מלרים תדיר אשר ממואל דבר נצין כי נתרלינו וקיימנו השטר השני של שעת המילה וקבלנו אלהותו יתברך וזהו הטעם שצכל מקום כ' בדבר ה' אשר הולאתי אתכם מארץ מלרים להיות לכם לאלדים וכיואל. ואשר על זה במעשה העגל מרתח קא רתח לומר שיחת עמך אשר הולאת מארץ מלרים כי צילי"מ נתרלו לגבות הארץ בשטר שעת המילה בתנאי קבלת אלהותו ולצטל שטר מעמד בין הצתרים והוא טעם אומרנו אנכי ה' אלדיך אשר הולאתיך מארץ מלרים מבית עבדים ולא אמר אשר בראתיך כי צילי"מ תוך זמנס מורה וזא לקבלת אלהותו ולקיום השטר השני של שעת המילה.

ואפשר

לומר כי בחכמה שאלו על זאת נלכה נא דרך שלשת ימים כי כבר אמרנו דדעת ישראל שרלו לגבות הארץ בשטר השני של שעת המילה ולצטל שטר מעמד בין הצתרים וליפטר מהגלות. וכדעת הרי"ף ורש"י אבל כבר ידעו דאנתי יש לדון דדילמא הלכה כסברת הרא"ש דשני שטרות קיימין והאנתי חייבים גלות אף שמקבלים אלהותו יתברך לזה שאלו ללכת דרך שלשת ימים ללאת מרשות פרעה שלא יהיה מוחזק בהם ואח"כ בהיותם רחוקים ודל מינייהו חזקה פרעה כשהם במדבר הרי הם לעלמס ומלו אמרו קים לן דדינא הוא דאי ציו בשני גבי וצטל הראשון שהוא דעת רש"י והרי"ף ואלו עבדי פרעה אן אלא אנחנו עבדי ה' ושטר בין הצתרים חלף הלך לו וזו היא המלאת דרך שלשת ימים כדי שיהיו הם רשאים ומיחזקים במדבר כנ"ל.

וברכתך

בדרך הזה אתה תבאר פסוקי וארא וגם הקימותי את צריתי אתם לתת להם את ארץ כנען את ארץ מגוריהם אשר גרו בה וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל וכו' לכן אמוה לבני ישראל והולאתי אתכם מתחת סבלות מלרים וכו' ולקחתי אתכם לי לעם והייתי לכם לאלדים וידעתם כי אני ה' אלדיכם המוליא אתכם מתחת סבלות מלרים והבאתי אתכם אל הארץ וכו' ולא אחרית בדקדוקים אמנס אפשר לי לפרשם כפי דרכנו והכונה וגם הקי' וכו' לתת להם וכו' רמו לתנאי בין הצתרים כי גר יהיה זרעך וז"ש ארץ מגוריהם אשר גרו בה וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל וכו' כלימר אנכי הרואה דלא אפשר להו למיקס צל' ויש לחוש שיטעמו חס ושלוס לכן אמור לבני ישראל אני ה' שם של רחמים מלמד לכם להועיל לצחור השטר השני של שעת המילה וז"ש והולאתי וכו' ולקחתי אתכם לי לעם והייתי וכו' כתנאי השטר השני של המילה והיינו כדעת רש"י והרי"ף דצטל שני את הראשון והרי נתצטל הגלות דיש לדון דשניהם קיימין זו היא מדת רחמים דחפס סברא זו וז"ש וידעתם כי אני ה' אלדיכם המוליא אתכם וכו' הלא תדעו כי אני ה' מדת רחמים שצטליל שאני אלדיכם אני מוליא אתכם וכו' והבאתי אתכם אל הארץ וכו' בתנאי השטר השני והיה מקום לדון בסברא אחרת דשתי השטרות קיימין ובחימה שפוכה אמלוך עליכם וגם שתהיה בגלות אך זו מדה רחמים לרחם עליכם לצטל שטר הראשון ולקיים הב' ובקבלת עול מלכותי תהיו נקיים מהגלות. ועם זה יזכנו פסוקי פר' ללבים ואמרנו כל הגויים על מה עשה ה' ככה לארץ הזאת וכו' ואמרנו על אשר עזבו את צרית ה' אלדי' אבותם אשר כרת עמם בהוליאיו אותם מארץ מלרים וילכו ויעבדו וכו' וישליכם אל ארץ אחרת וגו' הכונה דמרתח קרתח שהוא יתב'

עשרת

שרמה

ריחם עלינו והוליאנו ממלרים ובעל הגלות וקיים השער השני ועל דבר זה נכרת ברית לעבוד ה' כהגא' שעת המילה וילכו ויעבדו וכו' לכן חרה אפו ותפס הסברה אחר דשני השערות קיימן וישליכם וכו'.

ויתבן שזהו כונת מאמרם ז"ל פ"ק דברכות דבר נא באזני העם וכו' בבקשה מכס שאלו ממלרים כלי כסף וכלי זהב כדי שלא יאמר איהו לדיק ועבדום ועני אותם קיים בהם ואחרי כן ילאו ברכוש גדול לה קיים בהם. ולפי דרכנו אפשר דהנה יש מקום לומר דהת' שנה מתחילים מלידת ילמך וזהו כי גר יהיה זרעך וכו'. אמנם לפוס מאי דק"ל ארץ ישראל מוחזקת נפל פיתא בבירא וכו' ומלא כי לא התחילה הגזרה רק מירידת יעקב אע"ה וזרעו למלרים ולא ישבו בין גירות ועבדות כי אס רד"ן שנה אלא שהקב"ה ריחם על זרע ישראל חוטר מגזע קדושה ורמו להם שיבטלו שטר מעמד בין הבתרים ויהיו מקיימים שטר שעת המילה דהגא' הוא קבלת אלהותו לצד ויפטרנו מן הגלות וככל אשר דברנו ולפי זה תו ליכא ואחרי כן ילאו דכבר בטולי בטלוה לשטר מעמד בין הבתרים וכו' ומלא דהקב"ה הוא פעור מזה. אמנם כדי שלא יאמר איהו לדיק וכו'.

ובאו"ה לפרש כונת הפסוקים מי אנכי כי אלק אל פרעה וכו' ונקדים מ"ש המקו' על קדימ' הזמן ואמרו כי באמת ת' שנה לא נגזר על מלרים שיהיו גרים במלרים רק גם בארצות אחרים. ואולי עיקר שטבדום במלרים היא עבד חטא מכירת יוסף שמכרהו למלרים ויוסף שרשו שער הג' שער' גי' כ"ו וי' אחים מכרהו פגמו כל א' בשם הוי"ה שצולה כ"ו לכן הוכרחו להיות במלרים י"פ כ"ו שער' ר"ט ובעבור זכות התורה שיש בה חמשים שערי בינה והם קבלו התורה לזאת בינה להם כ' שנה וגשאר רד"ו או לס' ארז"ל מה שלא נגלה למרע"ה נגלה לר"ע שנגלה לו שער החמשים ולמרע"ה לא נגלה רק מ"ט שערים שג' ותחסרהו מעט מאלד"ים ולא נגלה לו שער הג' עד לעת זקנתו קודם מותו וידוע כי שער הג' הוא עיקר וכולל כל המ"ט שערים. ויוצן זה עם מ"ש האר"י ז"ל כי כל הסודו' היה גם מרע"ה יודע כמו ר"ע רק שלא היה יודע להוליאם מתוך התורה באיזה מקום נרמו כל סוד ור"ע ידע זאת. ועד"ו פירשו המפרשים בקשת דהע"ה גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך דתי' נפלאות יסירה כ' גם מתורתך מיותר אלא שבקש על שער הג' ואמר לא די הבקשה שאשיג הנפלאות והסודות שאפשר להשיג במ"ט שערים אלא אני רוצה גם כן שאביטה נפלאות מתורתך שאדע מקום רמוזם בתורה אוכל להשיג גם שער הג'.

עוד אקדים דברי השל"ה הקדוש שהקשה מה זה דפעמים איתא שהתו' נדרשת במ"ט פנים ופעמים איתא ע' פנים לתורה ותי' כי ההשגה האפשרית לכל בני אדם הוא רק במ"ט שערים לכן אמרו שגדרשת במ"ט פנים ר"ל כ"א שלומד בתורה אינו משיג רק מ"ט פנים ואולם רק מלד עלמה יש ע' פנים כי שער הג' הוא שם אהי"ה שצולה כ"א הרי מ"ט וכ"א הוא שצעים עכ"ד. יולא לנו מזה כי שער הג' הוא שם אהי"ה.

ובזה יוצן הפסוק הנז"ל כי בשמוע מרע"ה שהקב"ה שולחו לפרעה והוקשה לו שעדיין אינו עם הגאולה מאחר שידע בעלמו שאין לו השגה בשער הג' ולכן שפט בדעתו שצידאי הגאולה לא תהיה על ידו אלא ע"י שמישיג שער הג' והוא איננו רק שליח אל פרעה ר"ל מה חשוב אני לילך אל פרעה כי מאחר שאין בי

מדרגה של שער הג' לא תהיה הגאולה על ידי לז"א וכי אוליח את ב"י מנמי' ר"ל וכי אפשר שאוליח ישראל ממלכים מאחר שאני במדרגה קטנה א"כ לא אני אוליח ומרע"ה לרוב ענותנותו שהיה עניו מכל אדם לא עלה בדעתו שיגיע בחיזה פעם למדרגת השגת שער הג' שיוכל הוא להוליח עתה את ב"י ממלכים לכן אמר דברים אלו לפני הקב"ה והשיב לו הקב"ה כי אהיה עמך הבטיחו למסור לו גם שער הג' שהוא שם אהיה כנ"ל בשם השל"ה וזה כי אהיה עמך ואף שאתה עניו גדול ואין עולה כלל בדעתך שתגיע למדרגה זו. וזה לך האות זה עלמו הענוה שלך שאין אתה מעלה בדעתך כלל מעולם להגיע למדרגה זו ענוה זו עלמה הוא לך אות על הבטחה זו לפי שע"י ענוה משיגין שער ג' כנ"ל. והראיה כי בהוליאך את העם מעבדון את האלד'ים על ההר הזה דייקא שהוא הר קטן ושם שורה מדת ענוה כידוע סיני גימ' ענוה והוא מטעם שאין הסוד' ונ' שערים נמלא' רק את דכא ממידה ענותנותך זהו עלמו אות על הבטחה זו.

הא ברישא זה י"א ראשונה מעלה א' להיות הנסים שנטשו לאבותינו במלכים בחודש ניסן שהשר של מלרים הוא מזל עלה ובחודש ניסן הוא זמן שליטתו ותקפו וגבורתו והאל ברחמיו המרובים הפילו שדוד במורד בית חורון אשר זה שמעתי באומרים לי משם הרב מהרח"א ז"ל כונת הכתוב יפקוד ה' על לבא המרו' במרום דהוא מדקדק דתיבת במרום השניה היא יתור' נפיש' אכן עפ"י האמור היה מפרש דזהו מגדולתו יתברך שהוא פוקד על לבא המרום דהיינו להפיל את השר של מעלה בעודו במרום בתקפו וגבורתו והוא מרומים ישפון כענין הזה של עלה שהוא בניסן ואלו היה בזמן אחר לא היה כ"כ פלא אבל היותו בימי ניסן שהוא זמן שליטתו ואעפ"י כן בו בפרק הפילו ארלה זהו הפלא ופלא פלאי פלאות וזכר חסדו ואמונתו וראה עני עמו ישראל ושמע את נאקתם וכמאמר הכתוב ויהי בימים הרבים ההם וימת מלך מלרים ויאנחו בני ישראל מן העבודה וילעקו ותעל שועתם אל האלד'ים מן העבודה. ולכאורה הדבר קשה אומרו וימת מלך מלרים ויאנחו בני ישראל אתמהה הלא באבדו רשעים רנה ותו מאי העבודה ורז"ל אמרו וימת מלך מלרים שנלטרע ומלורע חסוב כמה והיה שוחט ק"ן ילדי' בצקר וק"ן ילדים בערב לרחוק בדמם ומשו"ה גאנחו ועיין מה שהקשה הרא"ם ז"ל ואנו בענינותנו כתבנו בזה בדרוש' הקודמי' בס"ד. אכן ראיתי להרב אבא מרי ועט"ר ז"ל בדרשותיו כ"י שכתב וימת מלך מלרים מיסה ממש ומה שגאנחו ישר' במיתתו הוא ענין אחר והוא שכתב הרמב"ם ז"ל בפ"ג מה' עבדים ארון שמת אם הביא בן זכר הרי העבד עובד את הבן עד סוף השש או עד סוף השנים שמכר עלמו או עד שיפגע בו היובל וכו' אבל אם לא הניח בן זכר הרי זה יאל לחירות ואינו עובד לא את הבת ולא את האח וכו' והנמכר לגר לך או לעכו"ם הפילו הבן אינו עובד אלא כיון שמת הארון יאל לחירות וכו' ומזה לומר לו לא בשעת מיתת הארון חעפ"י שלא אמר לו הרי הוא יולא בחינם ואינו לריך שער וכו'. והשתא זהו אומרו וימת מלך מלרים דהיינו מת ממש ואעפ"י שמת דדינא הוי דיונאים לחרות ואיגס עובדים לא להן ולא ליורשים לא די שלא שחררום אלא שהכבירו עליהם העבודה קשה ומשו"ה ויאנחו בני ישראל מן העבודה כלומר דמשום היותם ישראל דהיו לריכין ללא לחירות גאנחו מן העבודה דועבדום לעולם ולא ילאו לחירות במיתת פרעה זת"ד של הרב אבא מארי עט"ר ז"ל בדרשותיו כ"י.

ועפ"י

ועפ"י שמעתי משם הראשונים ז"ל כונת הכחוש ותחוק מלרים על העם למהר
 לשלחם מן הארץ כי אמרו כלנו מתים דלכאורה מאמר כלנו מתים אין בו לורך
 גם מאי החזוק שנתחזקו דהול"ל ויאמרו להם קומו לאו כדברי פרעה, אכן פ"י
 ז"ל דהא דקי"ל דעבד עברי מעניקין אותו כגון יולא במיתת האדון כדאמרינן
 לעיל דקונה את עלמו ויולא לחירות גם ישראל בהענקה זו לאו מדינא היא ויכולים
 בכל שעה לערער כלפי דידהו דלא מטא זמנייהו כל קבל דנא קאמר ותחוק מלרים
 על העם למהר לשלחם ולא יחשו לערער מאד ההשלמה דהרי ממקום אחר
 יש להם זכות ביציאה שהרי כולם מתים והענקה בעו זהו חיר' הראשונים ז"ל ואיך
 שיהיה זהו הנס הפלא ופלא דאף המלרים השר שלהם הוא מול עליה וחודש ניסן
 הוא זמן שליטתו הנה אלדינו מרחם שמע נאקת עמו ישראל כאשר נעקו אליו
 ויפן אליהם ברחמים והוליאם בחודש ניסן אעפ"י שמזלו עליה והוא הוא השר
 של מלרים.

ובזה פירש הר' חיד"א ז"ל בספרו הבביר ד"א דף ק"ן דברי המדרש בקבלת
 ע"פ טוב מלא קף נחת ממלא חפנים עמל ורעות רוח אמר רבי ברכיה
 טובה דריסה אחת שדרס הקב"ה במלרים שג' ועברתי בארץ מלרים ממלא פיח
 כבשן של משה ואהרן למה שבזה היטה גאולה וזוה לא היטה גאולה וכן הוא
 בפי' ויקרא גם כן והדברים המוהים וע"פ האמור יכולים לפתור.

ונקדים מ"ש דז"ל ע"פ ויוליאנו ה' ממלרים ביד חזקה ואחר זה אמר ויתן
 ה' וגו' וחזר לומר ואותנו הוליא הענין כי ביד חזקה זו הדבר ועל מכה
 זו כחוש ואך אותך בדבר ואולם בעבור זאת העמדתך בעבור הראותך את כוחי
 וכו' למדנו כי במכה זו היה ראוי שינאו ישראל אלא שהוא יתב' האריך למען
 ספר שמו בכל הארץ והוי כאלו כבר ילאו משם ולכן תראה כי בה' מכות
 הראשונות לא כתב כי ה' הקשה את רוחו ואמץ את לבבו אלא שהוא מעלמו
 היה מהחוק ומתאמץ כמו שכתוב במכות ראשונות עד הדבר ויחוק לב פרעה
 ויכבד לב פרעה ומשם ואילך ממכת השחין ואילך כתוב ויחוק ה' את לב פרעה
 וגם פרעה הרגיש שהיה דבר מבחון מכביד לבו ואחר השחין גילה לו ואולם
 בעבור זאת העמדתך ואמרנו כי במכת הדבר היטה יליאתנו ממלרים ולכן אמר
 ויוליאנו ה' ממלרים ביד חזקה שהוא הדבר ולהשריש זה אמר ויתן ה' אותות
 ומופ' וכו' כלומר עיקר היציאה היטה מעת הדבר אלא שאח"כ נתן ה' אותות
 ומופ' הורה כי לא היטה היציאה חסרה דבר אלא שהוא ית' עשה כן לקדש
 שמו כמ"ש ואולם בעבור זאת העמדתך וכו'.

ובזה יובן מאמר הנז"ל כי ס"ד שמכת השחין חשובה מאד כמכת בכו' להיותה
 אחר היציאה בכח לז"א טובה היטה דריסה הב"ה שהכה בכור' וזה
 היה קדוש ה' יען עליה ראש המזלות והבכורות נשפעים ממנו כמ"ל בשם הרב
 אספקלריא המאירה ובו היה קדוש ה' מופלא והגם דב' היה קדוש ה' דכבר נגע
 בשר למעלה מ"מ מכת בכו' היא העולה שבוה הוא הגאולה ממש כמ"ש ואותנו
 הוליא משם בפועל ובשחין לא היטה גאולה אלא בכח וקדוש ה' למעלה בשר .
ובזה יובן דה"ג בפסחים דף ס"ו ע"א ת"ר הלכה זו נתעלמה מבני בתירה
 פעם אחת חל ארבע עשר להיות בשבת שכתו ולא ידעו אם פסח דוחה
 את השבת אם לא אמרו כלום יש אדם שידוע אם פסח דוחה שבת אם לא
 אמרו

אמרו להם אחד יש שעלה מבבל והילל הבבלי שמו ששימש שני גדולי הדור שמעיה ואבטליון וידוע אם פסח דוחה את השבת אם לאו שלחו וקראו לו אמרו לו כלום אתה יודע אם פסח דוחה את השבת ואם לאו אמ"ל וכי פסח אחד יש לנו בשנה וכו' אמרו לא מנין לך אמ"ל כאמר מועדו בפסח ונאמר מועדו בתמיד מה מועדו האמור בתמיד דוחה את השבת אף מועדו האמור בפסח דוחה את השבת.

וחיין מדרכנו ראיתי להר' גש"ח ז"ל שדקדק בדברי הברייתא הנ"ל דקתני שכתובולא ידעו דהלשון כפול והיה די שיאמרו שכחו אם פסח דוחה את השבת אם לאו או לא ידעו אם פסח דא"ה.

ופירש עפ"י מ"ש בג' בשעה שנפטר משה רבינו ע"ה אמר לו ליהושע שאל ממני כל ספקות שיש לך אמ"ל רבי כלום הנחתך שעה אחת והלכתה למ"א לא כך כתבת ומשרתו וכו' מיד השם כוחו של יחושע וכשתכחו ממנו ש' הלכות ונולדו ה"ש ספיקות וכו'. עוד א"ר אעפ"כ החזירן עתניאל ו' קצו מחוך פלפולו.

ודדרכנו יובן מאמר הגו"ל ונקדים מ"ש הרמב"ן עה"ת ס' ואתחנן ע"פ זכור את יום השבת לקדשו והביאו הטור בא"ח סי' רע"א כי השבת עלמו זכר לי"מ כי יל"מ שעשה ה' נסים ונפלאות והוא בעל היכולת, זה מורה על חידוש העולם שהוא ברא את העולם ובידו כח לעשות אותות ומופתים כרלוגו. **ובזה** מלאנו טוב טעם ודעת על מה שז"ה ה' אלד'ינו מלות לקיחת ק"פ בעשור לחודש שהוא יום השבת ויש בו משום איסור חילול שבת הן במשא ומתן הן בהשתמש בצעלי חיים וקשירה וכדומה ולא מצעיא שלא נאסר להם אלא אדרבא נעשה להם גם גדול כי בפסח צנייהם וצין המות היה כי הן נזבח את מועצת מלרים ולא יסקלוגו והקב"ה הילינו מידם.

ובזה הרי הוא כמבואר כו' הברייתא הגו"ל כי כיון דמענין לוי הק"פ שהיה בראשונה בפסח מלרים הראנו ידו הנפלאה מהנס הגדול אשר נעשה ע"י לקיחתו בעשור ככל האמור הרי כיון שהראה ע"י הק"פ שהוא עושה נסים ונפלאות ויכירו וידעו כי אתה ה' לבדך יממה שעשית נפלאות לבדך א"כ דין הוא שיהיה דוחה שבת דכל עיקר שמירת שבת הוא להאמין על שברא הקב"ה את עולמו והרי הוא גלמד מענין ק"פ וק"ל.

וראיתי להרב ישועת ישראל די"ט ע"ג דרוש ו' ע"פ ויקם מלך חדש וכו' ויאמר אל עמו וכו' פ' אחת עפ"י מ"ש הרמב"ם ז"ל בפ"ב מהל' גולה שהגולה שהשביחה או ילדה אחר יאוש השבת והולדות לגזלן וכו' אבל קודם יאוש לא הכל לגזל וכן פסק מרן ז"ל ח"מ סי' שס"ב וכו'. וכתב עוד משם הרב כנה"ג אם היה פקדון אללו ושלח בו יד אעפ"י שקם ברשותו להתחייב באונסין לא קם ברשותו לזכות בשבת ובולדות ואם טען שהוא שלח בו יד כדי לקנותו אינו נאמן אלא היכא שיש עדים שאמר בפניהם שהוא שולח בו יד כדי לזכות בו וכו' והו' לדעת הרשב"א ז"ל אבל לדעת הרי"ף ז"ל אפי' אמר לפני עדים לא אמר כלום וכו'.

ובתב ומעשה ניהדר למאי דאתן עליה דהנה כבר הקדמנו דישראל היו במלרים ביד פרעה הם בתורת פקדון והקב"ה מפקיד ופרעה נפקד והנה פרעה הרשע

הרשע נפש רשע אוותה רע למעט את ישראל ולהמית את זולדותיהן וכו' אבל
 לה לעשות הדבר וכו' שלא יהיה עליו תביעות מהמפקיד הקב"ה וכו' בשביל כך
 מה עשה תחילה שלח בהן יד בעבודה קשה שלא נתן המפקיד רשות בה ואז קמו
 להו ברשותו ואז הולדות שולדו אח"כ ברשות דידיה כולדו ומה שירלה יעשה בהם
 וכו' ומפני שעדיין יש מקום לומר אף ששלח בהם יד אינו נאמן לקנות השבח וכו'
 אלא היכא שיש עדים וכסדרת הרשב"א ז"ל לזה את עמו הביא אתו עמו להיות
 עדים בדבר שהוא שולח בהו יד כדי לזכות בשבחן של ישראל ויקומו ברשותו וכו'.
ובזה פי' כונת קראי הנו"ל ויקם מלך חדש וכו' ויאמר אל עמו הנה עם בני
 רב וגו' הבה נתחכמה למושיען של ישראל שלא יהיה לו תביעה עלינו
 בהססיר אותם זאת העלה ושימו עליו שרי מאים למען עמותו וכו' וזדואי הו'
 שלימות יד ובהעד את העדים וכו' וכבר קמו ליה ברשותיה ישראל לפי דעתו וכל
 הוולדות שמולידים מעתה שלו הם מש"ה ויאמר מלך מלרים למילדות העבריות
 והוא לא ידע כי הם עדיין תחת השגת הקב"ה דהדין כהרמב"ם דקודם יאוש
 אע"ג דשלח בהו יד אהניא להתחייב באונסין ועכ"ל השבח של המפקיד ואפילו
 שאמר בפני עדים לס' הרי"ף לא כלום ע"כ. ועפיד"ק יובן לע"ד כו' הכחוב וימת
 מלך מלרים ויאנחו בני ישראל מן העבודה וכו' ואמרו רז"ל שהיה שוחט ק"ן
 ילדים בבוקר וכו' ודקדקו המפרשים ז"ל דא"כ למה אמר הכחוב ויאנחו בני
 מן העבודה הו"ל לומר מחיסרון הילדים ות' וכו'.

ועפיה"ל

יבא הכל ע"ן דכאשר ראו ישר' שהיה שוחט ק"ן ילדים וכו' לזה ויאנחו
 בני מן העבודה דהבינו דעת פרעה הרשע דקושי העבודה שהוא
 עושה כדי לזכות בוולדות ומעתה אין עליו שום תביעה ודו"ד כלל בדמי הילדים
 כאדם העושה בשלו ולזה קאמר קרא ותעל שועתם וכו' מן העבודה דייק קרא
 לומר מן העבודה להו דיענו דהעבודה היא תברתיה דע"ז ששלח בהו ידו נתחייב
 בכל אונס שיבא להו אפי' מעלמא וכ"ש הבא מידו.

ועפיה"ל

יובן ג"כ כו' הכחוב וילעקו אל ה' בל"ה להם וכו' דפתח בחדא וסיים
 בתרתי וכו' וזזה והנה עבדיך מוכים וכו' עיין להרב ד"מ ז"ל דכ"ז
 ע"ג משם הרב זכ"ר עמ"ש המגיד ברוך המקום וכו' מחשב את הק"ן ר"ל כמה
 שהיה הוא בעלמו וכבודו במלרים בגלות הוא גרם שחשב את הק"ן וכו' עכ"ל.
ועפד"ב יובן לע"ד שזה שאמר הכחוב וישמע כי פקד וכו' ר"ל שמה שחיסר
 משני הגלות הוא מטעם שה' את עמו וכו' ויאמן העם. וזזה פקד
 יפקד אלדים אתכם וכו'.

והרב

חיד"א ז"ל פ' כונת הכתו' הנו' עפ"י משרז"ל דקוה"ש ורבויו אוכלוסין
 השלים המנין וז"ל כי פקד ה' וכו' שמנה אותם לרמוז לרבויו אוכלוסין
 וכי ראה ה"ע לרמוז לקוה"ש.

ראיתי

להרב דרכי איש דכ"ז ע"ז שהביא מהרב זכ"ר ז"ל שגזרת ה' שנה
 שהק"ן מהם בעבור מתנת הארץ והרד"ו בעבור ריבויו הזרע. וזזה
 פירש כונת הכתו' הן רבים עתה עם הארץ וכו' כלומר מה שעברו עד עכשיו
 הוא בעבור ריבויו הזרע וכן רבים עתה עם הארץ כידוע שגריפים ליבש עוד
 תשלוס ד"מ שנה כדי לזכות בני"ג ואל"ג והשפסם אותם מהבלותם. אחתמה.

אמנם

נראה מקום פעור דתנינן"ב פ' שני דנויר ד' ע"ו הרינוי קור כשיהיה

לי בן ונזיר ק' יום נולד לן בן עד שבאים שנה לא הפסיד כלום ופרש"י והתום' דכיון דשלושים יום דנזירות בנו מובלעים תוך ק' עולים לשלושים בנו וסגי בק' דבכלל מאתים מנה וכו'.

ומזה דן השה"ג ז"ל על מי שקבל - עליו להתענות מ' יום ואירע בהם תעניות שחייבו חכמים לעשות או מי שהתענה ת"ח בשבת דלררף למיתב תענית לתעניתו ואירע שיום הבא אחר שבת הוא יום תענית בלאו הכי הוא עולה לכאן ולכאן כיון דמובלעים המעט במרוכה יע"ש.

ומזה הביא רביה הר' סמא דחיי ז"ל במי שהיה רגיל לקרות כ"ד פרקי' דשבת וגם נוהג לקראת ח"י פרקי' בכל יום ואירע לימוד הח"י פרקים בתוך כ"ד פרקים דשבת וכתב דעולה לכאן ולכאן והביא רביה מהך דהשה"ג ז"ל.

ובזה פי' הר' הגו"ל כוונת המגיד ברוך שומר הבטחתו וכו' שהקב"ה חישב את הקץ לעשות כמו שאמר לא"א צברית בין הבתרים וכו' והוא בלתי מוצן מהו ההבטחה ומאי קאמר מחשב את הקץ וכו' ומהו החשבון. ועפי"ה הנה נכון דהכוונה ברוך שומר הבטחתו לישראל שהם צ' הבטחות טובות לישראל ריבויי הזרע ומתנת הארץ שחשב באלו הרד"ו שנה עם חשבון הקץ בתוכם מהו מחשב את הקץ כיון דמובלעים מספר קטן בגדול וכ"ז החשבון היה כדי לעשות מה שאמר לאחש"ה ועבדום ועינו אותם ת' שנה שיהיה החשבון שלם בין הק"ך והרד"ו ולהכי קבלה היתה בידם דגואלן של ישראל עתיד לומר פקוד פקוד כלומר מנין פקו"ד דעולה ק"ך יפקד מושבו ולמה בא בלשון זה הפקידה שהוא לכיון המנין כלומר הקב"ה מונה מספר א' לב' מספרים בדינא ובדינא ע"כ.

עוד כתב ויש להביא רביה מדפסק הרמב"ם ז"ל בה' קרבן חגיגה פ' יולאין ידי חובת שלמי שמחה בנדורים ונדבות וכו' והבהגיס בחטאת ואשמות

וכו' שמלוה זו היא כדי לשמוח באכילת בשר והרי אוכל. ומזה הביא רביה הר' בית יהודה ז"ל על הנודר ללוס סכום ימים רלופים ואירע בהם תענית חובה עולין לו ורביה מהך דינא דאין חובת שלמי שמחה כשאר חובות אפי' מה שחייב אדם על עצמו מדעתו כגון דנותן הוא לצורך גבוה והו"ל כמשתעבד לב"ח ואין ראוי לפרוע חובו כמה שחייב כבר, אבל שלמי שמחה אין חיובן אלא שיאכל בשר כדי שישמח שמחת יו"ט וכו' לכך נפטר וכו' שהרי אכל ושמח, ולכן דון מינה במי שנדר שיתענה ימים רלופים כל כוונתו היא לסגף וללער את עצמו והרי נלטער יע"ש. ומינה נדון ג"כ בענין יליאת מלרים דהחיוב אינו מלד זולתם אלא לצורך עלמס כדי שילטרפו כלרוף הכסף ויהיו ראויים לקבל התורה ולזכות למתנת הארץ להכי נקראת מלרים כור הברזל וכיון שהכל היה לצורך עלמס לכן נכללו הק"ך שנים בדרד"ו ועלו לכאן ולכאן.

ועפי"ה יובן לע"ד מ"ש במ"ר וז"ל אמר משה לישראל בה' הזה אתם נגאלים א"ל היאך אנו נגאלים והלא הקב"ה אמר לאחש"ה ועבדום וכו' ת' שנה א"ל הואיל והוא חפץ בגאולתכם אינו מביט בחשבונותם וי"ל דמה תיקן בזה אדרבה יותר תתחזק דאיך ילאו קודם זמנם. ועפי"ה ניחא דהכוונה דכיון דהוא חפץ לגואלם הבליע הרד"ו בתוך הק"ך ומשבס לת"ש ודו"ק

ובזה נראה לע"ד כוה"כ בנחמיה אתה הוא ה' האלד'ים אשר וכו' וכרות עמו הצרית וכו' ותקם את דברך כי לדיק אתה והקושיא מבוארת

ועפ"י האמור כיחא וק"ל .

עוד נקדים מ"ש הרב דברי מרדכי ז"ל ד' ט' וז"ל דמה שנתחייבו ישר' בגלות
מלרים היה לפרוע חוב אביהם אאע"ה שנתחייב למקום וקימ"ל יתומים
שהניח להם אביהם קרקע כופין אותם לשלם חוב אביהם. והכא נמי הרי הניח
אביהם קרקע זו א"י כי הוא כבר זכה בה. וזה נראה הטעם דשבת לוי לא
נשתעבדו במלרים דכיון דשבת לוי לא נטלו חלק בארץ א"כ לא ירשו קרקע ולכן
לא כפו אותם להשתעבד על חוב אביהם מאחר שלא ירשו קרקע. אלא שאם כן
שלא נשתעבדו שבת לוי מטעם זה א"כ מוכח שלא השלימו המנין של הק"ץ עם
הרד"ו ולא מלין למימר מלידת ילחק מנין דהא ס"ס וכו'. והנה לפי האמור
כלמד שהארץ שלהם היתה ואזי עדין לא גודע כי שבת לוי לא ירשו וא"כ מדוע
לא נשתעבדו. ואם גודע הדבר וזכו כולם בארץ א"כ לא הוו בארץ לא להם ואיך
נתקיימה הגזרה מלידת ילחק והוו ב' דסתרון. עו"ג מ"ש במס' שבועות בספ"ק
דישראל איקרו עם אצל לויים לא איקרו עם.

ובזה פירש הרב ז"ל כוה"כ ביתרו וז"ת ברוך ה' אשר הליל אתכם מיד מלרים
ומיד פרעה אשר הליל את העם מתחת יד מלרים. וי"ל אומרו ברוך ה'
דמשמע שטעה עמהם גם ופלא לפנים משורת הדין וזה אינו שהוא יתברך קיים
הצטחקו שאמ"ל חכמי ארד וכו'. ועו"ק דמה טעם שינה הכתוב דמתחיל' קאמר
אשר הליל אתכם וכו' ואח"כ אמר את העם.

וחוץ מדרכנו פי' ז"ל דרך הללוי במ"ש ז"ל במס' סנהדרין כולם שפתחו
לחובה זכאי וכו'. ברם עפ"י פירש הרב ז"ל יהוא דשבת לוי לא נטלו
חלק בארץ ומשו"ה לא נשתעבדו במלרים מטעם שהם לא ירשו קרקע מאביהם
ומזה מוכח שכבר זכו ישראל בארץ וא"כ לא הוי בארץ ל"ל והוו ב' דסתרון שאם
נפטר שבת לוי א"כ עדין לא נשלם המנין ואם מלידת ילחק מנין א"כ גם שבת
לוי היו ראויים להשתעבד. ולז"א ברוך ה' אשר הליל אתכם מיד מלרים והיינו
על שבת לוי שלא נשתעבדו בטעם שהם לא נטלו חלק בארץ ולא ירשו קרקע, ועוד
אשר הליל את העם דהיינו שאר כל השבטים והוו ב' דסתרון וזכו הנס והפלא.

ועפ"י ק' יובן לע"ד כו' הכתו' הן רבים עתה עם הארץ והשבתם אותם
מסבלותם דהכו' אותם שנקראו בשם עם שהוא על כל ישראל והם
נתחייבו בגלות מכח שירשו א"י קרקע אברהם אבינו ע"ה כדקי"ל כופין להיתומים
וכו' וכיון שכן עדיין לא נשלמו הרד"ו דאינם יכולים לחשוב מלידת ילחק שהרי
היא ארץ שלהם, וכיון שכן מדוע והשבתם אותם מסבלותם והוו ב' דסתרון וק"ל.
וזה נראה כונת מ"ש במד' למה משה ואהרן וכו' אתם למה ודבריתם למה וע"כ
זהו תמוה. ועפ"י כיחא דהכונה אתם משה ואהרן מ"ט אין אתם משועב'
מטעם שלא נעלתם חלק בארץ ואין אתם חייבים בחוב אבותיכם ומזה מכח
שהארץ שלכם וכיון שכן דבריתם שאתם אומרים להוסיאם למה מאחר שעדיין לא
נשלם הזמן וק"ל .

ובאו"א נלע"ד לפרש קרא הנו' עפ"י מ"ש לעיל דקושי השעבוד השלים
המנין ופרעה דסבירא ליה שישראל דין עבדים אית להו וכל מה
שמרבה לענותם הקב"ה יחזיק לו טובה והקב"ה שלח להודיעו ואמ"ל בני בכורי
ישראל דכיון דעתיד לקבל את התורה שממנה מוכח שיש להם דין בנינים וכן
משמש

משמחם בשרביטו של אציו. ומטעם זה ג"כ זכה משה על טע' מלה"ש שט' טענת דינא דבר מלרא דבצנן ליכא דינא דבר מלרא כידוע ברז"ל וידוע כי שצט לוי היו עוסקים בתורה. ומעתה ז"ש הן רבים עתה ר"ל לעה עתה הם עמי הארץ ואין בהם תורה ועדיין דין עבד להם וכיון שכן והשבתם אותם מסבלותם. לכן תכבד העבודה שכיון שעדיין הם עבדים יחזיק לי טובה הקב"ה.

וער

פי זה יובן כונת המדרש אתם למה ודבריתם למה וכו' דהכו' אתם בני לוי מ"ט אין אתם עובדים כמוהם מפני שאתם עוסקים בתורה ואתם דוקא דין בן מה שאין קן שאר שבטים וכיון שכן ודבריתם למה כי הם אין להם דין בני.

וראיתי

להרב ישועה ישראל ז"ל דמ"ז ע"ג דר"ו וי"ז ע"פ ויקס מלך חדש וכו' ויאמר אל עמו וכו' דהכו' עפ"י מ"ש הרמב"ם ז"ל בפ"ג מהל' גזילה הגולה שהשביחה או ילדה אחר יאוש השבת והוולדות לגזלן קודם יאוש לגזל וכן פסק הטור ח"מ סי' שס"ב וכתב עוד משם הרב כה"ג ואם היה פקדון אללו ושלח בו יד אעפ"י שקם ברשותו להחתייב באונסים לא קם ברשותו בשבת ובוולדות. ואם טען שהוא שלח בו יד כדי לקנותו אינו נאמן (דאין אדם משיס עלמו רשע) אלא א"כ יש עדים שאמר לפניהם שהוא שולח בו יד כדי לזכות בו וכו' זהו לדעת הרשב"א ז"ל אבל לדעת הרי"ף ז"ל אפילו אי אמה לפני עדים לא קני יע"ש.

וכתב

עוד מעתה כבר הקדמנו שישראל היו במלרים ביד פרעה בתורת פקדון ופרעה הרשע נפש רשע אותה רע למטע את ישראל ולהמית את הבנים וכדי שלא יטעון עליו הקב"ה הוולדות הם שלי ואתה חייב עליהם לכן תחילה שלח בהם יד לעבדם בעבודה קשה וכיון ששלח בהם יד קמו ברשותו והולדו שיוולדו הם גולדו ברשותו ומה שירלה יעשה בהם ומפני שעדיין יש לבע"ד לחלוק ולומר שאעפ"י שיאמר הוא לשלח בהם יד אינו נאמן כדי לזכות בהם אלא א"כ יש עדים שאמר לפניהם דעת הרשב"א ז"ל לזה ויאמר אל עמו הביא לפניו את עמו שיהיו עדים בדבר שהוא שולח בהם יד כדי לזכות בוולדות ויקומו ברשותו ויזכה בשבתן של ישראל :

ובזה

פירש הרב כו' הכתובים הגז"ל ויקס מלך חדש וכו' ויאמר אל עמו הנה עם בני רב וכו' הבה נחכמה לו גמושיען של ישראל שלא יהיה לו תביעה עלייהו בהחשיר אותם לכן יען וישימו עליו שרי מסים למטע ענותו וכו' ובדאי הוי שליחות יד ובהעדאת עדים וכו' וכבר קמו ליה ברשותיה ישראל לפי דעתו וכל הוולדות שמולידים מעתה שלו הם מש"ה קאמר ח"כ ויאמר מלך מלרים למילדות העבריות וכו' והוא לא ידע כי הם עדיין תחת רשות הקב"ה כסדרת הרמב"ם ז"ל דקודם יאוש אע"ג דשלח בהו יד אהניא להחתייב באונסים. ועכ"ז השבח של המפקיד ואפי' שאמר בפני עדים לם' הרי"ף ז"ל לא אמר כלום.

ועפיד"ב

יובן לע"ד כוה"כ זימת מלך מלרים ויאגחו בכ"י מן העבודה וכו' ואמז"ל שהיה שוחט ק"ן ילדים בצוקר וכו' ודקדקו המפ' ז"ל דא"כ למה אמר הבה ויאגחו בכ"י מן העבודה היל"ל מחסרון הילדים ותי' יע"ש.

ועפיה

יבא על כוון שכאשר ראו ישראל שהיה שוחט ק"ן ילדים לזה ויאגחו בכ"י מן העבודה דהבינו דעת פרעה הרשע הוא דקושי השעבוד הוא

עטרת

שלמה

הוא עושה כדי לזכות בהולדות ומעטה אין עליו שום תביעה ודו"ד כלל בדמי כאדם העושה בשלו ולזה קאמר ותעל שועתם אל האלדים מן העבודה דייק קרא לומר מן העבודה להודיענו דהעבודה היא תצרתיה דהיינו דע"י ששלח בהם יד נחתייב בכל אונס שיבא להם אפי' מעלמא וכ"ש הבא מידו.

ועפ"ה יובן כוונת הכתוב וילעקו אל ה' בלר להם וכו' דפתח בחדא וסיים בתרתי וכו' ובזה הגה עבדיך מוכים וכו' ועיין להרב ד"מ מ"ש בהפ' ע"ג משם הרב זרע בירך ז"ל עמ"ש המגיד ברוך וכו' מחשב את הקץ ר"ל דכמה שהיה פ"ה הוא בעלמו ובכבודו במלרים בגלות הוא גרם שגשג הקץ וכו'.

ועפ"ה יובן לע"ד מ"ש הכתוב וישמעו כי פקד ה' את בני ישראל דהכוונה וישמע כי מה שפקד וילאו קודם הוא מ"ט כי פקד ה' את בני ישראל כי הוא עמם ואזי ויאמן העם.

והרב חיד"א ז"ל פי' באו"א והוא כי מב' עממים ילאו קודם הזמן הא' קושי השעבוד הב' רוב עם השלים וכו' ולו"א וישמעו כי פקד ה' מנה אותם מרוב רבויים וגם כי ראה את עוניהם דהיינו קוש השעבוד.

ועוד ע' בעיקר ליליאתינו ממלרם קודם הזמן כתבו ז"ל דהיינו ע' משום דקי"ל הקדש מפקיע מידי שעבוד והוא יתב' מרוב רחמיו קדשנו במלותיו בדם פסח ודם מילה כי דם פסח הוא עיקר שהכל תלוי בו לפרוש מע"ז לזבח את תועבת מלרים וכדי בזיון לאלוהי של מלרים וכו' וכל הכופר בע"ז כמורה בכל התורה כולה ושבתה דאחייא ממילא הגה דם הצרית חותמא דמלכא נחתמים במלכות שם הוי"ה מלגאו ושדי מלבר והיו קודש וזהו ע' יליאת מלרים קודם הזמן דהקדש מפקי' מידי שעבוד וכו' עכ"ד.

וכן כתב הרב ברמ"ז ובזה פי' ה' דברי המד' ז"ל משכו וקחו לכם לאן וכו' הה"ד יבשו כל עובדי פסל בשעה שאמר הקב"ה למשה לשחוט את הפסח אמ"ל משה רבש"ע הדבר הזה איני יכול לעשותו אי אתה יודע שהלאן אלוהיהם של מלרים שחא' כי תועבת מלרים אמ"ל הקב"ה חייך אין ישר' יולאים ממלרים עד שישחטו אלוהיהם לעיניהם והדקדוקים רבו ועפ"ה ניחא ובהקשות עוד חקירה א' שחקר ה' ע"כ ז"ל על ענין שחיטת הפסח והוא דהן אמת שמייב אדם למסור עלמו על קדוש השם מ"מ היינו דוקא היבא דאנסוהו לעבוד אזי תורה לזה לנו משה למסור עלמו אבל לקום מבלמו לחרף ולגדף לע"ז וכיולא אזי אינו חייב וכמ"ש הרש"ל ז"ל ה"ט שלא נכתב בתורה מעשה אברהם באור כשדים בפ"ה הוא כדי שלא ילמוד האדם ממנו לדורות הבאים לעשות כמעשהו ולשבור הללמים וכו' יע"ש וכיון שכן מ"ט הכניסו ישר' עלמם בסכנה גדולה וכו'.

ועוד קושייא לאלד'ינו למה לזה לישר' להקבות שיני מלרים ומלינו שכשחמ"ל לשמואל הגביא לך ומשחת את דוד וכו' אמ"ל איך אלך ושמע שאול והרגני ואמ"ל עגלת בקר תקח בידך וכו' היבא דקביע הויקא שאני ות' הר' מוהר"ח ז"ל עפ"י מ"ש במס' יומא הכי דמי בע"ת באתו פרק ובאתו מקום וכו' וא"כ בחטא ע"ז עלמה שהיו עובדים לטלה התשו' לריכה באתו דבר עלמו ובאתו מקום ולכן היו מוכרחים לעשות כן וכו' וכן איתא במד' שאמ"ל הקב"ה לישר' משכו ידכם מע"ז שחטא זה הטלה שהיו עובדים אותו יהיה לשם גבוה לק"פ ובזה הם מתקנים את החטא שחטאו בו לע"ז וזהו הט' אשר לזה ה' להיות מקחו

בעשור

בעשור והיה לכם למשמרה עד יום י"ד יום לחדש הזה ושחטו אותו כל קהל עדת בני בין הערבים שכתב הרב מוהרמ"ה ז"ל ה"ט' שהיה לריך ד' ימים שהם נגד ד' אותיות שם הוי"ה ב"ה י"ע"ש. ולהורות שעשו חשו' מאהבה לשם ה' וכן היה ק"ף הוא לה' וזוה זכו לבחינת בינה חימא עלאה אם הבנים שמחה ונפתחו להם נ' שערי בינה לגאול אותם כמ"ש בזה"ק וזכו למעלת בחי' החכמה לנו' שם וזהו סמיכות הכתו' בתהלים מז' קי"ג אם הבנים שמחה הללויה בלאת ישראל ממלרים וכו'.

זבוח יובן ג"כ כוונת הכתו' משכו וקחו לכם וכו' וק' דתיבת וקתן יתור נפיש. ועו"ק למה לאן ולא שם כמ"ש בתחילה ועפי"ה ניחא דהכו' משכו ידיכם מע"ז וקחו לכם לאן ז"א נ', ז"א גמטרי' הוי"ה אדני ון' רמוז לנ' שערי בינה ומטע"ז הוזכר יליאת מלרים נ' פעמים בתורה כדי לרמוז שלא נגאלו ממלרים עד שנפתחו נ' שערי בינה ומטע"ז ישראל נקראו לאן.

ואורם מלינו לכו"ל במכלתא והביאו רש"י ע"פ וגם לידה לא עשו להם דבשביל שהאמינו ישראל בהקב"ה ללאת דרך המדבר בלא לרק זכו שנעשו קדש, הוא שאמר הנביא כה אמר ה' זכרתי לך חסד נעורייך וכו' וכתו' בתריה קדש ישראל לה' וכו'.

זבוח יתורן לנו חקירה אחת בכתוב דרך ג"י נלך במדבר וכו' ק' למה עשה ה' ככה דכראה ח"ו כערמה וכו'. והנראה לע"ד לישב עפ"י מ"ש התשב"ץ ז"ל דגשאל על ראובן שיש לו חלר ובתים והם משועבדים לכתובת אשתו וב"ח ונפשו אותה ויעש להקדיש ב' בתים שיקנו בדמיהם ס"ת אם הקדש הזה יפקיע שעבוד אשתו ובע"ח בדין הקדש שמפקיע מידי שעבוד והשיב הז"ל דלרש"י ז"ל אין הקדש מפקיע מידי שעבוד אלא קדושת מזבח שהוא קדוש קדושת הגוף, אבל הקדש ק"ד של ב"ה אינו מפקיע וכו' ואף דלרעת הרמב"ם ז"ל דס"ל דגם קדושת דמים וכו' לא אמר אלא בקוגמות דכיון דאתי בהם לידי מעילה אם נהנה מהם אמרי' בהם דהקדש מפקיע וכו' יע"ש שהאריך ז"ל.

ומאחר שכן משפטי ה' אמת רעשה המלאה זאת שיאמר משה לפרעה דרך ג"י נלך במדבר, והנה גזרת בין הכתרים היתה פ' שנה ועדין הם בדר"ו לכן עשה ה' ככה שישראל מאת פרעה דרך ג"י ושזב נחזור דבהדי דקא אזלי למדבר נעשו קדש ופקע שעבודיהו מנייהו, מה תאמר דמי יאמר שנתקדשו קדושת הגוף דילמא נתקדשו קדושת דמים ואין הקדש דמים מפקיע מידי שעבוד לזה דייקו רז"ל מה כתיב בתריה בשביל לכתך אחרי במדבר וגם לידה לא עשו להם בחושבם שהוא דוקא לג"י משו"ה נעשו קדש דכתי' קדש ישראל לה' וכו' ולכן כל אוכליו יאשמו שחייבים אשם מעילות וכיון שנעשו קדושת הגוף הקדש מפקיע מידי שעבוד.

ומאחר עלות כל זה יש לחקור כיון דע"י הק"פ שמסרו עלמם כנו"ל נעשו קדש לה' והקדש מפקיע וכו' וכיון שכן למה הולרך הקב"ה להטעות לפרעה לומר דרך ג"י נלך במדבר כדי שיהיו קדש ונראה שיש לתרץ ולטעם הא' שמסרו עלמם על ק"ה ע"י הק"פ חשש הקב"ה דיאמרו מלרים כיון שלא היו מחוייבים להכנס בסכנה וכס' הרב ע"כ ז"ל שכתב הטו' שלא נכתב בתורה ענין ארע"ה בחור כשרים צפי' כדי שלא יעשו כן וכיון שכן עי"ז לא יהיו קדש לכן אמר

עֲשֵׂתָ

שְׁלֹמֹה

אמר עוד דרך ג' ע"י ההליכה הזאת יהיו קדש ויפקיע שעבודיהם וילאו קודם הזמן .

וְזֹה יובן כוונת מאמרו ז"ל משכו וכו' בשעה שאמר הקב"ה למשה לשחוט את הק"פ אמ"ל משה וכו' והיאך אני יכול וכו' דמרע"ה נכנס בחקירה הזאת דאיך בקום עשה אתן ניקום וגשחוט אלהיהם לעיניהם ואי משום שלריך שימסרו עלמם כדי שיהיו קדש להפקיע שעבודיהם הרי אמ"ל תקנה אחרת דרך ג"י וכו' וע"י הליכתם יתקדשו, לז"ל הקב"ה כיון שהתשו' לריכה באותה פרק ובאותו מקום לכן מוכרחים הם לעשות ק"פ לקיים פסילי וכו' תשרפון וכו' ולז"א דע שאין ישראל יולאים ממלרים - עד שיחטאו אלוהיהם וכו' והיינו שיעשו תשו' על חטאם כמה שחטאו בו והיינו בשה שהיו עובדים וכן עשו ולקחו אותם בעשור והיו עיניהם של מלרים רואות וכלות וכו' כי על ידי זה יבשו כל עובדי פסל עבד"ק .

וּמְצִינוּ למדין שישראל במלרים ע"י התשו' שעשו לכפור בע"ז ולשחוט הק"פ לעיניהם ומסרו עלמם על קדוה השם וכו' לב' הבחי' וכו' לן' שע"ב וגם עלו לבחי' חכמה הרי היא בחי' חסד ומט"ז עשה הקב"ה עמנו חסדים גדולים למעלה מן הטבע וזהו שרמזו הכתו' הנה ה' רוכב על ע"ב ק"ל וכו' מלרים .

וּמַעַם שזכו ישראל לכ"ז הוא לפי ששמרו ברית המעור וברית המעור תלוי בראית העין וע"י פגם הראות פוגם בברית המעור וכמ"ש בזוה"ק ז"ל ע"פ אל תפנו אל האלילים וכו' הזהירו שלא להסתכל בגשים וע"י שהוא פוגם בראיה יפגום גם ברית המעור והיו כעט"ז .

וְכֵן אמרו בתקונים מי שאינו שומר אות ברית במקום דל"ת דאחד עושה אותה אחר וזהו אל תפנו וכו' ואלוהי מסכה לה העשו לכם, וידוע שכתב האר"י ז"ל שאור העינים הוא רמז בחכמה שהוא גמט' שס ע"ב עין גמט' ק"ל וכיון שזכו לבחי' חכמה שהיא שס ע"ב ושמרו ברית העינים וגם ברית המעור ולזה וכו' שהנה ה' רוכב על ע"ב ק"ל וכו' וכמ"ש בזוה"ק בכ"י עאלו ובכ"י נפקו, הראובני השמעוני י"ה עדות לישראל שלא חטאו .

וְזֹה נראה רמז הכתו' או הנסה אלדים לבוא לקחת וכו' במלרים לעיניך וק' כהול"ל לפניך אלא דבא לרמזו שכל מה שעשה האותות וכו' הוא בשביל שיניך שלא פגמת בעינים וז"ן גמי כוה"פ ולא תתורו אחרי לבבכם וכו' אני ה"א אשר הולאתי אתכם מארץ מלרים וק' דלמה הוזכר יליאת מלרים כאן אלא דבא לומר לא תתורו וכו' כי אני ה"א אשר וכו' בעבור שלא תרתם אחר עיניכם ושמתם פגם הראות ועי"ז שמתם גם ברית המעור .

וְעַפִּי"ז יובן כוונת הכתו' ויתן ה' את חן העס וכו' גם האיש משה גדול וכו' וי"ל דמה שייכות יש עם חן העס מה שההאיש משה גדול כי בלאו הכי משק לא היה מן השואלים. ועפי"ה ניחא ובהקדים מ"ש המ"ש ז"ל שד' חושים שיש באדם חוש הראות שהוא ראשון והוא נגד אות יו"ד שבשם הוי"ה ויו"ד הוא מיוחד למדת הענוה יו"ד קטנה והופכו מדת הגאה שכן מי שהוא עניו עיניו שפלות לארץ אבל מי שהוא גאה בו בחי' עיני גבהות וכו' . ועוד ידוע כי ע"י הענוה ילאו ממלרים, ועי"ז זכו לחן כי מי שהוא עניו יש לו חן דכתי' ולענוים

יתן חן. ומעטה ז"ש וה' נתן את חן העם בעיני מלרים מ"ט שהיו עמוס וגם האיש משה ע"י העטרה הוא מה שזכה שהיה גדול מאד וכו'.

ובזה יובן הט' שמלוי א' שנלטונו בהיותנו במלרים היא החדש הזה וכו' ועו"ק מה ענין מלות החדש הזה למלות ק"ף דבדבור א' נאמרו ועפ"י"ה ניחא דידוע שהירח קטרגה ואמרה אי אפשר לב' מלכים וכו' ואז"ל הנעלבים וכו' עליהם הוא אומר ואוהביו כלאת השמש וכו' שהשמש היה עלוב מהירח וכתבו המפרשים ז"ל דמה שאמר החדש הזה וכו' הוא שיראה האדם מה שהרע לירח שנתמעט ע"י קטרוגה כך אחס תראו ג"כ להיות מן הנעלבים ולא מן העולבים וכו' גם ידוע מ"ש ז"ל ע"פ נעשה אדם שהוא ללמד לאזים מדת העטרה וכו' והנה ישראל במלרים היו עט"ז וניתן להם מלות ק"ף לפרוש מהע"ז ולכן קודם מלות ק"ף לוגו החדש הזה וכו'.

ועפ"י"ה לעיל תירץ הרב חיד"א ז"ל חקירה א' דאיך מלו ישראל להקריב טלה לפסח והיה הדם לאות והלא אין קטיגור נעשה סגיגור והטלה היה הע"ז של ישראל ואיך העלו טלה וקי"ל בשופר של ר"ה כיון דלזכרון קאתי וכלפנים דמי ואין כהן משמש בצגדי זהב. ואפש"ל דכיון דמסרו עלמס על קדוש השם בד' ימים אלו שהיה קשור הטלה וגם נמולו ובהיותם כואבים כמו רגע היו יכולים להרגם וכבר אמז"ל דנפשם היתה פורחת וביארנו בעניותנו דנשמתם היתה פורחת ועי"ז נתקדשו כל איברייהם ונעשו כבריה חדשה ולגבי דידהו י"ל דלא שי"ך אין קטיגור להם דהרי אינם, דאלו פנים חדשות וליכא קטיגור לגבייהו.

והתי יתן אל לבו כי במלרים אפילו שעדיין לא קבלו התורה והיו מוטמעים בן ש"ט עכ"ז היה בהם ד' דברים שלא שינו שמם ולא לשונם ולא היה בהם דלטורין ונשמרו מהעריות ועי"ז שמסרו עלמס על ק"ה. וזהו כו' מאמרז"ל שהיו קושחים הטלה מצעשור והיו המלריים נכנסים ורואים ונפשם פורחת מעליהם וישראל מסרו עלמס על ק"ה וכל זה היה כדי ללאת מהסע"א ולהתקדש בכל איברייהם ולהיות בריה חדשה.

ובזה נראה לחת טעם לקריאת שבת הגדול, וכבין מאמר פליאה הביאו צ"ט ז"ל חדש ערך תשובה מי שעשה עבירה וחזר בו ועשה תשובה אין ל"ג יכולים וכו' וגמחלין לו כל עונותיו וכיון שכן לזה מי שעשה עבירה וחזר בתשובה כלומר שעשה דברים נוספים עד שזדונות נעשות לו כזכיות ובזה הצע"ת גדול מהלדיק גמור כי כל הזדונות נעשו לו כזכיות מה שאינו יכול לעשות הלדיק גמור, א"כ ע"י תשובה נתגדלה מעלתו ולכן אותו היום של יום שבת שמסכו ידיהם מע"ז וחזרו בתשובה מאהבה ונעשו להם כל העבירות ועי"ז נתגדלה מע' יותר מלדיקים גמורים לכן בישראל גדול שמו שבת הגדול ע"ש שנתגדלה מע' של ישר'. **ועוד** יש לרמוז עפ"י מ"ש האר"י ז"ל ע"פ ואח"כ ילאו ברכוש גדול שהם נילוו' הקדושה שהוליו ממלרים וזהו הרכוש גדול באמת לא רכוש של כסף

וזהו וע"ש זה נקרא שבת הגדול.

ובאו"א נראה כונת הכתובים לכן אמור וכו' ובהקדים למה שראיתי להרב יושב אהלים ז"ל דט"ל ע"ד שכתבתי לחקירת הר"מ ז"ל וז"ל ואנכי איש זעיר כלע"ד ליישב חקירת הרמב"ם ז"ל בדרך דרש כמ"ש הרמב"ם ז"ל צפ"ה מה' מכירה המחייב עלמו בדבר שא"ק וכו' לא משתעבד שאין כאן דבר ידוע וכו'

וכו' יע"ש. א"כ איפוא ה"ג אעפ"י שאמר הקב"ה לאהע"ה כי גר יהיה וכו' לא זכו אוה"ע בזה דדבר שא"ק הוא שאין ידוע כמה יהיו וקרא כתיב והיה זרעך כעפר הארץ שלא יהיה להם קלבה ומה"ע הוליא אותם קודם תשלום הזמן וענש את המלריים משום דכל השעבוד שהיו משתעבדים בישראל הוא שלא כדין וכוה פי' קראי הגאמרים בפ' שמות עש"ב ד"ק.

ועפ"י דברי קדשו הגו' יראה לע"ד לפרש שזה ששאל מרע"ה להקב"ה מי אנכי וכו' וכי הוליא את בני' וכו' והשיב לו הקב"ה בהוליאך את העם ממלרים תעבדון וכו' בהקדים עוד מ"ש רז"ל דהתורה נקראת דבר שאין לו קלבה דכתיב ארובה מדרך ורחבה מני ים וכו' וזהו שאלת מרע"ה במה זוכים ישראל ללאת עתה, הכוונה באיזו טענה זכו והשיב לו הקב"ה בהוליאך את העם ממלרים תעבדון וכו' וכיון שהתורה אין לה קלבה ועמידים לקבלה מרלונס הטוב מטעם זה הולאתי אותם קודם הזמן ועגשתי את המלריים מדה כ"מ.

ובזה יובן ג"כ לענ"ד דברי הרשע בהגדה זו"א מה העבודה הזאת לכם שאתם עוסקים בתורה ומקיימים מצוותיה כיון שהתורה אין לה קלבה וא"כ לא נתחייבו בה וכו' ולפי שהוליא את עצמו מן הכלל וכו', אמור לו בעבור זה עשה ה' לי בלאתי ממלרים הכונה בטענה זו הוא שזכינו וילאנו קודם הזמן וז"א לי שאנחנו קבלנו את התורה מטו"ר אפילו שאין לה קלבה ולא סרבנו בקבלתה מדה כ"מ הוליאנו ה' ממלרים קודם הזמן ולא לו שהוא כופר בעיקר וחילו היה שם לא היה בגאל.

ועפיה"ל יובן לענ"ד כוונת שאלת החכם מה העדות והחוקים וכו' אשר לזה ה' אלדינו אתכם אף אתה אמור לו כהלכות הפסח אין מפטי' אחר וכו' והוא דרלה לחקור בחקירת המפרשים ז"ל דכיון דהתורה הוי דבר שאינו קלוב למה נתחייבו בו ישראל, ובשלמא קבלת אלהותו יתברך התחייבו דהוי דבר שיש לו קלבה אשר לא כן התורה אין לה קלבה ולז"א מה העדות והחוקים וכו' אשר לזה ה' אלדינו אתכם אלדינו דייקא דקבלת אלהותו הוי שפיר דבר שיש לו קלבה אבל העדות והחוקים וכו' הוי דבר שאינו קלוב ולמה נתחייבו בהם ולזה קאמר אף אתה אמור לו כהלכות הפסח העדופ וחחוקים שאנו חייבים בהם הוא כהלכות הפסח העדות והחוקים שאנו חייבים בהם הוא כהלכות הפסח הגאכל על מצות ומרורים, ופסח הוא לשון דילוג שהקב"ה דילג לנו שני השעבוד ת' שנה וגאכל עם לחם עוני מאכל עבדים להורות שפדאנו לשם עבד כי היה לפני הזמן וזהו הטעם שאין מפטירין אחר הפסח אפיקומן להגיד כי יש זמן שנהיה אנחנו בגלות ולא יהיה פסח וישאר טעם הפסח שנקוה לגאולה, והכל לרמוז שהוליאנו קודם הזמן לשם עבד אליו יתברך ומחילה ט' הוליאנו קודם הזמן הוא מטעם שעמידים לקבל התורה אפי' שאין לה קלבה וכיון שכן פשיטא שאנחנו חייבים לעובדו ולשמור חוקיו ותורותיו ובפרט לפי"ד הרב כמוהר"פ ז"ל בד' לשבת זכור שכתב בס"ה ברכת מל"ח דקי"ד שאם המלך הוא המלוה והגזור אפי' שהיה הגזירה והליווי בדבר שאינו קלוב חייבים לקבל וכו' ע"ש בד"ק וא"כ אנחנו אין לנו מקום פטור מהתורה והמלות כו"ע.

ועפיה"ה יובן כוה"כ לכן אמור לבני ישראל אני ה' והולאתי אתכם מתחת סבלות מלרים וכו' בט' שלא זכו בהם המלריים דהוי התורה דבר שא"ק

שא"ק והס ששעצדו זכס הוא- שלא כדן ומוזה הטעס וגהלתי אחכס בזרוע נטויה ובשפטים גדולים ולקחתי אחכס לי לעס וכו' שתקבלו התורה וכי תאמרו דהתורה היא דבר שאינו קלוב ואיך אנחנו מתחייבים והוי תרתי דסתן יליאת מלרים והתורה. ולז"ק וידעתס כי אני דאפילו מלך זב"ד חס המלך ליה או גוזר אפילו שיהיה דבר שא"ק חייבים לקבל כנו' מכ"ס לגבי ממ"ה הקצ"ה שבדחי שמחויבים לקבל וכאמור.

ובאו"ה אפשר לומר כונת שאלת החכס וכו' היא חקירת הראשונים במאי דאמרינן שואלין ודורשין. בהל' פסח קודם לפסח ל' יום דהא אמרו משה תקן להס לישראל לדרוש הלכות פסח בפסח וכו'. ותי' מרן ז"ל דל' יום הוא משום קרבנות ותקנה לא זזה ממקומה. וכתבו האחרונים ז"ל דגם בכל רגל איכא קרבנות רחיה ושמחה. ונקדים מ"ש הרב חיד"א ז"ל בס"ה כסא דוד ז"ל דכ"ח ע"ד וז"ל אחר שילאו ישראל ממלרים מה עשה הקצ"ה חשב מחשבות לבלתי ידח ממנו נדח ולזה לישראל בכל שנה ושנה שיעשו ימי הפסח בהשבתת חמץ ואכילת מצה. וסוד הענין כי היותר רשע שבאשראל אעפ"י שהרבה להרשיע א"א להכנס בחמשים שערי טומאה עד שירשיע ת' יום רלופים, ובכל שנה ושנה שלשים יום קודם הפסח הקצ"ה עושה לישראל משוא פנים ברוב חסדיו ומתחיל להוליא נשמתס מהיכלות הטומאה מעט מעט שיעור חלק א' מל' בכל לילה באופן שבליל ביעור חמץ כל פושעי ישראל הס עומדים בפסח שער החילון מהל' ובליל פסח אין נכנסים כו"ע אלא כולם בני חורין וכו'. וזהו ע' כעיקר למ"ש רז"ל שואלים ודורשים בהלכות פסח קודם ל' יום, וכל דצריהס כגחלי אש כי בשמים ממעל ל' יום קודם הפסח. ה' ברחמיו מוליא לאור נפשות ישראל הנכנסות לתוך ש"ט ומוליא כל יום חלק מהל' ולכן דורשין בימים אלו בה' פסח לעורר רחמים והגם דאיכא מ"ד דה"ה בשאר רגלים, לא זכרו בש"ס אלא פסח שהוא עיקר גדול אשר בשמים התחלה הארת הפסח דאפיק משמע שה פזורה ישראל בש"ט ומלזה גדולה לעסוק בדיני הפסח עכ"ד ז"ל.

וזאת שאלת החכס מה העדות וכו' אשר ליה ה"א אחכס שאנחנו יושבים בגלות דבשלמא כשהיה בית המקדש קיים אפשר דלריכוס לדרוש ל' יום קודם משום הק"פ, אבל עתה בגלות מאי שיאטייהו דל' יום, לז"א בהלכות הפסח ר"ל כמו שעשה הקצ"ה בפסח מלרים שדילג על הק"ן והס היו שוהין ח"ו עוד רגע היו נכנסים בשער הן, כן עושה הקצ"ה חסד ורחמים עמנו ל' יום קודם הפסח ומוליא נפשות ישראל ממ"ט ש"ט ומכניסן בקדושה כנו"ל. ומעטס זה כמו שאין מפטירין אחר הפסח אפיקומן גם עתה בזמן הגלות אפילו שלא יש ק"פ אין מפטירין אחר מלזה אפיקומן להודיע חסדיו יתברך מה שעושה עמנו בכל שנה כנו"ל ובדי' לישראל טעם מלזה בפינו שנקוה לנאולה שיגאלנו בב"א.

ובזה אפשר ל"ג"כ שזאת היתה שאלת המגיד ותשו' בפיוסקא המתחלת פסח שהיו אבותינו חובלים וכו' על שום מה על שום שפסח וכו' שג' ואמרתס זבה פסח וכו'. ויל"ד וכי מתחילה לא ידע המגיד מקרא שכתוב ואמרתס זבה פסח וכו' ובפרט לפי"ד המ"ד שאמר ע"פ ואמרתס זבה פסח הוא לה' מכהן ששואלים בה' פסח קודם לפסח ל"י ע"כ. ומהר"א מוילנא ז"ל פי' הכו' דתזבח תתוך מלת פסח, הפ"א מחליטה מ', הס' מחליטה ל', הח' מחליטה ד', והוא למ"ד. ולז"א

עזרת

שלמה

ולז"א ואמרתם זבח פסח תזבח הפסח מכאן ששואלין בהלכות פסח קודם ל' יום. וזוה יובן כונת המחבר שאמר פסח שהיו אבותינו אוכלים בזמן שבהמ"ק קיים על שום מה, בשלמא פסח מלרים שלזה ה' אותנו לאכול את הק"פ ולמשוך ידינו מהע"ז וכמ"ש משכו ידיכם מע"ז וקחו לכם וכו' אבל בזמן שבהמ"ק קיים על שום מה. לזה תירץ על שום שפסח הקב"ה על בתי אבותינו במלרים וגאלם מיד כדי שלא יכנסו בשער הג' כנו' כן עושה תמיד וז"ש שנאמר ואמרתם זבח פסח וכמ"ש בפ"ד הנו"ל מכאן ששואלין בהלכות פסח קודם שלשים יום אפילו שעתה אין לנו קרבנות עכ"ז חובה עלינו לספר ניסיו וכל חסדיו ע"ז.

והנה ראיתי להרב תוספות חדשים בתמי' מס' פסחים שחקר חקירת חכם דלמה קראו חכמים ז"ל שם המס' פסחים וגם לנו קורין החג בשם פסח ובכל התורה קורא אותו חג המלות ולריך להבין למה שינו חכמים מלשון התור'. ותירץ הרב הנו"ל וז"ל י"ל עפ"י מה שגודע בכמה מקומות ובפרט ברש"י ז"ל בשיר השירים שהקב"ה משבח ומפאר לעמו בית ישראל וכמאמרם ז"ל דתפילין דמארי עלמא מה כתיב זהו מי כעמך ישראל גוי אחד בארץ. והתענוג של ישראל הוא לומר שבה השי"ת ב"ה וב"ש שמע ישראל ה"א ה' אחד ע"ש. והנה הקרבן שנקרא פסח הוא לשון חגיגה וכמאמר הכתוב ואמרתם זבח פסח וכו' על אשר פסח על בתי אבותינו וכו' וכפי' רש"י ז"ל שם ומבואר בשם זה שבה השי"ת ב"ה שמח על עמו בכ"י ובשם הי"ט שנקרא חג המלות מבואר בכתוב הטעם עוגות מלות כי לא חמץ כי גורשו ממלרים וכו' ומה"ט נקראת חג המלות שילאו מיד ולא היו מהעכזים כלל ואדרבא היו מזורזים במלות ה' עד שלא היה באפשרי להתחמץ העיסה וזהו השבח של ישראל וכמאמר הכתוב זכרתי לך חסד נעורך וכו' לכתך אחרי במדבר וכפרש"י ז"ל שם שהשי"ת זוכר להם זה הזכות שילאו מיד ולא הכינו להם לידה. ולפי זה מתורן דהתורה הוא מפי' הקב"ה והוא קרה החג הזה חג המלות דחג המלות מרמו שבה ישראל והשי"ת אומר תמיד שבתן של ישראל וחכמי' ז"ל וגם אנחנו קוראים אותו בשם פסח הוא לה' כי זה השם מורה שבהו של הקב"ה כנו"ל ונקחנו אומרים תמיד שבהו של מקום ב"ה וכו' עכ"ד.

ועפ"ד"ה הנו' יתורן מה שיל"ד בדברי הרב ערבי נחל ז"ל מ"ש לפ' שאלת הרשע מה העבודה הזאת לכם שכתב וז"ל וגבאר כ"ז עפ"י מ"ש המקובלים ז"ל בביאור הפ' רגלי עמדה במושור וכו' דהענין הוא כי כל שיעור קומה דקדושה הוא כ"ב אטון מא' עד ת' וראש הקדושה האלף והסוף תי"ו ורגל התי"ו עקום לחון והוא סוד רגליה יורדות מות שיעור רגל זה של התי"ו אל החילונים ונשפעים ממנו ונכנעים תחתיו בסוד ומלכותו בכל משלה. וזהו הטעם דמלינו בזמנים הקדושים כגון שבת סוכות שזעיות שמם הוא שיעור קומה של אותה קדושה וא"כ רגל התי"ו בסוף שמתפשטת רגל התי"ו בתוך ימי החול שהם החילונים ועי"ז יונקים ימי החול ונשפעים ממנו החילונים ונכנעים תחתיו וכו' אכן פסח אין בו הו"ו וי"ו בסוף רק תי"ת שאין שם התפשטות לחילונים כלל אלא הוא כמו לעתיד שיקויים ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ ואז יהיה רגל התי"ו ישר כמו רגל התי"ת, ולכך בשיעור קומה של קדושת פסח יש בו ח' בסוף להורו' אין בו שום התפשטות לחילונים ולריך טעם למה והענין הוא כי היות בלוחו העת

העת ילאו ממלרים והיו משוקעים במ"ע ש"ע כנודע, ואילו כחערכו שם עוד מעט לא הי"ל תקנה והולרך השי"ת לשדר המערכות ולהוליאם קודם הזמן להגילם לגמרי מהחילונים ואילו היה שם חיזה התפשטות ותערובת לחילונים לא היה באפשריי כלל שיהיה גאולה לכן הולרכו אז להתפרד מכל תערובת הטומאה ולכן החמך אסור במשהו. וזהו הענין רשע מה הוא אומר מה העבודה הזאת לכם דייקא מדוע העבודה הזאת היא רק לכם בלי שום התפשטות להחילונים משא"כ בכל שאר הרגלים וכו' וע"ז באה התשובה בעבור זה עשה ה' לי דייקא ויהא רק לי לבדי ואין לזרים אחי משום בלאחי ממלרים דבאותו העת אילו היה שם שום תערובת לא היה אפשר לז"מ וכו' ע"ש בד"ק.

ואולם

יל"ד על דב"ק שהרי מלינו בתורה שנקרא חג המלות וחג השבועות ועפ"י התוס' חדשים הגו"ל א"ש דבתורה שבכתב שהיא מפי הקב"ה נקרא חג המלות בתי"ו משום דלא אפשר למנוע השפעתו יתברך גם מהחילונים דכתי' ואתה מחיה את כולם לא כן בדברי רז"ל נקרא פסח בתי"ת שלריך בחג הפסח שלא יהי"ל שום תערובת בחילונים כלל וכמו שעשה בפסח מלרים דכתי' ואתם לא תלאו איש מפתח ביתו עד בקר דהיינו כדי שלא ישפיע לחילונים שום השפעה כלל וכאמור.

ואני

ברגליו אעבורה נלענ"ד לפרש קרא הגו"ל ויאמר יתרו ברוך ה' אשר הגיל אתכם מיד מלרים ומיד פרעה וכו' דיל"ד דלמה בתחילה קאמר יתרו אשר הגיל אתכם מיד מלרים ולא קאמר מתחת, ואילו בסוף קאמר אשר הגיל את העם מתחת יד מלרים מלבד דקדוק מלה דלמה כפל הדברים במלות שונות כגו"ל. ואולם עפ"י מ"ש ה' מ"ד הגו"ל וז"ל בד' נ"ז ע"א והנה כל הדיברות וכל האמירות הכתיבות לעיל היינו לתרך דהיאך ישבו ישראל במלרים רד"ו שנים כיון שהגזירה הייתה ת"ש. ואולם לדידי חזי לי מ"ש בילקוט חדש ומטי בה בשם ז"ח וז"ל גלות מלרים היה בחטא מכירת יוסף שלא ראה פני אביו כ"כ שנה וגרמו לכל שבט כ"כ שנים להיות בגלות הרי עשר פעמים כ"כ הוא ר"ך שנים אלא דמשום שעשרה שבטים הקדושים מתו בארץ. הטמאה והיה להם לער גדול לכן נגרעו עשר שנים וגשתעבדו רד"ו שנים עכ"ל. ולפי"ז א"כ בהכרח שיסבו רד"ו שנים דוקא ולא עוד.

ובזה

נבין טעם שית קרא כדכתיב ויקם מלך חדש על מלרים אשר לא ידע את יוסף ואי"ל שאם הוא פרעה של יוסף היאך לא ידעו וכבר רז"ל נהעוררו מזה ודרשו שעשה עלמו כאילו לא ידעו. ולפי"ד ניחא כי הנה פרעה הרשע היה סובר דגלות מלרים היה מטעם גזירת בין הבתרים ובראותו שישראל ירדו למלרים סמוך ונראה לגזירת בין הבתרים הכריחו לזה לומר כי מאמר ת"ש קאי אועבדום ולכן לריך שישלימו לו הת"ש. וז"ש ויקם מלך חדש שחדש לומר שבדין הוא שיעשו ישראל אללם ת"ש משלם בהכרח כמדובר אשר לא ידע את יוסף כלומר שלא ידע שיעקר ירידתם למלרים הוא מעון מכ"י, וא"כ אינו בדין שיעשו אללם אלא רד"ו שנה דוקא. ואל זה סובב הולך מאמר הנילז פתח השער אתם למה לא גשתעבדתם במלרים ודאי משום שירידת מלרים היתה צעון אברהם שאמר כמה אדע ואתם שלא ירשתם ממנו קרקע אין עליכם לפרוע חוב על אביכם דאי ירדת מלרים לשעבוד צעון מכירה למה אתם פטורים והלא לוי היה

היה באותו עון אלא ודאי משום צמה אדע וא"כ מעתה דבריתם שאתם אומרים שנשלים הקץ יען שהוא רד"ו דוקא על דבר מכירת יוסף אין להם שחר עכ"ל.

ועפ"י ד"ק יובן קרא הנז"ל דיתרו כיון שראה אותם שלא ישבו במלרים כ"א רד"ו שנים בדקדוק הסכימה דעתו שודאי גלות מלרים הוא מעון מכ"י וא"כ לריך ששצט לוי ישמעאלו יותר מהכל כי עיקר מכ"י היה שמעון ולוי ומוכרחים לומר שמה שלא נשתעבדו שהקב"ה נתן בדעת פרעה ודעת המלריים שלא ישמעאלו בהם מטעם שהם לגיון של מלך וכמ"ש המפ' ולז"ק ברוך ה' אשר הליל אחתם ודבריו הם על משה ואהרן שהם משצט לוי ולזה לא קאמר מחמת יד מלרים אלא מיד מלרים שלא נשתעבדו בהם כלל. וא"ת דגלות מלרים היא מטעם שאמר אברהם אע"ה צמה אדע ומטעם זה לא נשתעבדו שצט לוי משום שלא ירשו קרקע א"כ לפי"ז ה"ל לישראל שישתעבדו במלרים ת"ש שלמים כי מאמר ת"ש קאי אועבדום וכו' כנז"ל ומוכרחים לומר שהקב"ה דילג על הקץ ברוכ רחמנותו וחסדיו ולז"ק אשר הליל את העם מחמת יד מלרים מחמת שעבודם.

גם לעד"כ לפרש קרא הנז"ל וישגב אביון מעוני וישם כלאן משפחות וכו' בהק' מ"ש ה' ייטב לב בפירוש מאמר דבר נא באזני העם וכו' שלא יאמר אותו לדיק ועבדום וענו אותם קיים בהם ואחרי כן ילאו ברכוש גדול לא קיים בהם וז"ל ונקדים מה שראיתי לה"ה בס' יע"ד וכו' שפי' מאמרם ז"ל במדרש שהקב"ה נתן הברירה לאברהם לברור לבניו בעבור פשעם, אחד מב' אם לירש גהינס אם להיות בגלות דהיינו שעבוד מלכויות, והיה אברהם מסתפק איזה מהם יבחר ונתן לו השי"ת עלה לבחור. שעבוד מלכויות, וקשה איך עלה במחשבה ושום ספק בלב אברהם לבחור בגלות העוה"ז ולהנחיל אח"כ לבניו גהינס ח"ו הלא טובה רגע א' עוה"ז מכל חיי העוה"ז ואיך עלה בדעתו לבחור בגהינס ח"ו לנו מיום הדין אם יודעים קלה מעונש גהינס היו נופלים על פניהם ולועקים ולא היו עסוקים בחיי העוה"ז כי הלא אלפים פרסאות נחלי אש שנשמת אדם נטבעת בהם ואינה מהירה כמו אש שלנו רק בחושך גדול כמו חושך מלרים רח"ל וא"כ איך עלה ספק בדעת אאע"ה להוריש גהינס לבניו? אבל האמת כי אאע"ה בחר לכפשו דכאשר ילכו ישראל בגלות מחמת עול הגלות המליך בשמדות הגזירות כי יגבר עליהם וגם יתערבו בגויים וילמדו מעשיהם ויפרו חוק הברית ויפרקו עול תורת ועול מלות מעליהם ה"ו וא"כ ימלאו קרח מכאן ומכאן וסוף כל סוף ירדו לגהינס, ומה תועלת להנחילם עוה"ז דבלא"ה לא ימלטו מגהינס ויותר טוב להנחילם גהינס? אבל הקב"ה ידע כי ישראל קדושים ויסבלו עול הגלות המר ובכל זאת לא יהנו תפלה לאלהים וילכו בתורתם ולכך יען אותו כי יבחר בגלות והבטיחו שילאו מהעולם בריבוי ומלות ומע"ט. והרכוש הגדול שהבטיחו שיהיה להם בלאתם ממלרים אין הכונה על הון רב וכסף נבחר כי צמה נחשב זה לאדון הכל, כ"א הכונה שיסגלו הרבה מלות ומע"ט בהרבות גרים כמ"ש האר"י ז"ל וינללו את מלרים שליטתו כל ניה"ק שהיה במלרים ולא נשאר שום דבר את"ד ז"ל. והנה ה"ה כמבואר כונת המאמר דהנה נתבאר דע"ה הרכוש נכתב פיהם של אה"ע שהיו אומרים בגופן שלטנו בנשותיהם לא כ"ש, כי בעד אשה זונה עד ככר לחם, ובזה נחה שקמה מחשבת אאע"ה שהיה מואם בגלות ובחר בגהינס מפחדו

כי יתעבדו בגויים וילמדו מעשיהם ויטמאו בגויים אם יוגאים עניים שהוא כמין לזנות יתעבדו אהע"ה היכן היא הבטחתו ית' ואחרי כן ילאו ברכוש גדול של מלות ומע"ט שהרי נטמאו בגויים בזנות זהו שאמר בבקשה ממך וישאלו איש מאת רעהו כלי כסף וכלי זהב וכרהות אברהם שהם עשירים ישמח לדיק שלא נטמאו וז"ש שלא יאמר אותו לדיק ועבדום קיים בהם דהיינו הגלות אבל הבטחת הרכוש דהיינו מלות מע"ט לא קיימת ועכשיו יראה שקיימת הבטחתו הנז' והרי הם לדיקים גמורים ואני מיוחד שמי בהם הראובני השמעוני להורות קדושתם של ישראל זה"ד ז"ל .

מעשה

ז"ש וישגב אביון מעוני ר"ל שישגב ישראל שהיו אביונים במלרים מעוני והוליאם ברכוש גדול ומה הוראה עלומה שלא נטמאו בהיותם במלרים בזנות כיון שילאו עשירים וקראו כתיב כי בעד אשה זונה עד ככר לחם ועוד ראה אחרת שלא נטמאו במלרים בזנות וישם כלאן משפחות ר"ל פרים ורבים הרבה וכמ"ש רז"ל שהיו יולדות ששה בכרם אחד ואם היו עמאים בזנות איך היה הקב"ה עושה להם גם והיו יולדות ששה בכרם אחד דהקב"ה לא עבד ניסח לשקרי א"ו מזה הוראה עלומה שלא חטאו בהיותם בא"מ וכיון שכן יראו ישרים שהם אבות העולם וישמחו שלא בזה הגלות איבדו בניהם עוה"ז ועוה"ב וכמו שעלה בדעת אהע"ה ולכך רצה לזכר להם עונש גהינם. וגם וכל עולה קפלה פיה שהם אהע"ע שהיו אומרים אם בגופם שלטו בנסותיהם לא כ"ש עכשיו יקפלו פיהם דמהני תרתי מוכח דלא חטאו כלל ועיקר אלא בני ועלו בני ישראל נפקו וע"ז קאמר מי חכם וישמור אלה דהיינו ג"ע כדכתיב אל הטמאו בכל אלה שימרו עלמו מהזנות ולא יחטאו כו"ע ובה ויתבוננו חסדי ה' שיען על אהע"ה לזכר לבניו שעבדו מלכיות וחסד גדול עשה עמנו שהלילו מדינה של גהינם. שאם ב"מ היינו חוטאים בזנות לא היינו נהנים שום דבר כיון שעכ"פ נריכים לילך לגהינם אבל עכשיו שמרנו עלמנו מהזנות שפיר עשה הקב"ה שיען לאהע"ה לזכר לבניו שעבדו מלכיות ויתבוננו חסדי ה' ודו"ק.

ויאמר

משה אל האלודים הנה אנכי בא אל בני ישראל ואמרתי להם אלודי אבותיכם שלחני אליכם ואמרו לי מה שמו מה אומר אליהם ויאמר אלודים אל משה אהיה אשר אהיה וכו' ויאמר עוד אליהם אל משה כה תאמר לבית ישראל ה' אלודי אבותיכם אלודי אברהם וכו'.

והנה

הדקדוקים רבו בהני קראי ולע"ד אפש"ל בהק' מה שראיתי לה' מאור ושמש ז"ל שכתב צפ' בא צפ' בא אל פרעה וכו' וז"ל גם נשים לב ע"פ ויהיו בני ישראל מרעמסם סוכותה למה לא זכר כאן כלל א"מ וצפ' הקודמים לא נזכר רעמסם רק א"מ כענין שנאמר בהוליאך את העם ממלרים וכו' גם נבין מאמר הכתוב ומושב בני ישראל אשר יקבו במלרים שלשים שנה וארבע מאות שנה ואמרו רז"ל דזה הזמן הוא מצרית בין הצתרים ואילך וטעמא מאי החשבון הזה. ואולם ידוע מ"ש רבי' האר"י ז"ל כי ה' גבורות הן וכל אחת רומזת לשם אלודים וה"פ פ"ו יעלו ת"ל שנה והם ת"ל גבורות ופרעה היה לו אחיה בשם אלודים והיה רוצה להגביר הת"ל גבורות והגבורות אינם נמתקים אלא בשם הוי"ה שהוא רמז לחסדים והשמות הוי"ה יופיעו על שמות אלודים ונמתקים הגבורות בשרשם ואז הגבורות נהפכים לרחמים ואז נראה בעליל גילוי לכל

עטרת

שלמה

לכל העולם שגם הטבע הוא בהשגחה פרטית מאתו יתב' והוא ית"ש ביכולתו לשנות הטבע ולשדר המערכות וכו' והנה במלרים היה שליטת הת"ל גבורות והן היו מסכים מצדילים מלידע שמו יתב' שישראל לא יכלו לעבוד אותו ית' מעומקא דליבא בדעת והשכל וזהו שאיתא בספרים שבמלרים היה הדעת בגלות והנה כשנתחברו הוי"ה והאי"ה נמתקים הגבורות בשרשן ונתבטלה אחיזת החילונים ויו"ד פעמים הוי"ה והאי"ה עולים בגימט' ע"ת וזהו ואני תפילתי לך ה' ע"ת רלון ר"ל שאנחנו מתפללים שיתחדו עם הוי"ה והאי"ה שעולים כמנין ע"ת ועם הד' אותיות שבשם הוי"ה ב"ה עולה בגימט' דע"ת, ומשה היה שורש הדעת והיה בכחו ליחד שמות הוי"ה עם שמות האי"ה ולמתק הגבורות בשרשן למתק כחות הת"ל גבורות אשר רלה פרעה להגביר ועי"ז ילאו ישראל ממלרים.

ומזה נבא אל הביאור ויסעו בני ישראל מרעמסס סוכותה רעמסס בגימט' ת"ל ופי' שנתחד הדעת וילאו בני' מתחת שליטת הת"ל גבורות שמרומזים בתיבת רעמסס ולהיכן נסעו אומר הפסוק סוכותה היינו שבאו לסוכה עליונה שהוא יחוד הוי"ה והאי"ה. ומדברינו אלו נבין מאמר הכתוב ומושב בני' אשר ישבו במלרים שלשים שנה וארבע מאות שנה פי' שהיו במלרים תחת שליטת הת"ל גבורות ושליטתן התחיל להתנוק מיום שנגזר בין הצתרים כי גר יהיה זרעך שאלמלה לא היה אז התגבורות הדיקים לא היו הגזירות ויהי מקן שלשים וארבע מאות שנה ילאו כל לבאות ה' מא"מ פי' שהיה קיץ של הת"ל גבורות ונתבטל כחן וילא הדעת מהגלות דהיינו שנתחדו שמות הוי"ה עם שמות האי"ה וזהו כל לבאות ה' היינו השמות הקדושים עכ"ל ז"ל.

ובזה יובן דקאמ"ל הקב"ה למרע"ה ועתה לכה ואשלחך אל פרעה והולא ואמרו רז"ל שאמ"ל הקב"ה אם אין אתה גואלן אין אחר גואלן לפי שהיו משוקעים במלרים תחת הת"ל גבורות ומרע"ה כיון שהוא אחוז בדעת ששם עשר הוי"ת ועשר האי"ת ועל ידס מהמתקים הגבורות מטעם זה ויאמר משה אל האלודים הנה אנכי בא וכו' רמז ה' אלודים שחמש אלודים שעולים ת"ל הנה אנכי בא אל בני ישראל ואמרתם להם אלודי אבותיכם וכו' ואמרו לי מה שמו מה ס"ת שם הוי"ה שרריך שמות הוי"ה למתק האלדים אומר אליהם שבשם הוי"ה נמתקים הגבורות, לזה השיב לו הקב"ה ויאמר אלודים אל משה אהיה אשר אהיה ויאמר כה תאמר אל בני' אהיה שלחני אליכם הרי נרמז שם האי"ה, ויאמר עוד אלודים אל משה כה תאמר אל בני' ה' אלודי אבותיכם וכו' הרי נרמז שם הוי"ה רמז לו בכח שמות אהיה ושמות הוי"ה שהם עולים גימט' ע"ת רלון בזה נמתקו וילאו ממלרים ודו"ק.

ובאו"ה יובן כונת הכתוב הן רבים עתה עם הארץ וכו' בהק' להבין כונת הפ' שאמר דהע"ה הושיעני אלדים כי באו מים עד נפש וכו' יובנו בהק' מ"ש הרב מ"ד בס' ראש דוד פ' וארא ד' מ"ה דנתן טעם ליל"מ קודם הזמן יען אמרו רז"ל שמכל ד' מלכיות נמלאו במלרים וכולם שיעבדו בישראל וזוה סירלו כה הקודמתן חקירה אחת והוא כי הנה הוא יתב' הראה לאהע"ה ד' גליות ועי' קבלת התורה אמרו חירות ממה"מ חירות משעבוד מלכיות אלא דחטאו בעגל וגלו, הלא"ה אין אומה ולשון שולטת בהם וכילד יתקיימו ד' גליות, לזה תי' כי כל ד' גליות נקבלו ובאו במלרים ואם לא חטאו בעגל היה עולה גלוי מלרים

לד' גליות. וזוה כתב הרב הגו' ט' ליל"מ קודם הזמן כי הנה היה זה גלות ת' שנה תחת אומה אחת ועתה שהיו עבדים למלכים ולד' מלכיות 'בבל מדי' יון אדום צב"ח עבדו את החמשה ותוקף הגלות היה פ"ו שנים ואלו פ"ו שנים היו עבדים לה' מלכיות נמלא שעבודתם ה' פעמים פ"ו הם ת"ל ולכן ילאו צפ"ו וכו' יע"ש ונקדים עוד מ"ש ממדרש ע"פ מ"ס רבי' וכו' מ"ס אלו אוה"ע גם ידוע מ"ס האר"י ז"ל דעיקר גלות מלכים הוא לתיקון כיוצא קרי של אדה"ר וכו'.

ובזה יובן דוד הוא נפש אדה"ר וקאמר הושיעני אלדים באלו הפ"ו שנים שהיה קושי השעבוד, וכ"ת לריך לישב ה' אלדים שהם גימט' ת"ל לזה קאמר כי באו מ"ס עד נפש וכו' כי ה' אומות באו ושיעבדו בישראל ג"כ וא"כ הרי ה' אומות כנגד ה' אלדים עד נפש שהיא גימט' ת"ל.

וכי תימא למה הלכו ישראל בגלות ליון שה' פעמים אלדים נחקנו ובמתן תורה חירות משיעבוד מלכיות א"כ למה גלינו עוד מארצנו תחת יד אוה"ע לזה השיב טבעתי ביון מולת שהוא עון העגל ואין מעמד שלא הועיל עוד מעמד הר סיני לזה באתי בעמקי מ"ס שהם אוה"ע שנקראו מ"ס ושבלת שטפתי וכו' זה הגלע"ד.

ובזה לעיל יובן ג"כ לע"ד כו' הכתוב הן רבי' עתה וכו' הכונה דקאמר להם פרעה למשה ולאהרן למה משה ואהרן תפריעו את העם ממעשיו וכו' דהקצ"ה הראה לאברהם אביהם ד' גליות מלבד גלות מלכים וכן עתה כאן נמלאו וכאן היו ה' מלכיות נקבלו בכאן וז"ל הן רבי' עתה עם הארץ אלו המלכיות ואם ישמעבדו בהם לא יאטרכו עוד לשאר גליות וא"כ והשבתם אותם מסבלותם בתמיהה ובחיבת רבי"ם דקאמר רמו על הד' גליות והם רומי צבל יון מדי ע"כ ודו"ק.

ובדרך אגב אומר לתת ט' לקריאת ש"ה ובין מאמר פליאה הביאו צם' לפנת פענח חדש ערך תשובה מי שפשה עבירה וחוזר צו העושה תשובה מוחלין לו כל עונותיו לכך נקרא ש"ה עכ"ל. ופליאה נשגבה על המאמר הזה ואם כנים הדברים אפ' במאמרז"ל במקום שבע"ת עומדי' אין לדיק' גמורי' יכולי' לעמוד וז"ש מ"ס עבירה וחזר ועושה תשובה כלומר שפשה דברים נוספים עד שזדונות נעשות לו כזכות בזה הוא בעל תשובה הוא גדול מל' גמור כי יש לו כל הזדונות שחזרו זכות מה שלא יתכן ללדיק כגו"ל והכא ישראל משכו ידיהם מע"ז ועשו השו' שלמה שמסרו עלמן על ק"ה ובדאי עלו למדרגה יותר מלד' והם גדולים יותר ויען זה היום תחילת מעשיהם בעשור לחודש בשבת לכך נקרא ש"ה כי זכה ישראל שיהיה גדול מלדיק גמור כי במקום שבע"ת עומדים אין לדיקים גמורים יכולים לעמוד וזהו גדול להודיע ודלא כמאן דסבירה ליה שלדיק גדול מב"ת לכך קורין ש"ה כי בעל תשובה גדול ועיד יש לרמוז שזכו שזדונות נעשו כזכות וזהו ש"ה וכו' שפירש האר"י ז"ל ואחרי כן ילאו ברכוש גדול שהוא כיוצא הקדושה שהוליו מלכים וזהו רכוש גדול באמת לא רכוש מדומה מכסף וזהב וכיוצא וכן שבת הגדול היינו שזכו לזכות הרבה מהזדונות שנהכפו וזה ש"ה בכמות ואיכות הזכות אשר נפלו בגורלם ע"י תשובתם וזוה מבואר המאמר הגו'.

ובאו"א ראיתי להרב שנות ימין ז"ל כונה הכתוב האמור למעלה וישגב אביון מעוני וכו' בהקדים מ"ס הרב מ"א לתרן חקירת הרב מהרי"א ז"ל

שחקר

שחקר דביון שאכילת מלה מורה דרך חירות א"כ אכילת מלה בזמן הזה היא בלא טעם כיון שאנחנו יושבים בגלות המר הזה דמ"ל גלות ממרים ומ"ל זה וכן גמי לענין הסובה וכו' וכן גמי פסח על סוס שפסח וכן מרור וכו'. כולו למה? ולפי"ה הנה נכון דהטעם הוא שלא יהיו ישראל מתייחסים מן הגאולה אף שאינן ראויים. ועושים דרך חירות שהרי עשה הקב"ה בממרים אף שלא היו ראויים א"כ אף בזמן הזה אע"פ שאין לנו ראויים אין לנו מתייחסים מן הגאולה.

ובזה יובן הכ' וישגב אביון מעוני שהם ישראל שהוליאם מעוני הגלות וכו' וע"כ יראו ישרים וישמחו בישועתו של הקב"ה להודות ולהלל לשמו הגדול שגאלנו מידם וכל עולה קפלה וכו' שכותמים פיהם וכו' באמרם דמאחר שהן עתה גם אנחנו בגלות מאין דבר שמים להראות דרך חרות וכו' והיינו אומרו מי חכם וכו' לו חכמו ישכילו וישמרו כל מה שלינו ית"ש לעשות זכר לז"מ וכו' ועי"ז יתבוננו חסדי ה' וכו' שהוליאם מממרים אפי' שלא היו ראויים וגאלם ע"ל החסד וכמו כן אנחנו בטוחים שנהיה גאולים מהגלות הארוך הזה אף שאין אנחנו ראויים עכד"ק ז"ל.

ועפר"ב יובן לע"ד כונת הפנא רב"ג היה אומר כל מי שלא אמר שלשה דברים אלו בפסח וכו' והדיקדוק מבואר דהאמר מה יתן ומה יוסף וכו' דלא יל"ה וחולם עפ"ה יבא ע"ן.

עוד ראיתי להרב הנו"ז ז"ל דק"ט הביא משם הרב בינ"ל נתן טעם למה החמירה הו' באיסור חמץ בז"י יותר מכל שאר איסורין שבתו' וכו' כי הגאולה מאוסה בעיני אלהים ואדם שהירנו ב"י וב"י שאור וחמץ שהוא דבר נפוח וההירנו באכילת מלה כי חפץ הקב"ה בשפלים וגמוכים וכו' עכד"ק.

ועפר"ב יובן לע"ד כונת הרשע מה העבודה לכס וכו' ונקדים עוד מ"ש רז"ל דהגאולה כאילו עע"ז דאינו דורש נעשה אדם ללמוד ענוה וכו'. **ובזה** אפי' להבין כו' הכתו' הנאמר בגדעון כשאמר לו המלאך ה' עמך גבור החיל ויאמר לו גדעון ויש ה' עמנו וכו' ואיה נפלאותיו אשר ספרו לנו אבותינו לאמר וכו' דמאי לאמר ואמרו במדר' אשר ספרו לנו אבותינו וכו'. פסח היה אמ"ל אמש הקרני אבא את ההלל ושמעתי שיהיה אומר בלאת ישראל מממרים בית יעקב וכו' ועתה נעשנו ה' אם לדיקים היו אבותינו יעשו לנו בזכו' והם רשעים היו כשם שעשה להם נפלאותיו חינם כן יעשו לנו וכו'. ויפן אליו הקב"ה ויאמר אליו לך בכחך זה בכה הזכות שלמדת סניגוריא על בני וכו' ונקדים עוד מ"ש הרב חיד"א זפי' מעם לועז על שהיו הממרים לועזים אם בגופן שלטו בנשותיהם לא כ"ש. ועפי"ה יבא ע"ג כי ידע גדעון דהקב"ה הוליאנו מממרים בלחות ובמופתים וכו' שדבר זה מפורש בתו' ואפי' תינקות שז"ר יודעים אכן מ"ש ואיה נפלאותיו וכו' כונתו לומר כמ"ש במדרש אמש הקרני אבא וכו' כלומר דמכת ניבי יל"מ נעשו וגמשכו אחריו כמה ניסים וכו' לשעתם וגם לעת"ל ולכן לנו מזהרין לאמר הלא מממרים העלנו ה' שאנחנו נזכור אותם הנסים שמיר שזה הוראה שהוא ית' עושה עמנו נפלאות בכל לרוהינו וכו' ומובן.

ובאו"א יובן כונת פסוקים שהבאנו לעיל כי גר וכו' דן ליישב תו' דן אנכי במאי דפליגי בתו' וכו' אי מלי לורבא מרבק למעבד דינא לנפשיה וכו' דאיכא מ"ד דבחוז לא עבד אנשי ד"ל ואיכא מ"ד אף במידי דחוב. והנה

והנה מודעת זאת כי הרכוש הוא חלק עבודתם וא"כ היכי עבד הקב"ה ד"ל
אם לא שנאמר דכביכול דינו יתב' הוא כלורבא מרבק דעבד די"ל
אף במידי דחוב וכו' וז"ש וגם את וכו' הן אנכי שדיני כת"ח וכו'. ואח"כ שאדונס
אנכי ילאו ברכוש גדול דכלורבא מרבק אף במידי דחוב עבד ד"ל.

ועפ"ה יובן לע"ד כונת רז"ל ויקס מלך חדש וכו' שנתחדשו גזירותיו והוקשה
עולו על ישראל וכ"ת מה עלה בדעתו של אותו רשע לז"א כצע"ח
וכו' דטען קי"ל כמ"ד דאף במידי דחוב עבד אנש ד"ל. וכ"ת דזה הדבר
במחלוקת הוא שגוי, לז"א ושטרו צידו דהוא מוחזק בישראל ומושל בהם והם
תחת ידו.

ועפ"ה אפשר יובן כונת דהע"ה שאמר וישגב הציון מתרי טעמי, א' מעוני
דקושי השיעבוד וכו' וטעם ב' וישס כלאן וכו' דריבוי אכלוסין
וכו' אמר עוד יראו ישראלים וכו' בעיניהם יראו הנקמה שעשה הקב"ה בפרעה
ובמלרים ולא עוד אלא שנטל ממונם ונתנו לנו. וכ"ת דמחזיה טעם עשה בהם
שפטים והלא פרעה בא בטעם אצע"ח וכו' כנז"ל לז"א מי חכם וכו' דז"ש אי
מלי עבד ד"ל ואפלוג רבוואתא הוא דוקא בת"ח אצל הוא מלך עפש היה לא
כן הקב"ה ית"ש הוליא בולעו מפיו. ונתן לנו הרכוש הוא מתרי טעמי הנ"ל אחד
שהוא מקור החכמה והמדע ועוד דאית ליה פסידא ועבד ד"ל והראיה וישטר
אלה שלא ישב בדין עם. עוזא כי אם אח"כ כנז"ל.

אגב דעסוקים בענינא אמרתי להבין כונת המגיד וז"ל כמה מעלות טובות
למ"ע אילו הוליאנו ממלרים ול"ע בהם שפטים דיינו. יובן בהק' מ"ש
הרב ע"י ע"פ ברח דודי וכו' מה הלבי כשהוא ישן עינו אחת פתוחה ועינו אחת
קמולה כך ישראל וכו' דכתי' עיני ה' אל לדיקים וכו' וכת' הגה עין ה' אל יראו
וכו' וההפרש שיש ציניהם דהעושים מאהבה אית להו תרתי לטיבו שמלבד
שמושיע אותם עוקר אויביהם מן העולם אצל העושים מיראה אין להם אלא
אחת דמושיע אותם אצל אויביהם קיימים ועומדים במקומם וז"ש עיני ה' אל
לדיקים וכו' להגילם וכו' ומלבד זה פני ה' בעושי רע וכו' אצל בעושי מיראה
הגה עין ה' וכו' להגיל ממות נפש דוקא, וידוע דישראל כשילאו ממלרים לא
היו עושים רלונו של מקום דמה אלו אף אלו וכו' וזוהי ית' אילו הוליאנו וכו'
וזוהי ית' ג"כ כונת הכתו' כי גר יהיה זרעך וכו'.

אירן עשה בהם שפטים ולא עשה באלהיהם דיינו.
יובן כמה שארז"ל ע"פ והגה מלרים נוסע וכו' שראו שר מלרים רודף
אחריהם ונתייראו וכו' כי היו יודעים דהדרך יפקוד ה' על לבא וכו'
ולפי מה שביארנו לעיל דלא היו המלריים לכליון דמה אלו וכו' אלא שהקב"ה
עשה ח"ו שלא כדן בשביל ישראל א"כ מהיכי תיתי שילקה השך תחילה וכו'
וז"א אילו עשה וכו'.

אירן עשה וכו' ולא הרג בכוריהם וכו' יובן ע"פ מ"ש הרב זרע"ב ששר מלרים
הוא בכור לכל המזלות ועליו לאמר והכיתי כל בכור וכשלקה למעלה וירד
הוכו כל הבכורות וכו' וזה חסד גדול עשה הקב"ה וכו' וז"ש אילו עשה וכו'.
אירן הרג בכוריהם ולא נתן לנו את ממונם וכו' יובן עפ"י מאי דקי"ל דאין
אדם מת ומשלם דקי"ל בדר"מ, כרם מיתה צדי שמים היא מחלוקת וכו'
והקב"ה

עטרת

שלמה

והקב"ה תפס השיטה כמאן דמחייב וכו' וז"ש אילו עשה וכו' .
אירן נתן וכו' ולא קרע וכו' יובן עפ"י משרז"ל ע"פ וישיגו אותם וכו' ששם
 נגלו להם ממנויות שטמן יוסף וכו' גם פישון משך להם מג"ע אב"ט
 מרגליית וכו' גם אמרו"ל ע"פ וירא ישראל את מלכיים מת וכו' שצזת הים
 ותר מצזת מלכיים שפרעה הרשע העמינס בכסף וזהב וכו' וז"ש אילו נתן לנו
 וכו' ולא קרע וכו' ועי"ז זכינו לכל הגז"ל דיינו ע"כ.
ובאו"א אפשר לפרש כונת פסוק הגז"ל בתחילת ררושינו וילעקו אל ה'
 בלר להם וכו' דיש לדקדק דפתח בחדא בלר להם לשון יחיד וסיים
 בתרתי וממלוקותיהם יללם .

ובהקדים מ"ש הרב בעל המשלים ז"ל בפ' כי תשא בדברי הכתוב הביטו
 אליו ונהרו וכו' וז"ל יובנו הני קראי בהק' מ"ד בילקוט ע"פ
 יעקב ה' ביום לרה וכו' אמר הקב"ה בשעה שמגעת לרה לישראל והם מבקשים
 אותי ומשחפים כבודי עמהם בלוחה שעה אני עונה אותם שנאמר יקראני ואלענהו
 למה עמו אנכי בלרה עכ"ל ה' .

והענין כי לורכי בני האדם כל אחד מה שהוא לריך לבקש עליהם הוא
 נכלל בשני סוגים לרכי הנפש ולרכי הגוף וסוג לרכי הנפש היא
 תפילה על גלות השכי' ועל חילול שמו הגדול והעדר העבודה ומשי טעמים יש
 לאדם להתפלל רק על לרכי הנפש .

הא' מפני הכושה ע"ד משל שאם אחד יגמול חסד עם רעהו הדל בתאו
 לו חפלו היקר למען ימשכנו בשעת דוחקו ודאי מן הראוי שכל הבא
 לידו קמא קמא יסדל לפדות משכון רעהו להחזירו לו אבל אם ישיג משות
 ויוליחם בשור אבום ומאכל ומשקה וכיוצא א"כ איך יוכל להתראות עוד עמו .
 הנמשל מבואר מעלמו כי האל יתב' בהשקפתו על בני הדור שהם מועטים
 ודלים ממלות ומע"ט הטע עליהם חסד ונתן מחמד עינו למען ימשכנו
 כארו"ל משכן שנתמשכן וכו' ועל כן מן הראוי דוקא לבכות ולהתפלל עליהם
 כדי לפדות המשכונות ואם נבקש על לרכי הגוף כדי בזיון וכו' .
וז"א דרשתי את ה' דייקא וכו' וגם הביטו אליו דייקא אז ופניהם אל יחפרו
 אלא זה עני קרא וכו' ומכל לרותיו הושיעו כי היא כוללת הכל עכ"ל ה'
 בעל המשלים ז"ל .

ובזה יובן כונת הפסוק הגז"ל וילעקו אל ה' דייקא בלר להם ולא בשבילם
 אז ודאי וממלוקותיהם תרי יללם בין לרת הגוף ובין לרת הנפש .

ובזה ג"כ אפשר לבאר כונת הכתובים למאה נפשי לאלהים לאל חי מתי
 אבא ואראה פני אלהים וכו' ובהק' עוד מ"ש הרב דר"א ז"ל ע"פ ה'
 לבאות עמנו משגב לנו וכו' וז"ל כהב הרב מוהר"א גאלאנטי ז"ל ע"פ חוי
 מה היה לנו וכו' רמוז לשם יהו"ה במילוי אלפי"ן המורה לרחמים שהוא גמט'
 מ"ה נהפך בעוה"ר לבחינת אלהים גמט' לג"ז עכ"ל .

נמצא דאף שנסתלק מין שם יהו"ה עכ"ז נשאר שם אלהים חופף עלינו
 בגלותא וז"א בתחילה בזמן בהמ"ק היה ה' לבאות עמנו , אמנם
 עכשיו משגב לנו דוקא . והנה ידוע כי שם אלהים אף שהוא מורה דין עכ"ז
 פנים דידיה שהוא **אכרמ"ם** הוא רחמים .

עמרת

שרמה

וא"כ ז"א למאה נפשי לאלהים שהוא עמנו בגלותא מתי אבא וכו' ר"ל אנו מבקשים ממנו מתי תהיה גאולתנו ואז אזכה ואראה פני אלהים רמו לשם הוי"ה שהוא בחי' רחמים כנז'. הייתה לי דמתי וכו' ר"ל דאזה"ע הם תמיד מתרפים אותנו וכו' באמור אלי כל היום איה אלהיך וכו' וכי תימא שרבו עונותינו לז"א אלה אזכרה ואשפכה וכו' ר"ל כשהיינו במצרים שהיה מה אלו אף אלו והיינו עמועים במ"ט שטרי קומאה כידוע וז"א כי אעבור וכו' **אדד"ם** גימטריא מ"ט ועכ"ז רחמת עלינו וגאלתנו והבאת אותנו לארץ ובנו בהמ"ק שהוא בית אלהים וז"א בית אלהים בקול רנה וכו' וא"כ מה נשתנה הגלות הזה מקודם שהוא בעוה"ר נתארך ות"ו אבדה תקותנו וכו' לזה בא דהע"ה והשיב מה תשתוחחי נפשי וכו' הוחילי לאלדים דייקא ר"ל תהיה תפילתנו דוקא על לערא דידיה וזה הוחילי לשון ויחל משה שהוא תפילה כידוע.

ואז ודאי כי עוד אודג"ו נטריוקון א"ז דו"ד נרא"ה שהוא משיח לדקנו ואז ישועות תרי ר"ל שיושיע אותנו בתרתי לרת הגפס ולרת הגוף כנז' וגם פניו דייקא רמו שיתגלה בחי' הפנים שהוא רחמים כנז"ל. בעגלה ובז"ק.

עד כאן מה שלקטתי מדבריו הקדושים של עט"ר הרב מ"א הקדוש זיע"א בענין חגא דפסחא. יהי רצון בזכותו ובזכות קדושתו האל יתברך יזילנו מכל לרה ולוקה ומיגון ואנחה. ויזכנו תמיד להיות בבתינו ובבתי כל ישראל אחינו ששן ושמחה. ויבנה לנו בית קדשו ותפארתנו בעגלה ובזמן קריב אמני

